

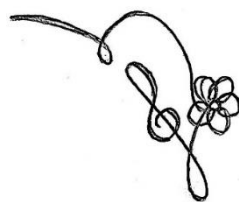
MASTEROPPGAVE

Masterstudium i skolerettet utdanningsvitenskap med fordypning musikk

Mai 2022

Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget, hva er det?

Et kvalitativt studium som undersøker *Folkehelse og Livsmestring* sin betydning i musikkfaget, og musikkens betydning i skolehverdagen.

Synne Mari Thomassen Vestvik

OSLOMET

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning

Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget, hva er det?

© Synne Mari Thomassen Vestvik

Masterstudiet i skolerettet utdanningsvitenskap med fordypning i musikk

v/ OsloMet – storbyuniversitetet

Musikken begynner der ordene slutter, hvordan er ikke dette livsmestring? For meg har livsmestring vært der hele tiden, men nå har de endelig skjønt at vi må løfte dette frem og gjøre det til en del av læreplanen, og en del av alle fag. -informant

(...) lag en god dag fordrer at du vet hva du vil ha i en god dag, at du planlegger når du skal gjøre det, og at du faktisk gjør det.

-Øystein «Pølsa» Pettersen.

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøker jeg det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* innenfor musikkfaget i norsk skole. Jeg tar for meg problemstillingen «*Hvilken forståelse har musikk lærere av begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvordan jobber lærerne med dette i undervisningen*». Problemstillingen handler om hvordan noen musikk lærere i skolen forholder seg til det tverrfaglige begrepet som kom med fagfornyelsen 2020. Samtidig tar problemstillingen for seg hvordan lærerne forholder seg til *Folkehelse og Livsmestring* med tanke på musikkundervisningen de driver i hverdagen, og hvordan de bruker musikk inn i skolehverdagen..

For å svare på problemstillingen har jeg utført tre kvalitative intervjuer av lærere som jobber med musikkundervisning på barne- og ungdomstrinnet i skolen. På bakgrunn av disse intervjuene har jeg løftet frem flere viktige faktorer som bidrar til å sikre at *Folkehelse og Livsmestring* er ivaretatt og representert i musikkundervisningen. Musikk lærerne viser til flere viktige sider av hvordan musikkfaget er en bidragsyter til *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, der blant annet mestring, relasjoner og fellesskap og følelsesmestring er noen av dem. Med utgangspunkt i disse relevante temaene har jeg drøftet ulike perspektiver og tanker informantene har om musikkfaget og de ressursene musikk tilfører det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*.

Abstract

In this master thesis, I investigate the interdisciplinary topic of *Public Health and Life Mastery or Folkehelse and Livsmestring* with regard to the music subject in Norwegian school. I address the research question “*What understanding do music teachers have of the concept of Folkehelse and Livsmestring regarding the music subject, and how do teachers work with this in their teaching?*” This research question explores how music teachers in school relate to the interdisciplinary concept that came with the subject renewal 2020. At the same time, the research question addresses how teachers relate to *Folkehelse and Livsmestring* in terms of the music lessons they do in everyday life, and how they bring music into other parts of the school.

To answer the problem, I have conducted three qualitative interviews of teachers working with music lessons in primary and lower secondary school. Based on these interviews, I have highlighted several key factors that help ensure that *Folkehelse and Livsmestring* is secured and represented in music education. The music teachers emphasize several important aspects of how the music subject is a contributor to *Folkehelse and Livsmestring* in music, where among other things knowledge, relationships and community and emotional understanding are some of them. Based on these relevant topics, I have discussed different perspectives and thoughts the informants have about the music subject and the resources music adds to the interdisciplinary topic *Folkehelse and Livsmestring*.

Forord

Med denne masteroppgaven avslutter jeg mine 6 år som lærerstudent på OsloMet-storbyuniversitetet. Disse årene har vært preget av oppturer og nedturer. Mitt utdanningsløp har vært preget av skiftet fra høgskole til universitet, korona som førte til hjemmeskole, hjemmEEKsamen og mye lesing uten medstudenter. Utdanningsløpet mitt har også vært preget av sosiale samarbeid, gode praksisskoler og gode lærere på OsloMet som har hjulpet meg til å bli en best mulig lærer.

Jeg vil gjerne takke for at jeg har fått gjennomføre et selvstendig forskningsprosjekt, da dette ikke er en selvfølge, og jeg har satt pris på å kunne utforske et tema som har stor interesse for meg. Jeg har lært utrolig mye på denne reisen gjennom dette forskningsprosjektet, og

Jeg vil gjerne takke mine veiledere gjennom dette masterprosjektet Bendik Fredriksen og Hanne Kihlman Evang for kloke ord, veiledning, tilbakemeldinger og motivasjon gjennom året.

Jeg vil også takke arbeidsplassen min Bøler skole, som har hjulpet meg gjennom året med skriving. Både med motiverende og engasjerte kollegaer på arbeidsplassen som har delt sine tanker om temaet og reflektert og tenkt sammen med meg, og som har lagd middag og trøstet meg på tunge og utfordrende dager. Arbeidsplassen har vært en mulighet til å utfolde meg kreativt gjennom arbeid som Kunst og Håndverkslærer gjennom året. I tillegg har de tilrettelagt for at jeg skal trives som lærer samtidig som jeg jobber og sørget for den friheten jeg har hatt behov for med tanke på skriving.

Til slutt vil jeg takke familien min, spesielt mamma og min søster Kristina, mamma som har motivert og sørget for at kommer i mål, og Kristina som har motivert, funnet bøker og korrekturlest. Jeg kunne ikke gjort det uten dere.

Synne Mari Thomassen Vestvik

Oslo, mai 2022

Innhold

Sammendrag	1
Abstract	2
Forord	3
Kapittel 1	7
Innledning.....	7
Valg av tema	8
Begrunnelse og motivasjon	9
Problemstilling:	10
Læreplanen, og oppgavens relevans.....	11
LK20 fagfornyelsen.....	11
Fagets relevans	12
Folkehelse og livsmestring i overordnet del av læreplanen	13
Kapittel 2	14
Teoretisk forankring	14
Tverrfaglig undervisning.....	14
Folkehelse og livsmestring.....	16
Musikk som estetisk arbeidsform.....	21
Innhold i musikkfaget.....	23
Musikk som ressurs	25
Kritikk til musikk som ressurs	31
Oppsummering av teorikapittel.....	32
Kapittel 3	34
Metode.....	34
Valg av metode.....	34
Kvalitativt forskningsintervju	35
Utfordringer.....	35

Intervjuprosessen.....	36
Tematisering og problemstilling	36
Planlegging.....	38
Utvalg	38
Intervjuguide	39
Gjennomføring av intervju	40
Gjennomføring og transkribering	41
Analyse.....	42
Etiske perspektiver	45
Validitet og reliabilitet.....	47
Kapittel 4	50
Presentasjon av funn.....	50
Presentasjon av informanter	50
Oddvar	50
Magne.....	50
Tilda	51
Presentasjon av funn i intervju	52
Folkehelse og Livsmestring	52
Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget	54
Arbeidsmåter i musikkfaget	57
Ressurser som musikkfaget bidrar med til <i>Folkehelse og Livsmestring</i>	58
Musikkaktiviteter som ressurs i skolehverdagen.....	63
Oppsummering av funn.....	64
Oppsummerende tanker.....	67
Kapittel 5	68
Drøfting av funn	68
Folkehelse og Livsmestring på timeplanen	68

Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget.....	72
Musikkfaget som Folkehelse og Livsmestring.....	74
Musikk til hverdags og fest, pauseaktivitet inn i skolehverdagen.....	88
Musikk som kreativ ressurs inn i andre fag.....	91
Kapittel 6.....	93
Avsluttende refleksjoner	93
Referanseliste	97
Vedlegg 1	100
Livsmestring, skolen er fylt av mål som kan veies og måles, men er det det livsmestring handler om?	100
Intervjuguide	100
Hvem er du?	100
Folkehelse og livsmestring- hva legger de i begrepet?	100
Folkehelse og livsmestring i musikkfaget- hva kan det bety?	101
Musikkundervisning- konkret, hvordan jobber du med dette i musikkundervisning?...	101
Til intervju:.....	101
Kategorier fra læreplanen:.....	101
Kompetansemål fra læreplanen:.....	101
Vedlegg 2	102
Godkjenning fra NSD.....	102
Vedlegg 3	103
Informasjonsskriv til informanter.....	103

Kapittel 1

Innledning

Mestrer du livet ditt? Dette er spørsmålet jeg sitter igjen med etter å ha hørt begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. Barn og unge skal i dagens samfunn kunne være en god samfunnsborger, gjøre det bra på skolen og ikke minst mestre sine egne liv. Samtidig ser vi at vi bor i et samfunn hvor stadig flere sliter med depresjon, angst og slett ikke har kontroll på sine egne liv (Jakobsen, 2020). Dette ble min inngang til temaet *Folkehelse og Livsmestring*. Gjennom 10 år i grunnskolen har jeg selv sett hvor utrolig stor effekt musikken har hatt i min og andres skolehverdag. Både identitetsutviklingen som har skjedd, de faglige prestasjonene, og ikke minst det musikken har betydd for det sosiale i skolehverdagen. Som lærere støter en alltid på elever som kommer med utsagnet «Hva trenger jeg dette til»? eller «når får jeg bruk for notelære og gitarspill som voksen»? «Hvordan skal jeg få bruk for å aktivt lytte til musikk?» Disse utsagnene har gjort at jeg har blitt interessert i *hva trenger vi egentlig musikk til, hvilke goder og ressurser får elevene av musikk i skolen?* Disse spørsmålene har gitt meg motivasjon og driv til å finne ut av hvilke kompetanser elevene utvikler i musikkfaget, og hvilken betydning det har for *Folkehelse og Livsmestring* i skolen.

Jeg tror det er viktig å huske på at hver enkelt har en mulighet – hver dag – til å påvirke både vår egen og andres følelse av verdi og livsglede (Kongens nyttårstale, 2018). Her påpeker også Hans Majestet Kongen det jeg selv ser og har opplevd når jeg ser på musikkfaget. Skolen er uten tvil en viktig del av barn og unges hverdag, og av den grunn en viktig kilde til at elevene utvikler den kunnskapen de trenger til å ta vare på seg selv, i tillegg til at de gi sitt eget og andres liv verdi og livsglede.

Så va betyr egentlig *Folkehelse og Livsmestring*, og hvordan skal lærere lære elevene å ta ansvarlige valg i livene sine og bli gode samfunnsborgere?

Livsmestring handler om at elevene skal være rustet til å håndtere oppturer og nedturer. Mange snakker om stress og psykiske helseutfordringer, og livsmestring går inn under skolens brede samfunnsoppdrag. Det samme gjør personlig økonomi, sier Jan Tore Sanner til VG (Lohne, 2018). Dette utsagnet fra daværende kunnskapsminister viser til at *Folkehelse og Livsmestring* er et tema som har vært oppe hos politikere og har kommet ordentlig på agendaen i dagens samfunn. I den nye læreplanen har nettopp dette om å kunne mestre sitt eget liv i hverdagen utenom skolen fått et nytt fokus. Også Ludvigsen-utvalget (2015)

anbefalte i 2015 å innføre disse nye tverrfaglige begrepene for å danne hele mennesket (NOU, 2015). «Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, åpne dører mot verda og framtida og gi elevene og lærlingen historisk og kulturell innsikt og forankring. Slik lyder opplæringslovens formålsparagraf. Dette indikerer at skolens arbeid i hovedsak handler om å forberede elevene på den verden som kommer etter skolen. Jeg tenker da at folkehelse og livsmestring er en sentral del av opplæringen for å kunne oppnå dette, som også underbygges av Ludvigsen-utvalget (NOU, 2015) For det er da ingen sak å skulle mestre sitt eget liv? Dette er målet for norsk skole, at alle elevene skal mestre sine egne liv. Er livet noe som i det hele tatt lar seg mestre (Madsen, 2020)?

Valg av tema

Musikk, identitetsutvikling og utvikling av emosjonell kompetanse har alltid vært en viktig del for meg i musikkfaget. Jeg var i utgangspunktet interessert i temaet musikk og språkutvikling, da dette har hatt en stor påvirkning i mitt eget liv. Måten elever lærer følelsene i språket gjennom musikken er et svært viktig tema som etter litt undersøkelse ledet meg inn på det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* som har fått et nytt lys i LK20. Dette fanget interessen min for hvordan dette tverrfaglige temaet egentlig blir brukt i skolen, og hvordan musikkfaget skal spille sin rolle for å sørge for at elevene får de verktøyene de trenger til senere liv. Det å ha kontakt med egne følelser og hvordan musikk påvirker dette er et viktig tema. Dette ble min inngang til begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. Musikk, og hvordan dette er en medvirker til livsmestring, folkehelse og god psykisk helse ble da tema for masteroppgaven min.

Selv om de fleste lærere har søkelys på spill på instrumenter og musikkhistorie ønsker jeg å trekke frem identitetsutvikling og forståelse av egne følelser som en like viktig del av musikkfaget. Høsten 2020 trådte det nye læreplanverket inn i skolen i Norge. Med dette er også den overordnede delen av læreplanverket fornyet i 2020, og det er søkelys på sammenheng mellom fagene og dybdelæring. Ikke bare dette, men det er lagt til nye temaer som skal iverksettes i alle fag. Disse er «demokrati og medborgerskap», «folkehelse og livsmestring», og «bærekraftighet». Det er da interessant å se på hvordan lærere har gjennomført disse grunnleggende verdiene i musikkfaget. Gjennom et skoleår som har hatt store utfordringer gjennom hjemmeskole, karantene, rødt og gult nivå og andre restriksjoner har tilpasningen av nye læreplanen kanskje ikke vært det som har stått i fokus hos de fleste lærerne. Allikevel vekker *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema i

musikkundervisningen stor interesse for meg. Jeg stiller meg selv spørsmålet om hvordan musikkfaget og musikken i seg selv er en positiv bidragsyter til å løfte frem det tverrfaglige begrepet både i musikkundervisningen, men også hvordan musikken er en bidragsyter inn i andre fag.

Det er interessant å undersøke hvilke metoder lærere og skoler har brukt for å gjennomføre *Folkehelse og Livsmestring* inn i undervisningen. På denne måten kan du også se om lærerne og skolen ser en sammenheng mellom den undervisningen de har gjort før og den de gjør nå, og om dette henger sammen med *Folkehelse og Livsmestring*. Har *Folkehelse og Livsmestring* fått større plass i skolehverdagen og undervisningsfagene i grunnskolen, eller blir det løst med enkle grep og nærmest glemt?

Begrunnelse og motivasjon

Motivasjon for denne studien er å finne ut av hvordan *Folkehelse og Livsmestring* inkluderes som en del av musikkundervisningen med fagfornyelsen 2020. Jeg vil prøve å finne ut om *Folkehelse og Livsmestring* har blitt en del av musikkundervisningen, og hvordan dette eventuelt gjennomføres som tverrfaglig tema og som en del av musikkundervisningen. Jeg vil også prøve å finne konkrete undervisningsopplegg som legger vekt på *Folkehelse og Livsmestring* i musikk. Jeg vil også da ta for meg hvilken definisjon de selv har av folkehelse og livsmestring som begrep i musikkundervisningen. Det er interessant å finne ut om det er stor tolkningsforskjell av det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*, om det er forskjell fra *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema i skolen kontra *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema i musikkundervisning. Til tross for presiseringen av begrepet i læreplanen er allikevel *Folkehelse og Livsmestring* et uklart begrep. Det er forskjellig fra skole til skole og forskjellig fra lærer til lærer (Skaalvik & Skaalvik, 2021). Dette gjør det interessant å finne ut om det er stor forskjell i hva informantene vektlegger og uttrykker når de prater om *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget.

Samtidig som dette har blitt en ny grunnleggende del av læreplanverket har også COVID-19 gjort at mye av musikkundervisningen i loget har blitt amputert. Hjemmeskole, og mangel på utstyr i de enkelte hjem har gjort musikkfagets virksomhet vanskeligere å gjennomføre.

Samtidig har dette også ført til at samarbeidet med kollegaer har fokusert på hvilket nivå det er i skolen, organisering av hjemmeundervisning og hvordan COVID-19 har påvirket skolens virksomhet. Det jeg ser er at skolen har gjennom årene med pandemi hatt søkelys på hvordan

de skal overleve hjemmeundervisning, og hvordan de skal ta vare på seg selv og elevene, og ikke satt søkelys på hvordan en skal iverksette og fornye skolen i lys av LK20.

Med dette som bakgrunn og forståelse for min egen undervisning og opplevelse av hvordan skoler har fungert gjennom de siste årene med pandemi gjør dette motivasjonen for å finne informantenes forståelse og refleksjoner rundt *Folkehelse og Livsmestring* i LK20 og hvordan deres videre arbeid med dette i musikkfaget viktig. I tillegg til dette er det interessant å se på hvilken betydning musikk har i skolehverdagen, og om musikken strekker seg utenfor musikklasserommet.

Problemstilling:

Hvilken forståelse har musikk lærere av begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvordan jobber lærerne med dette i undervisningen?

Med dette som problemstilling ønsker jeg å undersøke lærernes forståelse av begrepet *Folkehelse og Livsmestring*, hvordan de jobber med dette på skolen, og hvordan/om det brukes i musikkundervisning. Det er interessant å finne ut hvordan enkelte lærere gjennomfører *Folkehelse og Livsmestring* i skolen, og hvilken forståelse musikk lærere har av dette begrepet. Jeg ønsker å finne ut om musikk lærere kobler «folkehelse og livsmestring» til de ulike kompetansemålene, og hvordan dette gjennomføres i undervisning. Det er også interessant å finne ut om lærere faktisk gjennomfører undervisning som handler kun om livsmestring, eller om det er et gjennomgående tema i musikkundervisningen. Hvilke tanker har musikk lærere om dette begrepet etter et år der dette skal være en del av alle undervisningsfag i skolen? Om de ikke enda har begynt å inkludere folkehelse og livsmestring i undervisningen sin enda er det også interessant å finne ut hvilke tanker de har gjort seg rundt dette begrepet, og hvordan de eventuelt kan gjennomføre dette i musikkundervisningen. Etter et annerledes år med mye hjemmeundervisning og alternative undervisningsmetoder, har det vært et ekstra krevende år for lærere i praktisk estetiske fag. Deres arenaer og «verksted» har blitt stengt av, faglærere har blitt satt inn i andre kohorter som kontaktlærere og deres egentlige undervisningsfag har blitt satt på vent, nedprioritert eller omgjort til kun undervisning over teams. Dette fører til at det er en risiko for at få lærere har rukket å tenke over hvordan de skal gjennomføre folkehelse og livsmestring som en del av faget. Andre tenker kanskje at dette er noe som er gjennomgående gjennom hele undervisningen og at det bare er utdanningsdirektoratet som presiserer at det hele tiden er en del av undervisningen.

Dette gjør at det er ekstra interessant å finne ut av hvordan lærere faktisk tenker rundt begrepet folkehelse og livsmestring, og hva det faktisk handler om i musikkfaget.

Selv om det står informasjon om hvilke temaer som du som lærer kan trekke frem i undervisningen i musikk når du skal ha fokus på *Folkehelse og Livsmestring* er allikevel begrepet mulig å tolke i ulike retninger. Både med tanke på hva som er hovedfokus når du skal sette søkelys på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisning, og hvordan du rent praktisk skal gjennomføre musikkundervisning der det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring* er sentralt. Dette gjør det ekstra spennende å undersøke hvilke perspektiver som kommer frem i intervjuene, og hvordan informantene opplever *Folkehelse og Livsmestring* når de ser på skolen som helhet og hvilken betydning musikk har med tanke på *Folkehelse og Livsmestring*. Folkehelse og Livsmestring er bare en del av den overordna delen av læreplanen som ikke påvirker lærerens undervisning. En metodisk utfordring jeg kan støte på underveis i studien er at informantenes svar på spørsmålene ikke skal være farget av mine egne tanker og tolkning av det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*.

En fare jeg kan treffe på underveis i min studie er at ingen av intervjuobjektene som er grunnlaget for empirien jeg skal bruke har brukt *Folkehelse og Livsmestring* i sin musikkundervisning, eller har en tydelig plan på hvordan de kan gjennomføre undervisning der *Folkehelse og Livsmestring* står sentralt i musikkundervisningen.

Læreplanen, og oppgavens relevans

LK20 fagfornyelsen

I 2013 kom Ludvigsen-utvalget med en anbefaling om å utvikle en ny læreplan som skulle tre i kraft høsten 2020. På bakgrunn av dette ble utvalget satt og er beskrevet i meld.st20 (2012-2013) *På rett vei- kvalitet og mangfold i fellesskolen*. Dette utvalget skulle vurdere i hvilken grad skolen sørger for å dekke den kompetansen elevene trenger i fremtidig samfunns og arbeidsliv. I den nye læreplanen, kalt fagfornyelsen, skal fag kobles opp mot arbeidslivet og samfunnet utenfor skolen. Her blir også kompetansemålene fra LK06 revidert og fornyet, samt overordnet del av læreplanen ble erstattet med generell del (Kunnskapsdepartementet, 2017b). Ludvigsen-utvalget setter søkelys på fremtidens skole der skal både lære mer i det enkelte fag. Elevene skal lære mer om å lære, kommunisere, samarbeid, de skal utforske og skape. Fagfornyelsen fokuserer på det fagovergripende kompetanse som skal knyttes direkte til de ulike fagene (NOU, 2015).

Elevenes læring i skolen skjer i all hovedsak gjennom arbeid i fagene. Kunnskaper, ferdigheter, holdninger og etiske vurderinger er alle forutsetninger for og deler av det å utvikle kompetanse. For å vise kompetanse må elevene ofte anvende ulike kunnskaper, ferdigheter og holdninger i sammenheng. Det elevene lærer på skolen skal sørge for at elevene har utviklet kunnskap, ferdigheter og holdninger for å kunne mestre sine egne liv og være aktive deltagere i samfunnet. Gjennom skolens arbeid skal elevene få utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang. Dette er en del av skolens samfunnsoppdrag (NOU, 2015, p. 19).

Et sentralt begrep som kommer frem i Ludvigsen-utvalget er dybdelæring. Dybdelæring skal bidra til at elevene behersker sentrale begreper fra de ulike fagene. Dette skal sørge for at elevene har forståelse for det de har lært, og at det kan overføres til de andre fagene på skolen. Dybdelæring sørger for at elevene har en annen forståelse for fagene, og skal bidra til elevenes motivasjon og mestring i skolehverdagen (Kunnskapsdepartementet, 2017b).

Utvalget mener at mer dybdelæring i skolen vil bidra til at elevene behersker sentrale elementer i fagene bedre og lettere kan overføre læring fra ett fag til et annet. Forståelse av det elevene har lært, er en forutsetning for og en konsekvens av dybdelæring. Skoler som legger bedre til rette for læringsprosesser som fører til forståelse, kan bidra til å styrke elevenes motivasjon og opplevelse av mestring og relevans i skolehverdagen (NOU, 2015).

De sentrale temaene som kommer frem i rapporten fra Ludvigsen-utvalget som er relevante for denne oppgaven er arbeid med flerfaglighet, og de nye flerfaglige temaene som skal være sentrale for fremtidens skole, og skal sikre at elevene lærer i dybden (NOU, 2015).

Fagfornyelsen 2020 har som mål å styrke elevenes dybdelæring. Dette skal skje gjennom tverrfaglige temaer, som skal integreres i alle fag (Kunnskapsdepartementet, 2017b).

Ludvigsen-utvalget har anbefalt tre tverrfaglige temaer som er: *Demokrati og Medborgerskap*, *Bærekraftighet*, og *Folkehelse og Livsmestring*. I denne masteroppgaven er det det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* som står i fokus.

Fagets relevans

Musikk er et sentralt fag for skaperkraft, kulturforståelse og identitetsutvikling. Gjennom faget får elevene grunnlag til å delta i musikk i et livslangt perspektiv. I faget musikk utvikler elevene kompetanse i spill, sang og dans, i å lage musikk og i å forme og forstå et mangfold

av uttrykk. Faget skal bidra til at elevene forstår hvordan musikk både springer ut av kulturer, skaper kultur og bidrar til samfunnsendringer, og elevene skal få erfare at musikk kan bidra til livskvalitet. Faget musikk skal forberede elevene på deltakelse i et samfunns- og arbeidsliv som har behov for praktiske og estetiske ferdigheter, kreativitet og sosial samhandling (kilde?).

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget for opplæringen. Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg. Faget skal legge til rette for musikkglede og mestringsfølelse, og elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet. I musikk skal elevene møte et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykk som åpner dører til større fellesskap. Møter med levende musikk er en naturlig del av dette, og elevene skal få oppleve at folkemusikk og samisk musikkultur er viktige deler av vår felles kultur og kulturarv.

Folkehelse og livsmestring i overordnet del av læreplanen

Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende (Skaalvik & Skaalvik, 2021).

Et samfunn som legger til rette for gode helsevalg hos den enkelte, har stor betydning for folkehelsen. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte.

Aktuelle områder innenfor temaet er fysisk og psykisk helse, levevaner, seksualitet og kjønn, rusmidler, mediebruk, og forbruk og personlig økonomi. Verdivalg og betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under dette temaet.

Kapittel 2

Teoretisk forankring

I denne delen av masteroppgaven vil jeg redegjøre for en rekke sentrale begreper som blir brukt senere i oppgaven, og som er sentrale for drøfting og analysing av empirien jeg innhenter. Jeg ønsker å gjøre spesielt rede for begrepene tverrfaglig undervisning, Lk20 fagfornyelsen, folkehelse og livsmestring, musikk som estetisk arbeidsform, musikkfaget i skolen, musikk som ressurs, musikk og mestring, musikk og følelser, musikk og relasjoner.

Tverrfaglig undervisning

Selve begrepet tverrfaglig handler om å koble flere fag sammen. Tverrfaglig undervisningsmetode handler da om hvordan læreren underviser i flere temaer i ulike fag, eller trekker inn relevant informasjon som gjelder i flere fag. For eksempel vil det i denne oppgaven handle om hvordan folkehelse og livsmestring gjennom musikk er en del av andre fag og en del av musikkfaget. Tverrfaglighet kan kobles opp mot progressiv pedagogikk, som har elevaktiv og utforskende læring i fokus. Denne arbeidsmetoden er en problemløsende arbeidsmetode, som skal engasjere elevene i arbeidsprosessen (Myhre, 1974). Denne type arbeidsmetode skal også lære elevene å utvikle seg til problemløsning og å tilegne seg funksjonell kunnskap. Dette er det lagt vekt på i fagfornyelsen 2020 (Kunnskapsdepartementet, 2017a).

I læreplanen trekkes det frem at skolen skal legge opp til at elevene skal utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang. Skolen skal også la elevene få erfaring med å se muligheter og omsette ideene sine til handlinger. Mange arbeidsmetoder som oppfordrer til skapende og utforskende prosesser hos elevene er tverrfaglige, og de nye overordnede temaene legger til rette for å arbeide tverrfaglig og inkludere flere skolefag innen et tema (Kunnskapsdepartementet, 2017a). I den nye læreplanen skal skolen legge til rette for læring innenfor de tre tverrfaglige begrepene, *Folkehelse og Livsmestring, Bærekraftighet og Demokrati og Medborgerskap*. Dette gjør at alle skoler må inkludere tverrfaglighet i skolen.

Hans Jørgen Kristensen (1987) skriver at tverrfaglig undervisning skal skape en samordning mellom ulike fag. Gjennom samarbeid på tvers av fagene i skolen skal lærerne hjelpe elevene til å se sammenhenger og skape en bedre forståelse av ulike temaer gjennom å belyse det gjennom ulike fags perspektiver (Kristensen, 1987). Tverrfaglighet gjennomføres på ulike måter i skolen i dag og er hyppig brukt. Kristensen (1987) har lagd en oversikt over hvordan

tverrfaglighet har utviklet seg, som en også ser igjen i hvordan tverrfaglighet blir brukt i skolen i dag. Jeg vil trekke frem noen metoder som er relevant for denne studien, og vurdere disse opp mot Ludvigsen-utvalget sin begrunnelse for fremtidens skole.

Den ene varianten av tverrfaglighet er flerfaglighet (Kristensen, 1987) Ved bruk av denne metoden jobbes det tematisk med et overordnet tema over en lengre periode. Ved bruk av denne metoden kobles oppgaver opp mot ulike temaer og det trekkes inn likheter mellom ulike fag. Ved bruk av flerfaglighet fortsetter timeplanen som normalt, men undervisningen i de ulike fagene er koblet opp mot samme tema, slik som teknologi, naturen eller mennesket (Kristensen, 1987). Når du ser på det Ludvigsen-utvalget skriver om flerfaglighet ser vi igjen at det flerfaglige begrepet er nødvendig for å styrke sammenhengen mellom ulike fag i skolen. Ludvigsen-utvalget (2015) trekker også frem det å jobbe med en problemstilling som tar for seg flere fag, som bygger bro mellom de ulike fagene (NOU, 2015, p. 44). Flerfaglighet er en forutsetning for at dybdelæring, fordi elevene må forstå sammenhenger som skjer på tvers av fagene i skolen. Forskningsrapporten *How people learn* (2000) ligger til grunn for Ludvigsen-utvalgets arbeid. Denne rapporten peker på grunnleggende forutsetninger for læring, der en av de er at elevene må utvikle en helhetlig forståelse. Lærestoffet må stå i en sammenheng, der tverrfaglig undervisning skaper en ramme for opplæringen som hjelper elevene i å utvikle en helhetlig forståelse, og der elevene ser fagstoff fra ulike vinkler og kobler de sammen i en helhetlig forståelse (Bransford et al., 2000). Flerfaglighet blir brukt som et eksempel på hvordan lærere kan gjennomføre for eksempel *Folkehelse og Livsmestring* som en del av fagene. Flerfaglighet setter søkelys på at hvert enkelt fag belyser det samme temaet og hva det enkelte faget kan tilføye temaet, men som separate fag. Denne formen for flerfaglighet ivaretar de satte fagene i skolen, samtidig får hvert fag ta like stor del og vise hva faget har å tilføye problemstillingen eller temaet.

En annen metode å bruke tverrfaglig undervisning er ved bruk av det som Kristensen (1987) trekker frem som problemstyrt tverrfaglighet. Ved bruk av denne metoden er det en problemstilling som står i fokus i løpet av en periode. Dette kan for eksempel være et tema eller en oppgave elevene jobber med i flere fag, men at fagene holdes adskilt. Elevene jobber her med et tema, men i ulike fag, slik at de ser de ulike fagenes metoder og strukturer (Drake & Burns, 2004). Ludvigsen-utvalget trekker også frem flerfaglighet som en viktig del av fremtidens skole. Gjennom flerfaglige temaer skal elevenes forståelse av en problemstilling stå i fokus. Dette kan for eksempel være klimautfordringer, der elevene trenger kunnskap innen flere fag slik som matte, samfunnsfag, etikk og naturfag (NOU, 2015). Temaet og

problemstillingen styrer innholdet og undervisningen som gjennomføres. Ved bruk av denne metoden løses ofte timeplanen opp og de fagene som er relevante flettes inn (Kristensen, 1987) Dette kan for eksempel gjennomføres ved bruk av temauke, som KUL-uke eller lignende. Et slikt prosjekt kan også gå over flere uker (Prebensen & Hegstad, 2017).

Folkehelse og livsmestring

Folkehelse og Livsmestring i LK2020 har blitt en viktig representasjon av hva skolens formål er. Gjennom 13 års skolegang skal ikke elevene i norsk skole bare lære seg fagkunnskap og annet praktisk arbeid, de skal også lære seg selvstendighet, utvikle evne til å mestre eget liv, og egenverdi (Skaalvik & Skaalvik, 2021). *Folkehelse og Livsmestring* er en del av de fagovergrepene, som vil si at det er et emne eller tema som er relevant for flere fag og kompetanseområder (NOU, 2015, p. 19)

For å lettere kunne forstå funnene som blir presentert senere i denne masteroppgaven skal jeg først beskrive hvordan det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* ble en del av fagfornyelsen 2020, før jeg trekker frem noen ulike perspektiver på begrepene folkehelse og livsmestring. Dette er begreper som er sentrale for den nye tverrfaglige delen av fagfornyelsen 2020 eller L20. Jeg vil redegjøre for de separate begrepene, folkehelse først, før jeg redegjør for livsmestring. Deretter vil jeg si noe om musikkfaget, og trekke frem noen sentrale verdier for musikkfaget i norsk skole.

I fagfornyelsen står det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* beskrevet slik:

Folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer god psykisk og fysisk helse, og som gir muligheter til å ta ansvarlige livsvalg. I barne- og ungdomsårene er utvikling av et positivt selvbilde og en trygg identitet særlig avgjørende.

Et samfunn som legger til rette for gode helsevalg hos den enkelte, har stor betydning for folkehelsen. Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv. Temaet skal bidra til at elevene lærer å håndtere medgang og motgang, og personlige og praktiske utfordringer på en best mulig måte.

Aktuelle områder innenfor temaet er fysisk og psykisk helse, levevaner, seksualitet og kjønn, rusmidler, mediebruk, og forbruk og personlig økonomi. Verdivalg og

betydningen av mening i livet, mellommenneskelige relasjoner, å kunne sette grenser og respektere andres, og å kunne håndtere tanker, følelser og relasjoner hører også hjemme under dette temaet (Kunnskapsdepartementet, 2020a)

I musikkfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at eleven utvikler evne til å uttrykke seg gjennom spill, sang, andre vokale uttrykk og dans. Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbylde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas. Musikk er en ressurs for å gjenkjenne, sette ord på og håndtere tanker og følelser, i medgang og motgang. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå både eget og andres følelsesliv bedre, og dette legger grunnlag for god psykisk helse (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Folkehelse

Som nevnt tidligere handler Folkehelse om den innsatsen samfunnet gjør for å bedre samfunnets helse. Ikke bare helsesektoren, men den innsatsen de ulike etatene gjør for at folk skal leve et godt liv. Dette omhandler da også skolen og den innsatsen skolen gjør for at elevene skal ha det best mulig i sin skolehverdag (Helse- og omsorgsdepartementet, 2020a). Gjennom skolen er læreren en av de viktigste rollemodellene for barn og unge. Læreren er den som tilbringer mest tid sammen med barna utenom foreldrene, og er derfor en viktig person gjennom elevenes danning og utdanningsløp (Ringereide & Thorkildsen, 2020, p. 8). Folkehelse handler om deg som lærer, den kunnskapen du har og hvordan du videreformidler den i klasserommet. Folkehelse handler også om den omsorgen skolen viser ovenfor sine lærere og elevene, slik at læreren kan gjøre en best mulig jobb for å ta vare på og utdanne barn og unge. God folkehelse handler om at lærerne skal ha de rette verktøyene for å sørge for at de kan gi elevene alle mulighetene de trenger i senere liv, både sosialt og i arbeidslivet (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Her tolker jeg folkehelse som de direkte takene regjeringen, kommunen og skolene gjør for å skape rom for et godt utgangspunkt for god helse. Dette er for eksempel at skolen sørger for et godt inneklima slik at det hele tiden er frisk luft, eller at de har gode klasserom med det utstyret lærerne og elevene trenger for å utføre undervisning. Dette innebærer også at skolene og ledelsen bidrar til å lage tiltaksplaner og iverksette disse når lærerne og elevene trenger hjelp til klassemiljøet, eller enkeltelever som trenger mer støtte og hjelp som læreren ikke kan

gjøre på egenhånd. Det er altså regjeringens, kommunen, skolen og lærerens ansvar å legge til rette for god folkehelse for elevene.

Livsmestring

Livsmestring tar skrittet videre fra folkehelse, i at skolen skal danne hele mennesket i det nye individualiserte samfunnet (NOU, 2015). Dette begrepet handler ikke bare om hvordan lærerne tar vare på elevene, hvilken omsorg en viser ovenfor elevene og hvordan undervisningen i klasserommet foregår, men hvordan læreren lærer elevene og åpner deres øyne for egen helse og samhandling med andre. Ringereide og Thorkildsen (2020) tar dette opp i sin bok *Folkehelse og Livsmestring, Helhet og nærvær* når de snakker om hvordan du vil bli husket av elevene. Dette er et viktig tema for meg som lærer å tenke over. Hvilket inntrykk får elevene av deg, og hvilken omsorg har du vist i dine fag. Videre peker de på *Folkehelse og Livsmestring* og viktigheten av et godt klassefellesskap der elevene utvikler den sosiale kompetansen (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Videre peker Ringereide og Thorkildsen på relasjoner, både relasjoner mellom lærer og elev, men også relasjoner mellom elev og elev. Relasjonskompetanse er dermed et viktig begrep, som er sentralt med tanke på *Livsmestring*. Relasjon er en viktig del av skolen, og for lærere i skolen. Skolen er en arena der elever lærer seg relasjonskompetansen, gjennom samhandling med andre barn, kontaktlærere, faglærere og andre voksne på skolen. Dette er en del av *Livsmestring*. (Sælebakke, 2018). Relasjoner er en viktig del av elevens dannelse. Gjennom relasjonene de får på skolen gjennom lærere, andre ansatte, venner og andre elever på skolen vil elevene være bedre rustet for å klare seg i samfunnet. Spurkeland(2015) definerer relasjonskompetanse som «Ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom mennesker» (Spurkelog, 2015).

Livsmestring i norsk skole skal være et tverrfaglig tema som omhandler alle fag. Hva betyr dette? I sluttrapporten *Livsmestring i skolen* trekker Prebensen og Hegstad (2017) frem at dette betyr at elevene skal lære det å tilegne seg kunnskap, og at undervisningen skal være hensiktsmessig for deres videre løp. Livsmestring tar barn og unges utfordringer i skolehverdagen på alvor, og møte deres skolehverdag, der de møter prestasjonspress, psykiske helseplager, mobbing, konflikter i hjemmet og mer som påvirker deres hverdag. som tverrfaglig fag skal livsmestring bidra til at elevene mestrer det å ta kloke valg med tanke på sitt eget liv, og hvordan de selv skal klare å mestre hverdagen (Prebensen & Hegstad, 2017).

Mestring er et sentralt ord som stikker seg frem når vi ser på både begrepet *Folkehelse* og når vi ser på *Livsmestring*. Livsmestring som tverrfaglighet skal ta vare på «Elevene og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdninger for å kunne mestre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng.» (Opplæringsloven § 1-1). Skolen har dermed som mål å sørge for at elevene skal kunne stå på egne ben utenfor undervisningen. Livsmestring handler om det å kunne ta avgjørende faktorer for eget liv på egenhånd (Drugli, 2018, p. 11). Livsmestring handler også om det å utvikle egne ressurser for et positivt liv og å håndtere relasjoner og egne tanker og følelser. Lærerne må altså lære elevene å finne strategier og hjelpemidler for å kunne klare dette. Opplæringsloven er ikke et nytt dokument, slik som LK20, som viser til at Folkehelse og Livsmestring ikke er et nytt fenomen i skolen, men at det er et begrep som har fått et nytt fokus i fagfornyelsen 2020 (NOU, 2015).

Ved å se på opplæringsloven kan en konkludere med at *Folkehelse og Livsmestring* ikke er et nytt fenomen i skolen, men rettene har fått et nytt og større fokus i skolen gjennom de nye tverrfaglige begrepene som har blitt en del av fagfornyelsen 2020 (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Gjennom Ludvigsen-utvalget har disse tverrfaglige begrepene fått et nytt og større fokus der disse begrepene skal være en del av alle fag (NOU, 2015).

Begrepet *å mestre livet* handler om å mestre nye situasjoner du ikke har opplevd før. Mennesker er hele tiden i nye situasjoner, og situasjoner som kan oppleves vanskelige og nye. *Å mestre eget liv* handler om å takle disse situasjonene på best mulig måte emosjonelt og psykisk (Prebensen & Hegstad, 2017). Her blir det relevant å trekke inn begrepet self-efficacy. Dette er teorien om tro på egen evne til å kunne mestre nye utfordrende oppgaver, og hvordan dette påvirkes av vilje, kraft og evnen til å handle. Sentralt for denne teorien er at det bygger på at læring skjer gjennom atferd, miljø og personlige faktorer. (Bandura, 1997). Det sosiale miljøet som er rundt eleven er en viktig påvirkningskilde til mestring. Dette påvirker eleven, samt at eleven har mulighet til å påvirke miljøet rundt seg. I boken *Skolen som Læringsarena* trekker Skaalvik og Skaalvik (2018) frem at elevenes forventning om mestring påvirker innsatsen de legger i ulike oppgaver når noe er krevende. Dette henger sammen med hvilke forventninger de selv har til mestringsforventning rundt nye krevende oppgaver.

Ringereid og Thorkildsen (2020) trekker frem i *Folkehelse og Livsmestring- helhet og nærvær* at livsmestring handler om den gode flyten i klasserommet. Læreren som en god flokkleder er en viktig del av barn og unges dannelse. En sterk flokk skaper gode opplevelser for elevene.

Ved å skape et godt klassemiljø for elevene vil elevene også oppleve mestring, de vil få seg

venner og oppleve følelsen av tilhørighet. Elevene vil søke etter tilhørighet hos flokken de er en del av (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Det har blitt rettet kritikk mot det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*, på grunnlag av at elevene både må mestre det faglige på skolen, i tillegg til at de må mestre den sosiale arenaen på skolen. Madsen (2020) stiller spørsmål ved om det skal være et mål at elevene skal kunne mestre sine egne liv (Madsen, 2020). Madsen (2020) kommer med kritikk til Ludvigsen-utvalget, og stiller spørsmål ved om det er skolen sin jobb å sørge for at elevene skal mestre sine egne liv, samtidig som vi ser at læreplanen poengterer at skolen har som oppgave å danne hele mennesket (Kunnskapsdepartementet, 2017a).

Min tolkning av begrepet *Livsmestring* handler i stor grad om det å kunne håndtere de utfordringene en møter i livet. Altså, det å ha ulike strategier for å løse problemene en støter på i hverdagen. Ordet *Livsmestring* sier i stor grad at elevene skal kunne mestre eget liv, som på skolen er det å mestre faglig og sosialt. Skolen er en viktig arena for å bygge egne strategier for å mestre de sosiale arenaene elevene støter på utenfor skolen. I tillegg til dette tolker jeg begrepet livsmestring som det å kunne tilpasse seg de sosiale arenaene elevene er en del av, og hvordan en skal handle i nye situasjoner.

Folkehelse og livsmestring i musikkfaget

Som nevnt tidligere nevnt trekker Ludvigsen-utvalget (2015) frem at skolen har som ansvar å sørge for at elevene utvikler den kompetansen de trenger for å klare seg i dagens samfunn. Kunnskap om kropp. Psykisk helse, sosial kompetanse, livsstil, økonomi og lignende. Med dette som bakgrunn har Ludvigsen-utvalget kommet frem til det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*, som skal være en del av alle fagene i skolen, deriblant musikkfaget som er relevant for denne studien. *Folkehelse og Livsmestring* skal bygge på kompetanse for fremtiden. Kompetanse som psykisk og fysisk helse, livsstil, og sosiale ferdigheter er en viktig inngang musikkfaget har mulighet til å gi (NOU, 2015).

Spesifikt for musikkfaget trekker Ludvigsen-utvalget frem de praktisk-estetiske fagene frem som fag som skal styrkes i skolen gjennom det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. Grunnopplæringen i norsk skole skal bidra til at elevene utvikler erfaringer innen et spekter av fagområder, der det forventes at elevene utvikler nødvendig kompetanse innen de praktisk-estetiske fagene (NOU, 2015). I arbeidslivet trenger elevene en lang rekke med kunnskap som dekkes av de praktisk-estetiske fagene i skolen.

Ut ifra disse definisjonene tolker jeg begrepet folkehelse og livsmestring som det å «mestre livet» som er et vidt begrep. Selv om det står skrevet mye om hva *Folkehelse og Livsmestring* kan handle om i musikkfaget er det allikevel et begrep med stort rom for tolkning, som vil variere fra skole til skole og fra lærer til lærer. Selv om begrepet har en beskrivelse og forslag til innhold i læreplanen kan allikevel praksis og gjennomføring variere i stor grad.

Musikk som estetisk arbeidsform

Et viktig aspekt som kommer til syne under analyse av materiale er at musikk som estetisk arbeidsform i skolehverdagen og inn i annen undervisning er viktig. Dette gjør at det er relevant for oppgaven å trekke inn teori som handler om musikk som estetisk arbeidsform.

Kunst og kunstfaglige læringsprosesser har gjennom historien vært en viktig del av dannelsesbegrepet. Kunst og estetikk har vært en viktig del av den klassiske dannelsesstanken (Myhre, 1974). Estetikk er knyttet til erkjennelse og det å forstå gjennom sans og følelsererfaringer (Sæbø, 2009, p. 5). Kunsten og musikken er et redskap for å kunne erkjenne oss selv og verden rundt oss (Hanken & Johansen, 2013, p. 178). Denne erkjennelsen skjer gjennom sansene og er derfor en form for ikke-verbal kunnskap. Denne type kunnskap skjer gjennom estetiske arbeidsformer, som UNESCO (Tararas, 2016) definerer som læringsverktøy som bygger på kunstneriske uttrykk og utfoldelse.

De estetiske arbeidsformene tar utgangspunkt i de estetiske arbeidsformene som i norsk skole er musikk og kunst og håndverk. I tillegg til dette som er rene skolefag reines blant annet drama og poesi som estetiske arbeidsformer. Oppgaven handler om musikk som estetisk arbeidsform i skolen, og hvordan musikk brukes som tverrfaglighet, med søkelys på begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. I musikkfaget er det spill på instrumenter, komponering, dans og annet som er en del av den estetiske utfoldelsen (Bjørkvold, 2011). Det tverrfaglige fokuset ligger på hvordan musikkfaget brukes i de andre fagene og i musikkfaget til å sette søkelys på og legger til rette for *Folkehelse og Livsmestring* som er et nytt tverrfaglig tema i skolen.

Estetiske arbeidsmåter kan knyttes til fenomenologien ved at mening og betydning skapes i all erfaring av et fenomen. Ved å bruke estetiske arbeidsformer i klasserommet får elevene brukt kroppen, sansene og det kognitive gjennom aktivitet og erfaringer (Rendtorff, 2004). På denne måten får elevene brukt hele seg ved skapene og erfaringer som gjør at nytt fokus på lærestoffet, som kan knyttes til helhetlig lærings elevene (Fredriksen, 2013). Elevene får undersøke betydningen av lærestoffet stoffet ved å binde sammen kognitive, tanker og språk,

med det affektive, følelsene og det fysiske, kroppen. Et slikt idegrunnlag som baseres på å utvikle hele mennesket standard fra antikkens dannelsesideal (Hanken & Johansen, 2009).

Selv om de estetiske fagene har mistet status og terreng kan en allikevel se tendenser til at de estetiske arbeidsformene får økt interesse (Brekke & Willberg, 2017). Brekke og Willberg (2017) trekker de frem ulike elementer av estetiske arbeidsformer som lærere og lærerstudenter bruker i klasserommet. Blant annet beskriver de musikk som en viktig del av å bruke estetiske arbeidsformer gjennom frihet, fantasi og utfoldelse (Brekke & Willberg 2017). Frihet er en del av den estetiske arbeidsformen ved at elevene tilbys tolkningsmuligheter, og at de får uttrykke seg gjennom deltagelse i faget. Fantasi trekkes frem som en viktig betydning for elevenes utvikling, deriblant musikk som inspirerer elevene (Kilden igjen). Musikk og fantasi er viktig fordi det hjelper på elevenes utvikling av autonomi og handler om å skape bilder i sitt eget hode, som gjør kunnskapen til sin egen. Fantasi i denne omstendigheten omtales som å «omforme kunnskap» som er å gjøre kunnskap de har lært om til for eksempel dans, eller finne musikk som passer til for å illustrere (Brekke & Willberg, 2017). En siste viktig del som kommer frem i denne undersøkelsen er at estetiske arbeidsformer er en viktig kilde til at elevene skal få utfolde seg. De har mulighet til å bruke kunnskapen de innhenter på andre måter, gjennom tegning og illustrasjon, eller gjennom dans, musikk og drama (Brekke & Willberg, 2017)

I tillegg til dette er det viktig å rette blikket mot den internasjonale integreringen av kunstoffag og estetiske arbeidsformer i undervisningen. Rapporten fra Fiske (1999) viser blant annet en sammenheng mellom kunstoffag og elevenes læring og utvikling, og setter lys på betydningen av kunstoffaglige erfaringer og betydningen det har for læring generelt (Fiske, 1999).

Resultatene fra denne rapporten viser bredden og betydningen av de estetiske fagene som kunst og håndverk, musikk, dans og drama, og hvordan de påvirker resultatene i de andre skolefagene. Rapporten trekker frem en signifikant forskjell hos de skolene som har prioritert de estetiske arbeidsformene på områder som målte originalitet, kreativitet, flyt og utholdenhet. Den viste også til at elevene var flinkere til å uttrykke tanker og ideer, fantasi i læreprosessen og at disse elevene hadde en større samarbeidsvilje (Fiske, 1999). Også artikkelen til Deasy (2002) viser at kunstoffagene bidrar til at elevene utvikler en annen type kompetanse. Evnen til å uttrykke seg, kreativ tenkning, konsentrert tenking, problemløsning, engasjement, selvtillit, utholdenhet og eierskap til egen læring trekkes frem som viktige egenskaper elevene utvikler gjennom de estetiske arbeidsformene. Denne rapporten

vektlegger også at kompetansen elevene utvikler i kunstfagene kan overføres til de andre fagene i skolen, og da spesielt engasjement, innsats og mestringsfølelse (Deasy, 2002).

Med dette tolker jeg estetiske arbeidsmåter en arbeidsmetode i de teoretiske fagene der du fletter inn arbeid på kreative måter gjennom kunst, musikk og drama. Relevant for denne masteroppgaven er arbeid med musikk som estetisk arbeidsmetode. Dette er bruk av musikk og dans i andre fag som norsk, KRLE, samfunnsfag eller lignende. De viktige poengene som trekkes frem i denne delen er viktigheten av arbeid med estetiske arbeidsformer i andre fag. De estetiske arbeidsformene slik som musikk har en viktig fordel for elevene som bruker kunnskapen de lærer i andre former. Arbeid med estetiske arbeidsmåter er viktig for elevenes konsentrasjon i fagene, og de får brukt kunnskapen gjennom andre medier. I Ludvigsen-utvalget trekkes de praktiskeestetiske fagene frem som en viktig del av arbeidet med flerfaglig kompetanse, og en viktig del av den helhetlige skolen (NOU, 2015).

Innhold i musikkfaget

I opplæringsloven står det at skolen skal gi elevene den kunnskapen, holdningene, og verdiene som gjør elevene i stand til å mestre eget liv og delta som en god samfunnsborger. Det står også at elevene skal uttrykke skaperglede, og utforskertrang (Kunnskapsdepartementet, 2017b). Dette er bare deler av de mangfoldige oppgavene skolen har blitt tildelt i sitt arbeid. Med bakgrunn i dette har musikkfaget og kunstfagene blitt en viktig bidragsyter til elevenes mulighet for å utfolde sin kreativitet i skolen (Sætre & Salvesen, 2010). Selv om musikk er et fag med et lite timeantall, er det en viktig arena der elevene får koble av fra de teoritunge fagene. De får også anvende og utvikle fagkunnskap på en helt annen måte enn i andre fag. (Kunnskapsdepartementet, 2020). Musikkfaget skal bidra til at elevene utvikler sine estetiske og kreative sanser i samhandling med andre elever og lærere. Sentrale temaer innen musikkfaget er utøvende musikk med spill på instrumenter, lytting, og komponering (Hanken & Johansen, 2009).

Musikk er et fag i den norske skolen der elevene får uttrykke seg på en annen måte. Karen Ringereide og Siri Thorkildsen (2020) trekker i *Folkehelse og Livsmestring, helhet og nærvær* (2020) frem elevenes mulighet til å uttrykke seg gjennom musikk som en sentral del av folkehelse og livsmestring. Dette skjer gjennom å uttrykke seg gjennom spill og sang. Elevene utvikler og bygger relasjoner gjennom spill på instrumenter, og gjennom sang. En annen positiv effekt spill på instrumenter har er at elevene lærer seg samarbeid, samhandling med andre elever, lærere og ukjente (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

I fagfornyelsen 2020 er det fire kjerneelementer i musikkfaget som er sentrale. Utøve musikk legger vekt på elevenes aktivitet i musikklasserommet. Det å utøve musikk skal legge vekt på elevenes aktive deltakelse med bruk av stemmen, kropp og instrumenter i samspill, gjennom fremføring og gjennom lek i ulike musikalske uttrykk og ulike sjangere. Dette kjerneelementet skal bidra til at elevene får øve seg på håndverk, uttrykk og formidling gjennom kreative prosesser (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Det andre kjerneelementet som er sentralt i musikkfaget er det å lage musikk. Dette legger vekt på elevenes arbeid med komponering gjennom å organisere og sette sammen musikkens grunnelementer til noe nytt, eller å omforme noe kjent til noe eget. Kjerneelementet å lage musikk bidrar til at elevene til å øve på å uttrykke seg og å lytte bevisst i skapende prosesser. Elevene skal få erfaring og opplæring i ulike måter å lage musikk på, og bli i stand til å bruke ulike komposisjonsteknikker, improvisasjonsteknikker, komposisjonsverktøy og andre metoder (Kunnskapsdepartementet, 2020) Hanken og Johansen viser til musikkfaget som et ferdighetsfag, der elevene skal lære seg å utøve musikk, som også går på å skape egen musikk og fremføre den (Hanken & Johansen, 2013).

Det tredje kjerneelementet å oppleve musikk legger vekt på at elevene skal lytte aktivt og sansende. Dette kjerneelementet skal åpne for emosjonelle erfaringer fra det hverdagslige møtet med musikk, til de eksistensielle møtene med musikk. Dette kjerneelementet skal vi elevene øvelse i å uttrykke sine musikalske erfaringer. Kunnskap om og erfaring med musikk og musikalske virkemidler gir elevene utgangspunkt for å ha et reflektert og utforskende blikk til musikkopplevelser (Kunnskapsdepartementet, 2020). Hanne Fossum skriver at musikkopplevelser er grunnlaget og utgangspunktet for musikkpedagogisk virksomhet, og at selve musikkopplevelsen er sentralt å formidle til elevene (Fossum, 2010, p. 6). Kognitive, praktiske, sosiale og emosjonelle sider av læringen gjennom sansene er en viktig del av dybdelæring. Dybdelæring skjer gjennom sansene, verdensoppfatningen og i samspill mellom lærer og elev (Arnesen, 2015). For at læring med sansene skal være en gyldig del av undervisningen i musikkfaget er det viktig at undervisningen ikke bare er lystbetont, men at den er forankret i den estetiske opplevelsen (Arnesen, 2015). Varkøy (2013) trekker også frem den eksistensielle og estetiske erfaringen som en av de viktige formålene med musikkfaget. Han poengterer at det ikke er alle elementene i musikk som er målbare, men som allikevel ivaretar musikkfagets egenart. Videre peker han på den funksjonen musikk kan ha for livskvalitet, som jeg kommer tilbake til senere i oppgaven (Varkøy, 2003).

Det siste kjerneelementet, kulturforståelse, handler om hvordan sangen og musikken som elever bruker i skolen gjennom utøvelse, musikken som de lager, og musikken som de opplever er forankret og har betydning i kulturen den kommer fra. Dette handler om å kunne forstå ens egen og andres musikalske uttrykk, og ha et innblikk i hvor denne musikken kommer fra og hvilken betydning det har eller hadde for samfunnet. Det å ha kompetanse for egen og andres musikalske uttrykk gjennom å lage, utøve og oppleve musikk styrker elevenes kulturelle kompetanse. Gjennom spill, dans og sang som estetisk uttrykk er påvirket av og gir uttrykk for historiske og samfunnsmessige forhold. Musikkens mening er skapt av musikkens bruk i sosiale sammenhenger, og for mening i sosiale hendelser og ritualer (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Kompetanse og kunnskap er en sentral faktor for hvilket innhold musikkundervisning i grunnskolen har. Lærerens kompetanse og engasjement skaper ifølge Sætre, Ophus og Neby (2016) et vesentlig skille mellom faglærere og allmennlærere (Sætre et al., 2016). Espeland peker i sin spørreundersøkelse på at det er 97% av lærere i musikkfaget i grunnskolen som har utdanning innen skole eller pedagogikk, men av disse 97% er det bare 21% av disse som har en formell kompetanse med 30 studiepoeng eller mer i musikk (Espeland et al., 2013). Videre kommer det frem at det er en vesentlig forskjell i formell kompetanse på ungdomstrinnet og barnetrinnet. I tillegg til dette peker denne artikkelen på at lærere på barnetrinnet uten formell kompetanse deltar i mindre grad i uformelle musikkaktiviteter utenfor skolen, og at dette påvirker valg av undervisningsinnhold i musikkundervisningen. Kompetansemålene lærerne skal rette seg etter kan ikke alene beskrive hvilket innhold musikkundervisningen skal ha (Sætre et al., 2016).

Musikk som ressurs

I dette kapitlet vil jeg trekke frem ulike perspektiver for å bruke musikk som ressurs til bedre livskvalitet, og forskning som viser til hvordan musikk på påvirker mennesket. Disse perspektivene blir relevante for senere drøfting av funn.

Folkehelse og Livsmestring som tverrfaglig tema i musikkfaget skal elevene utvikle en evne til å uttrykke seg gjennom musikken. Musikken skal også gi elevene evne til å bygge nye relasjoner, gi mestringsfølelse, og gi elevene et bedre selvilde. I tillegg til dette skal folkehelse og livsmestring som tverrfaglig tema i musikkundervisningen bidra til at elevene bedre skal forstå seg selv (Kunnskapsdepartementet, 2017b).

Musikk, motivasjon og mestring

Damsgaard (2019) skriver at motivasjon er en viktig faktor, som påvirker mestringen til elevene. Motivasjonen til elevene påvirker prestasjonen deres. Det er tre faktorer som påvirker mestring, indre motivasjon, ytre motivasjon og selvtillit. Indre motivasjon går på gleden elevene selv føler ved å utføre oppgaven eller aktiviteten som er gitt. Elevene opplever som regel indre motivasjon når det er oppgaver eller aktiviteter de synes er gøy, eller som de får til. Ytre motivasjon går på nytteverdien, om hvilket mål oppgaven har, hvilken relevans oppgaven har og fremtidige mål. Har eleven som mål å gå på musikklinja er det ytre motivasjon å bli god i sang, eller gitar. Selvtillit går på forventningen eleven har om suksess, som er en viktig faktor til at elevene mestrer. Elever som mestrer i faget får bedre selvtillit, og motsatt (Kaarstein og Nilsen 2016). Mestring handler om en persons evne til å håndtere hendelser og påkjenninger som overstiger det som klares på ren rutine og henger nært sammen med evnene til teoretisk og emosjonell problemløsning (Prebensen & Hegstad, 2017).

Mestring er en stor del av musikkfaget. Musikken skal bidra til at elevene føler mestring, om dette er gjennom spill på instrumenter, forståelse av egne følelser eller samhandling med de andre elevene i klassen (Ringereide & Thorkildsen, 2020). Musikk er en ressurs som kan bidra til det sosiale, psyken, og emosjonelt (Skånland, 2007). Musikkfaget er en bidragsyter til at elever mestrer gjennom andre aktiviteter enn i de vitenskapelige fagene i skolen. Musikkfaget er et fag som legger opp til skaperkraft gjennom komponering, spill på instrumenter, dans, og sang.

Mestring handler om å ha troen på seg selv, og troen på at du kan lykkes med de oppgavene du møter i hverdagen, som henger sammen med mestringsforventning og selvfølelse (Madsen, 2020). En viktig faktor til mestring er å ha troen på seg selv, og troen på at en kan lykkes i fremtiden. Selv om god selvfølelse er viktig for å mestre oppgaver og verden er god selvfølelse også viktig med tanke på å håndtere motgang og det å mislykkes. En viktig del av god selvfølelse og mestringsforventning er da å styrke den delen som går på å takle motgang uten å miste troen på seg selv og sine evner (Nottingham, 2013).

Det er et menneskelig behov å ville mestre i hverdagen, både fysisk og psykisk. Skolen er en viktig del av barns liv og en viktig arena for mestring. Mestring oppleves gjennom at elevene får prøve seg frem i forhold til seg selv og andre elever og lærere. Mestring skjer også gjennom at skolen er en sosial arena for elevene. Her får de mestre ulike sosiale arenaer. De

møter et mangfold av ulike kulturer, ulike nivåer og erfaringer. Gjennom skolen får eleven både mestre på individnivå og som gruppe. Skolen er en viktig arena for at elevene skal utvikle kunnskapen de trenger for å mestre sine egne liv og klare seg i hverdagen (Manger & Wormnes, 2005). Mestring har betydning for elevenes tankemønster, følelser og motivasjon (Skaalvik & Skaalvik, 2021).

Mestring henger også sammen med vurdering, og hvordan elevene presterer under press og ved gitte vurderingskriterier. (Skaalvik & Skaalvik, 2021). Sætre og Salvesen (2010) vektlegger vurderingsformer som formativ vurdering er en viktig kilde til mestring i musikkfaget. Gjennom formativ vurdering vil elevene få veiledning som igjen bidrar til økt mestring i faget. Formativ vurdering og veiledning i musikkfaget bidrar til at elevene blir bedre kjent med faget, og de lærer seg målet med arbeidet (kilde). Læreren får også hjulpet elevene med å nå målene i faget, gjennom å fortelle elevene hvordan de skal nå målet i perioden/oppgaven (Sætre & Salvesen, 2010).

Musikkfaget kan også brukes individuelt for elevene. Musikk kan brukes som en ressurs sosialt, psykisk og emosjonelt. Musikk kan altså bli brukt som verktøy for elevene i eget liv. Dette kan være gjennom å regulere søvn, energi og følelser. I boken *Music in everyday life* trekker DeNora (2000) frem at hennes informanter har et bevisst forhold til hvordan de bruker musikken i hverdagen. De har et bevisst forhold til hvordan de lytter til musikken, og at dette har en selvregulerende effekt for dem. Blant annet har noen av informantene ulike musikk som de lytter til i ulike situasjoner. Musikken kan altså brukes som en egenomsorg til å regulere følelser og energi. Det har også blitt vist at musikk kan blant annet brukes til å få mer energi under trening (DeNora, 2000). Også Kari Batt-Rawden (2007) trekker frem at mennesker bruker musikken som en bevisst form for selvregulering. Hennes informanter trekker frem at de bruker musikk i hverdagen for å regulere humøret, som motivasjon for å delta i sosiale settinger (Batt-Rawden, 2007). Også her beskriver hun frem at informantene trekker frem musikk som en viktig motivasjon når det gjelder trening. Slike funn er også et tilfelle i artikkelen «(mobil) musikk som mestringsstrategi» (Skånland 2007). I hennes doktorgradsarbeid viser hun hvordan mennesker mellom 18-44år bruker musikk i sin hverdag. Hun trekker frem at musikken kan bli brukt til å stenge ute tanker og bekymringer. Musikken kan dermed fungere som stemningsregulerende medium, til å påvirke stemningen til det en selv ønsker. Ifølge Skånland kan også musikk brukes til å opprettholde, forsterke eller endre humøret. Musikk kan spille en viktig rolle for å bearbeide negative stemninger (Skånland 2007)

Musikk, eksistensiell erfaring og følelser

Gjennom musikkfaget skal elevene bruke musikk som en ressurs til å gjenkjenne, sette ord på og håndtere tanker og følelser, i medgang og motgang (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Manger og Wormnes (2005) trekker frem at kontroll på egne følelser og følelsesmestring handler om å forstå de følelsene du har i kroppen din. Dette gjør at vi utvikler oss som hele mennesker, og skjer gjennom de inntrykkene vi får i hverdagen. Alle arenaene vi møter på som mennesker påvirker oss og våre prestasjoner (Manger & Wormnes, 2005). I læreplanen kommer eksistensiell erfaring frem som et sentralt begrep med tanke på det å forstå egne og andres følelser. Kalsnes (2010) viser til den eksistensielle erfaringen som et av musikkfagets egenverdier, som omhandler viktigheten av musikk for å oppleve erkjennelse (Kalsnes, 2010).

Musikkfaget er også et fag der elevene lærer om sine egne følelser. Gjennom egne opplevelser gjennom spill og lytting får elevene en ny følelsesforståelse. Med dette menes at elevene vil klare å gjenkjenne ulike følelser hos andre og hos seg selv. Musikkfaget er en plass der elevene får satt ord på hvordan musikk uttrykker følelser (Ringereide & Thorkildsen, 2020). På denne måten brukes også musikken som en strategi der elevene lytter til musikk etter det behovet de har. Gjennom musikkfaget får elevene derfor større bevissthet rundt hvordan de kan bruke musikk i sin hverdag. Gjennom å forklare og sette ord på hvilken følelse musikken uttrykker kan elevene også gjøre dette. Som lærer kan du også gi elevene i oppgave å finne ut hvilke følelser ulik musikk uttrykker for dem. Mennesker bruker musikken på ulike måter, men dette kan føre til økt bevissthet rundt hvordan du kan bruke musikk som verktøy (Skånland, 2007). Dette gjenspeiles også av Ludvigsen-utvalget, der musikk er en viktig kilde til utvikling av emosjonell læring, og hvordan elevene skal lære sosiale og emosjonelle læring gjennom musikkfaget. Musikkfaget er en kilde til å uttrykke egne følelser og meninger, som en viktig for å kunne mestre og sette ord på egne og andres følelser (NOU, 2015, p. 58) Even Ruud (2013) beskriver at musikkerfaringer og følelsesopplevelser er sentralt for å beskrive personlig rom. Her trekker han frem musikk og følelser som samsvarende komponenter, og at musikken kan brukes til å beskrive og uttrykke følelser og følelsesnyanser. Musikken kan vekke følelser, den forsterker følelser, musikken kan endre og dempe følelser, og kan dermed bli et personlig verktøy for å uttrykke og oppleve følelser (Ruud, 2013). Læreplanen fremhever musikkfagets evne til å la elevene uttrykke fine egne følelser og sette ord på andres følelser (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Musikk, relasjoner og fellesskap

Her kommer jeg til å beskrive ulike perspektiver ved relasjoner og fellesskap i klasserommet, og i musikklasserommet. Jeg kommer også til å sette dette i lys av det læreplanen og opplæringsloven sier om relasjoner og fellesskap i skolen.

Musikk har evnen til å styrke fellesskap mellom mennesket (Knudsen et al., 2014). I det flerfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* er musikk og fellesskap en viktig komponent. Musikk kan skape fellesskap, bygge relasjoner, gi mestringsfølelse, og bidra til et positivt selvbilde (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Ifølge Eric Clarke (2010) gir fellesskapet rundt musikken økt livsglede. Han beskriver at han fikk økt livskvalitet etter han startet med korsang. Den musikalske aktiviteten gjorde at han knyttet sosiale bånd og fikk formidle musikalske uttrykk. Musikken bidro til samarbeid med andre, selvtilliten økte, og han følte at han bidro med noe som var nyttig for andre (Clarke et al., 2010). Denne historien gir et innblikk i hvordan musikk påvirker mennesket, og hva musikken har å si for å danne fellesskap og relasjoner. Ruud (2016) viser til flere studier hvor opplevelsen av levende musikk i et fellesskap har en helt annen påvirkning enn å lytte til musikk alene. Det sosiale fellesskapet kan derfor beskrives som en vesentlig del av musikkopplevelsen (Ruud). Ruud trekker også frem at musikken har en relasjonsdannende funksjon gjennom arbeid sammen med musikken (Ruud, 2016). En annen faktor som kan føre til fellesskapsfølelse og tilhørighet i klasserommet er korsang og fellessang i klasserommet. I følge Ruud (2013) kan korsang gi elevene følelsen av å bli oppslukt av noe som er større enn seg selv (Ruud, 2013). Gruppefølelsen og det sosiale rundt å synge i kor er en viktig del av å skape og kjenne på et fellesskap (Espeland, 1997). Persens (2005) trekker frem at korsang kan oppleves som et fristed, åpent for alle uavhengig av ferdighetsnivået de er på.

Gjennom sin studie viser Beckmann (2014) at musikken kan kommunisere tilhørighet, som bidrar til å vekke følelsen av samhold og fellesskap. Hun trekker frem at å lytte til musikk sammen med andre, og å delta i musikalske aktiviteter, eller musisere sammen åpner opp for at elevene kan dele erfaringer og følelser. Det kan også styre følelsen av å høre til et fellesskap (Beckmann, 2014, pp. 205-206). I studien hennes er en viktig del av hennes funn «musikk som kilde til fellesskap». Hun trekker blant annet frem at ved å spille i bog vil ungdommer føle mestring og få bedre selvbilde (Beckmann, 2014). Tilhørighet i klasserommet og respekt blant elever og lærere er dermed en viktig faktor for at elevene skal trives i klasserommet, og at de skal være motiverte for videre utvikling av kompetanse i faget (Witteck, 2018).

I læreplanen kommer musikk, relasjoner og fellesskap til syne gjennom fagets relevans og sentrale verdier. Her trekker LK20 frem at elevene skal oppleve musikkglede, mestringsfølelse, og at elevene skal erfare at deres egen stemme har noe å bety for fellesskapet. Musikken er også en arena der elevene møter det store kulturelle mangfoldet utenfor skolen, som skal åpne dørene til et større fellesskap. Også i opplæringsloven kommer viktigheten av gode relasjoner og fellesskap frem. *Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong.* Her står det at elevene skal kunne mestre sine egne liv og det sosiale aspektet både på og utenfor skolen. Line Wittek trekker frem i boken *Identitet som lærer* (2018) at en av de viktigste kompetansene du kan ha som en profesjonell lærer er relasjonskompetanse, og dette er viktig for å utvikle et godt læringsmiljø i klasserommet (Wittek, 2018). Ifølge Nordahl (2010) blir elevene mer motiverte til å gjøre det bra når de har et godt forhold til læreren. Da vil elevene prestere fordi de vet at noen med respekt for en stiller krav til utviklingen din (Nordahl, 2010).

Musikkopplevelse i klasserommet

Ruud (2016) trekker frem at musikken skal være noe «absolutt», og at en skal helst lytte til musikk uten å blande inn andre tanker (Ruud 2016). Øivind Varkøy (2017) viser til at musikkfaget tradisjonelt sett har vært et instrumentalisert fag, der musikkundervisningen og musikk blir brukt som et redskap for noe annet. I LK06 er det mer vekt på musikkopplevelsen i klasserommet: Læreplanen fra 2006 legger vekt på at gjennom musikkfaget så skal elevene oppleve, reflektere over, forstå og ta del i et musikalsk uttrykk. I LK06 blir også begrepene «estetisk opplevelse» og «eksistensiell erfaring» tatt i bruk (utdanningsdirektoratet 2006). Begrepet «estetikk» har fått mye kritikk de siste årene, der blant annet David Elliot (1995, referert av Varkøy, 2017) mener at begrepet er tilknyttet den tradisjonelle vestlige musikktradisjonen. På en annen side trekker Varkøy (2017) frem at han mener at dette begrepet fremdeles kan brukes i dagens skole, så lenge begrepet får påfyll av nytt innhold (Varkøy, 2017). Varkøy skiller mellom det estetiske objektet, som er selve kunstverket, og estetisk erfaring, som er opplevelsen av musikk. Slik kan du definere den estetiske erfaringen som måten elevene opplever musikken, eller kunsten (Varkøy, 2017, p. 61). I fagfornyelsen 2020 videreføres begrepet eksistensielle møter med musikk, og emosjonelle erfaringer som en del av kjerneelementene til musikkfaget, under kategorien «oppleve musikk» (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Videre diskuterer Varkøy (2017) begrepet eksistensiell erfaring, og hvordan vi skal forstå og tolket dette begrepet. Han bruker da begrepet *transcendens*, som beskrives som kvaliteten du kan få gjennom en musikalsk eksistensiell erfaring. Ved å ha en eksistensiell musikalsk erfaring flytter du blikket ditt bort fra deg selv, og retter fokus på hvilke egenskaper musikken kan ha, hvordan du går inn i musikken, og at du kanskje ser deg selv på en ny måte (Varkøy, 2017). For at elever skal ha en eksistensiell erfaring gjennom musikken må den være åpen for å ta inn ny musikk, og erfare nye uttrykk gjennom musikken.

Dette kan også sees opp mot debatten om musikkfaget skal være et opplevelsesfag, eller et kunnskapsfag. Ifølge Vinge (2014), skal musikkfaget i all hovedsak være et kunnskapsfag, der læringen blir noe konkret som du kan vurdere (Vinge, 2014). En viktig utfordring med dette er at personlige preferanser og opplevelser kan påvirke vurderingen, og det legges vekt på faginnhold som lett kan måles og settes karakter på (Vinge, 2014, p. 348).

Kritikk til musikk som ressurs

Det har blitt stilt spørsmål ved om musikk bare er den positive ressursen som fremstilles, og om det har en påvirkning på de utenom-musikalske faktorene (Dyndahl et al., 2019). I sin artikkel trekker Dyndahl, Karlsen og Nilsen (2013) frem Karen Lias Wolff's arbeid, en gjennomgang av en rekke studier som har forsøkt å vise til musikkens positive effekt på kognitiv læring, og den sosiale og emosjonelle utviklingen. De fleste av disse studiene ikke er særlig overbevisende, på grunn av svakhet i forskning design og fordi konklusjonene i studiene ikke trekkes på bakgrunn av datamaterialet som er samlet inn (Dyndahl et al., 2019). En kan også se til Eric Clarke (2010), som viser til forskning innen musikkpsykologi, og at denne forskningen er svært avgrenset. Han sier at forskningen i liten grad viser til det sosiale miljøet elevene vanligvis er i når hen lytter til og bruker musikken. Dette resulterer i at forskningen ikke ser på samsvar og forholdet mellom individet, miljøet rundt og musikken (Clarke et al., 2010, p. 60)

Ifølge Ruud (2016) kan musikk for å håndtere følelser i noen tilfeller ikke ha ønskelig effekt og tvert imot være skadelig. Du kan fordype deg i musikken og tenke over problemer som gjør at fokuset blir på problemene og de vonde tankene. Dette gjør at musikken setter fokus på det negative og ikke det positive og oppløftende (Ruud, 2016). Det finnes også studier som går på emosjonelle reaksjoner, der musikken ikke utelukkende er positive. Sloboda (2010) beskriver i sin studie at musikken vekker negative følelser når deltagere prøver å arbeide med intellektuelt arbeid, og at musikken ødelegger konsentrasjonen til deltagerne. Noen av

deltagerne uttrykker også negative følelser til musikken som spilles på offentlige plasser (Sloboda, 2010). Sloboda (2010) viser til at musikken vekker negative følelser når musikken oppleves påtvungen, eller når musikken er musikk en ikke har valgt selv. Det er ikke samme misnøye til musikk som er valgt selv (Sloboda, 2010).

Vi kan også se på forskningen Batt-Rawden (2007) har gjort, der hun trekker frem forskning som viser noe av det samme som i forrige avsnitt. Forskningsprosjektet viser at det å mislike musikken kommer ofte av at musikken vekker følelser som sinne og irritasjon, eller følelsen av å ha det vondt. Batt-Rawden forklarer at disse følelsene kommer av at musikken ikke korresponderer med sitt eget humør eller tanker. Hvis musikken ikke er selvvalgt, slik som i butikker eller på cafe er ikke musikken reflektert i ens egne følelser og tanker. Noen velger i tilfeller å forlate området der musikken spilles, fordi det ødelegger de personlige «rytmene». Dette oss at musikken er et personlig medium som en selv velger å kontrollere, og som en bruker når en selv har behov for det. Informantene trekker også frem at de ofte ikke vil delta på musikalske arrangementer som føles påtvungen, fordi de ikke ønsker at musikken skal påvirke de i en negativ retning (Batt-Rawden, 2007). Forskningen til Batt-Rawden viser at musikken sjelden blir brukt som et bakgrunnsmedium. Musikk som bakgrunnsmedium handler om å lytte til musikk uten at du er bevisst på at du lytter til musikken. Som tidligere nevnt trekker informanter frem at de har vanskeligheter for å arbeide med musikk i bakgrunnen, fordi det ødelegger for konsentrasjonen, og at de ikke klarer å sette søkelys på det de egentlig skal gjøre (Batt-Rawden,2007).

Eric Clarke (2010) trekker frem at elevene er mer engasjerte i musikken når det ikke er læringsbaserte musikalske aktiviteter. Han hevder at elever ofte viser sitt kreative potensiale, og deres musikalske forståelse gjennom å arbeide mer fritt med musikken. Han konkluderer med at musikken som blir brukt i skolen i større grad må bli knyttet til den verdenen som de unge opplever utenfor skolen (Clarke et al., 2010)

Oppsummering av teorikapittel

I teorikapittelet har jeg trukket frem en rekke perspektiver og deler av begrepet *Folkehelse og Livsmestring*, som er relevante med tanke på musikkfaget. Disse perspektivene er også viktige med tanke på det informantene senere forteller om hvordan de tolker begrepet *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig begrep i musikkundervisningen, og hvordan de bruker musikk som estetisk arbeidsmetode inn i andre fag. Med tanke på det som kommer frem senere i

analyse av data er disse teoriene og perspektivene relevante for drøfting av funnene som har blitt gjort.

En viktig del av teorien som kommer frem er hvordan musikk brukes som en estetisk arbeidsform inn i andre fag. Som nevnt tidligere handler dette om barns kreativitet og hvordan de kan bruke teorien de lærer i andre fag på en annen måte. Musikk som estetisk arbeidsform vil bli sentralt senere i masteroppgaven, både når en ser på analyse av materialet, men også når jeg kommer til drøfting av funnene som har blitt gjort.

Til slutt tok teorikapitlet for seg hvordan musikk kan brukes som ressurs i hverdagen for å mestre sitt eget liv. De perspektivene som kommer frem som viktige med tanke på hvordan musikk brukes i hverdagen er mestring og mestringsforventning, musikk for å håndtere følelser, musikk for å skape relasjoner og fellesskap, og musikkopplevelser i klasserommet. Dette er perspektiver som blir relevante med tanke på drøfting av funn senere i masteroppgaven.

Kapittel 3

Metode

I denne masteroppgaven skal jeg ta for meg problemstillingen: Hvilken forståelse har musikk lærere av begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvordan jobber lærerne med dette i musikkundervisningen? Med tanke på dette som problemstilling har jeg sett på hva det faktiske målet med oppgaven er, for å kunne velge riktig metode som passer til studien. Problemstillingen og målet med oppgaven er å få innblikk i andres tanker, meninger og erfaringer, som skal kunne svare på oppgaven, som gjør at det er naturlig å velge kvalitativ forskningsmetode, som baserer seg på nettopp dette.

I dette kapitlet har jeg prøvd å gi en presis fremstilling av hvordan jeg har arbeidet underveis i intervjuprosessen for å innhente datamateriale til denne studien. Det har ikke vært en feilfri prosess. Jeg har møtt på en rekke utfordringer underveis, som også beskrives i dette kapitlet. Jeg kommer først til å beskrive hvordan jeg har gått frem, hvorfor jeg har valgt kvalitativt forskningsintervju, og hvorfor jeg har valgt de informantene jeg har. Etter dette vil jeg beskrive hvordan jeg har arbeidet med datamaterialet i etterkant av de gjennomførte intervjuene. Helt til slutt beskriver jeg forskningsetikk og om resultatene jeg har fått er valide og innenfor og i tråd med forskningsetiske retningslinjer.

Valg av metode

Kvalitativ forskningsmetode er en forskningsmetode som har oppstått som en alternativ forskning til den naturvitenskapelige målingen. Kvalitativ metode kan brukes til å studere menneskelig atferd og sosiale fenomener (Postholm & Jacobsen, 2018), og Kvalitativ forskning egner seg godt dersom man ønsker å fange meninger og opplevelser som ikke er mulig å måle i tall (Dallog & Trygstad, 2018). Ved bruk av kvalitativ metode til masteroppgaven er målet og intensjonen og forså og skildre hva spesifikke lærere gjør i lærersituasjonen med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Dette gjenspeiler det Postholm og Jacobsen (2018) sier om formålet med det kvalitativ forskningsmetode (Postholm og Jacobsen, 2018)

Innen den kvalitative forskningen har jeg valgt å bruke det kvalitative forskningsintervjuet som metode. For å belyse problemstillingen vil jeg få inn ulike fortellinger, synspunkter og meninger som informantene kommer med, med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Jeg vil videre i masteroppgaven gå gjennom hvordan jeg har gått frem med

tanke på det kvalitative forskningsintervjuet som har blitt grunnlaget for empirien som igjen ligger til grunn for drøftingen.

Kvalitativt forskningsintervju

Det kvalitative forskningsintervjuet er en forskningsmetode der du som forsker får et større innblikk i andres synspunkter på det du vil undersøke. Jeg søker etter de ulike perspektivene mennesker møter i sin hverdag, og hvordan de selv tolker denne informasjonen. Jeg søker med andre ord det Kvale og Birkmann tar frem i sin bok *Om det kvalitative forskningsintervju* (2015), som er «utveksling av synspunkter». Den kvalitative forskningsmetoden handler om livssituasjonen en er i, som i dette tilfellet blir å undersøke den nye tverrfaglige delen av L20, folkehelse og livsmestring, og hvordan dette utøves i klasserommet (Dalen, 2019). Gjennom det kvalitative forskningsintervjuet kan jeg undersøke hvordan lærere jobber med og tolker begrepet Folkehelse og Livsmestring. Intervju som metode belyser ulike situasjoner, synspunkter og intervjuobjektets perspektiv, altså opplevelsesperspektivet.

Når en bruker kvalitativt intervju som forskningsmetode står en ovenfor en rekke beslutninger som må tas på stedet. Du må for eksempel bestemme deg underveis i et intervju om du skal holde deg slavisk til intervjuguiden, eller om du skal følge opp de interessante tankene du fikk av intervjuobjektet (Kvale og Birkmann 2015). Ved å velge intervju som forskningsmetode får du som forsker mer personlige svar, og kan gå mer i dybden på enkelte tema som kommer frem underveis i intervjuingen. I motsetning til spørreundersøkelser og statistikk, kan en grave og komme frem til personlige meninger og erfaringer. Du kan forme forskningsspørsmålene med hvordan og hvorfor, som gjør at det er stor sannsynlighet for å innhente relevant data. Du kan også undersøke hvordan ting oppleves, og hvordan lærere gjør og utfører ulike oppgaver (Kvale og Birkmann 2015).

Utfordringer

Det finnes flere etiske og metodiske utfordringer jeg kan støte på i løpet av intervjuprosessen. Dalen (2019) trekker frem i boken *Intervju som forskningsmetode* at Norge er et lite log. Dette fører til at det kan være en fare for at enkeltpersoner eller grupper kan bli gjenkjennelige selv etter anonymisering, og dermed føler seg «hengt ut». Atferd på skoler, eller måter lærere underviser på, kan være mulig for andre å kjenne igjen. Her er det viktig at jeg som forsker er nøye med å sørge for at intervjuobjektene ikke er mulig å kjenne igjen.

Andre utfordringer jeg kan støte på underveis i intervjuprosessen er at alt utstyret ikke fungerer slik som det skal. Dette kan for eksempel være praktiske utfordringer, eller at det er støy i bakgrunnen som påvirker lyd kvaliteten på opptaket. Dette kan gjøre at transkribering

ikke går helt som planlagt, eller at kvaliteten på transkripsjonen ikke blir så bra som den kunne blitt om det ikke var utfordringer underveis i intervjuprosessen.

Intervjuprosessen

I bøkene *Om det kvalitative forskningsintervjuet* og *Intervju som forskningsmetode* (Kvale og Birkmann, 2015; Dalen, 2019), trekkes de ulike stadiene av et forskningsintervju frem som en sentral del av en empirisk studie. Et forskningsintervju skal bygge på allmenne prinsipper for gjennomføring av empiriske undersøkelser. I en intervjuprosess er det en ganske bestemt rekkefølge og progresjon de ulike stadiene skal skje i. For at studien skal bli gjennomført på best mulig måte er det viktig at disse stadiene gjennomføres på best mulig vis. Jeg skal i denne delen ta for meg trinnene, og gjennomføringen av disse i forbindelse med intervjuprosessen. I en kvalitativ studie er ikke rekkefølgen like fastsatt som i et kvantitativt forskningsprosjekt. I et forskningsintervju er det mulig å hoppe mellom de ulike trinnene. Selv om det er mulig å finne ekstra litteratur bør problemstilling og bakgrunnskunnskaper om temaet som skal forskes på være til stede (Dalen 2019). Jeg kommer til å gå gjennom og beskrive de følgende stadiene: tematisering og problemstilling, planlegging, utvalg, intervjuguide, gjennomføring av intervju, gjennomføring og transkribering, analyse, etiske perspektiver, og validitet og reliabilitet. Underveis i gjennomgangen kommer jeg til å trekke frem ulike valg og refleksjoner jeg har gjort underveis i masteroppgaven og under intervjuprosessen.

Tematisering og problemstilling

Under dette stadiet av forskningsprosjektet er det flere viktige steg. Jeg som forsker må bestemme seg for hvilket tema som skal forskes på, finne litteratur, og undersøke hvilken relevans dette prosjektet har. Er det et tema som er relevant å forske på? Etter funn av litteratur må forskeren så avgrense og spesifisere den informasjonen som er innhentet. Dette skal ligge til grunn for forskningsspørsmålet du skal undersøke i intervjuet. Her inngår også en teoretisk avklaring av hva de ulike begrepene. Det er viktig at det som skal studeres har en begrepsavklaring, slik at du vet hva du legger i de ulike begrepene, slik at du som forsker ikke går inn på andre temaer som ikke er det du leter etter i ditt forskningsprosjekt (Dalen 2019). Når jeg tematiserer intervjuet mitt kan det være lurt å trekke inn ulike spørsmål som jeg svarer på som forsker. Siden studien tar for seg det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, og hvordan lærere gjennomfører dette i undervisning, så er det relevant å spørre om hvordan lærerne tolker begrepet *Folkehelse og Livsmestring* og hvilke typer undervisning

de gjennomfører i musikk. Jeg vil også spørre om hvordan de trekker inn musikk i andre fag og hvordan det setter søkelys på temaet *Folkehelse og Livsmestring*.

Før selve intervjuet ble gjennomført brukte jeg tid på å klargjøre formålet med studien. I denne masteroppgaven er formålet å finne ut hvordan lærere tolker og bruker det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring i musikkundervisningen. Jeg ønsker å finne ut hvorfor *Folkehelse og livsmestring* er en viktig del av musikkundervisningen, og hvordan lærere gjennomfører dette i undervisningen sin. *Folkehelse og Livsmestring* er et vidt begrep med tanke på det som står skrevet i læreplanen. Derfor ønsker jeg å belyse hvordan noen lærere gjennomfører dette og setter søkelys på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Før jeg gjennomførte intervjuene har jeg innhentet forkunnskap om temaet og emne jeg har undersøkt i intervjuet. Her har jeg lest lignende prosjekter som tar for seg lignende tema, samt lest om Folkehelse og Livsmestring i læreplanen. Jeg har forsøkt å lese meg opp på relevant faglitteratur før intervjuet ble gjennomført. Samtidig som jeg har lest mye litteratur på forhånd av selve intervjuet er det flere perspektiver som kommer frem under intervjuprosessen. Relevante begreper som har blitt relevante for masteroppgaven i senere tid er blant annet mestring i musikkfaget, og musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag.

I tillegg til å innhente kunnskap om tema jeg har undersøkt, har jeg også innhentet kunnskap om det kvalitative forskningsintervju, for å kunne styrke min egen posisjon som forsker. Jeg har blant annet hentet informasjon om ulike intervju og analyseteknikker du kan benytte deg av underveis i undersøkelsen. Du må også bestemme deg for hvilke metoder du skal benytte deg av (Kvale og Birkmann 2015).

Før selve intervjuene skulle gjennomføres var det viktig å ha en tydelig og klar problemstilling, slik at det er lett for informantene å forstå hva som skal undersøkes i denne studien. Å lage en god problemstilling er en viktig og vanskelig jobb. Jo bedre og klarere problemstillingen din er før datainnsamlingen begynner jo bedre er føringene for selve forskningsprosjektet. Når du som forsker vet hva du selv søker etter å finne svar på jo bedre blir datainnsamlingen. Jeg har større forutsetning for å stille de riktige spørsmålene som gir best mulig svar. Dette beskriver også Dalen (2019) som en viktig forutsetning for å få best mulig materiale til analyse (Dalen, 2019). Jeg har i denne studien utforsket problemstillingen *Hvilken forståelse har musikk lærere av begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvordan jobber lærerne med dette i musikkundervisningen?* Problemstillingen fremstår tydelig, og formidler formålet med studien. Jeg opplevde ikke at informantene hadde vanskelig å forstå hva som skulle forskes på i denne studien.

Planlegging

Før jeg gjennomførte intervjuene som legger grunnlag for studien min har jeg planlagt intervjuene godt. Dette er viktig for å at intervjuet skal ha best mulig kvalitet (Dalen 2019). Jeg har tatt utgangspunkt i de syv stadiene av et kvalitativt intervju under planleggingsfasen. Du må som forsker planlegge intervjuet i henhold til den informasjonen du ønsker å innhente og på hvilken måte du skal få tak i denne informasjonen. Dette er grunnen til at det er viktig at en planlegger alle stadiene av intervjuprosessen grundig (Kvale og Birkmann 2015). Jeg hadde en god opplevelse av å bruke disse syv stadiene som grunnlag for gjennomføring av intervju. For meg som forsker var det viktig å ha tydelige punkter å forholde seg til underveis i prosessen, slik at jeg lett kunne se hva neste steg var.

Utvalg

Til denne masteroppgaven har jeg valgt å spørre lærere jeg kjenner, bekjente, og bekjente av bekjente. Jeg har forsøkt å finne informanter med ulik bakgrunn. Både lærere som har arbeidet lengre som lærere, og musikk lærere. Musikk lærere med formell utdanning i musikk gjennom høgskole, og musikk lærere som ikke har en formell utdanning i musikk, men som har blitt satt til å undervise i faget av andre grunner. Dette kan være fordi de allerede engasjerer seg for faget, har spilt i bog eller korps i barndommen, eller av helt andre grunner. Jeg prøvde i utgangspunktet å finne lærere som jobber både i og utenfor osloskolen, men ente opp med å intervju tre lærere fra Rogaland. En slik type kvalitativ studie vil uansett ikke gi ikke et representativt bilde av hele loget, men formålet er å trekke frem en rekke relevante perspektiver som forhåpentligvis kan gi et bilde på hvordan *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget kan gjennomføres. Jeg mener at dette vil være like relevant uavhengig av geografisk region. Jeg har gjort et bevisst valg med tanke på å velge Rogaland som region for informantene mine. Jeg synes selv at det er interessant å se på hvilke satsninger skolene i en annen region har, da jeg har mest kunnskap om osloskolen, samtidig kjenner jeg flere lærere som har hjulpet meg med å finne informanter som vil passe til denne studien.

Det at jeg kjenner informantene fra før av ser jeg på som en fordel. Det gjorde selve intervjuprosessen veldig behagelig og komfortabel, både for meg og informantene. Samtidig vet jeg at informantene er personer som har mye på hjertet og at jeg da får mye informasjon til analyse og diskusjon. Hadde jeg brukt informanter jeg ikke kjenner kunne jeg risikert at jeg fikk svar som var korte, eller at selve intervjuprosessen var ubehagelig og at informantene kunne være redd for å svare galt på spørsmålene de hadde fått. Informantene jeg brukte visste jeg at kom til å si sine egne meninger uansett. Som nevnt hos Kvale og Birkmann (2015) er

det lurt å sikre seg at du har informanter som kommer med nok informasjon om temaet du skal undersøke (Kvale og Birkmann, 2015). En ulempe med at jeg kjenner informantene fra før av er at de kan bli påvirket på en annen måte enn hvis informantene var ukjente mennesker. Selv om det er en fordel og at informantene åpner seg mer opp kan de fortelle historier og fortellinger som er private, eller som ikke er anonyme. Dette fører til mer arbeid under anonymiseringsprosessen av datamaterialet, slik at du ikke kan kjenne igjen informanter eller andre personer som kommer frem i intervjuprosessen.

Jeg har gitt de ulike informantene fiktive navn som jeg bruker videre under presentasjon av funn og drøfting, slik at det ikke skal være mulig å kjenne igjen identiteten til informantene. Informantene vil bli presentert som Oddvar, Magne og Tilda, under presentasjon av funn og i drøfting av funn, som anbefalt av (Dalen 2019).

Intervjuguide

I alle typer forskningsintervju er det behov for å ha en intervjuguide (Kvale og Birkmann, 2015). Intervjuguidens mål er å ha spørsmål som dekker de viktigste temaene og spørsmålene som skal til for å dekke de viktigste områdene forskningsprosjektet skal belyse (Dalen, 2019).

Å utarbeide en god intervjuguide tar lang tid, men er en viktig del av forskningsprosjektet.

Intervjuene forskeren gjennomfører legger grunn for den empirien som blir brukt gjennom forskningsprosjektet (Kvale og Birkmann, 2015). Ved utarbeiding av intervjuguide har jeg derfor brukt tid på å tenke gjennom spørsmålene jeg har stilt til informantene. Er spørsmålene klare og tydelige? Er spørsmålene ledende, eller åpner de opp for at intervjuobjektet kan komme med sine meninger? Krever spørsmålene forkunnskaper, eller kan alle svare på spørsmålene? Gir spørsmålene rom til at informantene kan komme med egne tanker og erfaringer?

Det som har vært viktig å tenke på for min del i arbeid med intervjuguiden er å ikke ha spørsmål som gir de svarene jeg selv underbevisst er ute etter. Jeg ønsker å finne ut hva de ulike informantene tenker om temaet, slik at jeg kan utforske deres tanker rundt begrepene Folkehelse og Livsmestring, og ikke få frem de svarene jeg kanskje har sett for meg på forhånd. Dette har ført til at jeg har inkludert spørsmålet: Hvis jeg sier «folkehelse og livsmestring» hva tenker du på da? Dette spørsmålet får frem informantenes første tanker om det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring, uten å lede i en spesiell retning.

Jeg har brukt semistrukturert intervju i denne masteroppgaven. Denne intervjuteknikken tar utgangspunkt i en del punkter og spørsmål som man skal stille alle intervjuobjektene, samtidig som det er rom for å stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet der det var

interessant. Etter anbefaling fra Kvale og Birkmann (2015) har jeg også prøvd å ta med meg eventuelle oppfølgingsspørsmål inn i de neste intervjuene (Kvale og Birkmann, 2015). Videre har jeg utviklet et sett kategorier jeg skal hente informasjon innunder. Den ene kategorien går på bakgrunnsinformasjon om informantene Dette vil ikke være sensitiv informasjon, men hvor mange år informantene har undervist i musikk, hvilken musikkbakgrunn de har osv. Videre går jeg inn på sentrale temaer jeg har innhentet kunnskap om med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i skolen, og *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. En intervjuguide er ikke ment som strenge rammer jeg må holde meg til underveis i intervjuprosessen, men det er ment som et redskap til hjelp underveis, og som sørger for at jeg som forsker når alle temaene jeg selv har satt opp. Intervjuguiden min endret seg også etter det første intervjuet, fordi jeg kom innpå et tema i det første intervjuet som jeg ville ta opp i de neste intervjuene også. Dette gjorde at jeg satte dette opp som et ekstra spørsmål i intervjuguiden i etterkant.

Grunnen til at semistrukturert intervju er det riktige valget for denne studien er at formålet med oppgaven ikke er å komme frem til et konkret svar, men at informantene skal dele tanker, erfaringer og strategier som er koblet til (Kvale og Birkmann 2015). Ønsket med et semistrukturert intervju er at jeg som forsker skal ha en samtale som flyter fint, men som allikevel dekker alle temaene som slik at du får inn den informasjonen og dataen du trenger til analysering, og slik at studien undersøker det den skal undersøke.

Gjennomføring av intervju

Selve intervjuprosessen har vært en viktig del av arbeidet med masteroppgaven. Jeg øvde på forhånd med hvordan jeg henvender meg til personer, kroppsspråk og på måten jeg skulle stille spørsmål til informantene. Kvale og Birkmann peker på pilotintervju som en viktig ressurs i intervjuprosessen. Både for å teste spørsmålene du skal stille, men også for å få litt tilbakemelding på kroppsspråk og hvordan du henvender deg til informanten (Kvale og Birkmann 2015). Jeg ville at personen jeg intervjuet til pilotintervjuet skulle se på kroppsspråk, blick, hvordan jeg stiller spørsmålene og om jeg avbryter underveis mens informanten prater og svarer på spørsmålene jeg har stilt. Formålet med dette var at jeg skulle bli mer bevisst på hvordan jeg er som intervjuer, og at jeg skulle få teste ut spørsmålene jeg har i intervjuguiden. Her fikk jeg også testet det tekniske rundt diktafonen jeg brukte til opptak av intervju.

Utvalget består av informanter jeg kjenner, som gjør at de allerede er komfortable meg. Jeg har forklart alle informantene om hvorfor jeg skal gjennomføre denne masteroppgaven, hva formålet med studien er, og hva som kommer til å skje med opptakene som har blitt gjort

(Dalen, 2019). Informantene har også fått et samtykkeskjema før selve intervjuet startet. De har blitt gjort oppmerksom på at det er frivillig å stille som informant til masteroppgaven, og at de når som helst kan si at de ikke ønsker at intervjuet skal bli brukt. De fikk også informasjon om hvordan lydopptaket blir oppbevart og behandlet. Kvale og Birkmann snakker litt om valg av informanter, og hvordan dette påvirker intervjuet (Kvale og Birkmann, 2015)

Jeg ville møte informantene en plass der de selv er mest komfortable. Ved at jeg møtte dem på deres arena ble ikke intervjuet et avhør, men en hyggelig samtale mellom intervjuer og informant (Kvale og Birkmann, 2015). To av informantene inviterte meg hjem til dem på kaffe mens vi gjennomførte intervjuet, mens den siste informanten ville møtes på en cafe. Underveis i intervjuet har jeg også passet på at jeg ikke stiller oppfølgingsspørsmål som leder informantene inn på de svarene jeg selv «ønsker» at informantene skal gi. Det var viktig at jeg passet på dette slik at svarene jeg har fått skal bli valide (Dalen, 2019). Det er viktig at jeg passet på at informantene fikk uttrykke det de ønsket, som både gjør at svarene blir mer varierte, men at det også kommer frem andre temaer og emner fra Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkundervisningen som jeg som forsker ikke hadde tenkt på.

Gjennomføring og transkribering

Transkribering er en metode som brukes til å transformere lydfiler om til skriftspråk.. Som et verktøy for å kunne transkribere intervjuet i etterkant, har jeg brukt appen *Nettskjema diktafon*. På denne måten har jeg kunnet brukt telefonen min som medium. Transkribering er nyttig for å få med nøyaktige formuleringer til sitater, men også til tolking. Lydopptak gjør at forskeren under selve intervjuet har mulighet til å være avslappet og ha senkede skuldre, uten å måtte notere underveis i intervjuet (Dalen, 2019). Dette hjelper forskeren å ha fullt fokus på informantene, og ikke ha blikket ned i notatblokken eller pc-skjermen (Kvale og Birkmann, 2015). Jeg gjennomførte et testintervju, der jeg intervjuet en annen person som ikke er en av informantene. Både for å teste opptakssystemet, og hvordan jeg skal stille de ulike spørsmålene. På denne måten kan du som intervjuer få veiledning til hvordan du sitter, hvordan kroppsspråket ditt er, og hvordan du stiller spørsmålene, som alle er viktige elementer i forskningsintervju (Dalen, 2019).

Før oppstart av forskningsprosjektet måtte NSD godkjenne prosjektet. Dette omfatter intervjuguide, informasjon om informert samtykke, og bruk av opptak.

For å få en nøyaktig gjengivelse av det informanten har uttalt er det viktig å skrive ned intervjuene så fort som mulig. Man vil ha et helt annet forhold til intervjuet rett etter at det har

skjedde, og vil gi deg som forsker et helt annet perspektiv på intervjuene under analyseringsprosessen (Dalen, 2019). Siden jeg har skrevet ned og transkribert intervjuene så raskt har jeg også et helt annet perspektiv til analyseringen. Da sitter både kroppsspråk og hvordan informantene har lagt trykk på ulike ord på en annen måte (Kvale og Birkmann 2015).

Jeg har valgt å ikke transkribere de fleste fyllord, slik som nøling, pauser, avbrytelser og omformuleringer, samt latter i transkripsjonene (Dalen 2019). Jeg har valgt å skrive ned et notat på om det er noe i intervjuet som skiller seg ut. Da intervjuene ble gjennomført så jeg at det å utelate fyllord og nøling ikke ville ha noe å si for materialet som ble innhentet. I det mener jeg at informantene formidlet sin mening så tydelig at fyllord, pauser, avbrytelser og lignende heller ville ødelagt for min analyse av materiale. Dessverre skjedde det noe galt med det siste intervjuet, som gjorde at jeg har ikke fått samme grad av nøyaktighet i transkriberingen av det siste intervjuet.. Det var derfor ikke mulig å transkribere etter samme metode, noe som har gjort at fyllord og annet ikke er notert ned. Til dette intervjuet er det også skrevet ned informasjon i ettertid av meg som forsker og informanten som kan ha noe å si for selve informasjonen siden informanten har hatt tid til å tenke over svarene vedkommende har gitt.

Som en ekstra forsikring, ble informanten oversendt intervjuet slik at vedkommende kunne se over, og supplere det som eventuelt manglet. Dette er allikevel ikke en ideell fremgangsmåte, men en god lærdom å ta med seg videre til en annen gang. Denne situasjonen har ikke bare vært negativ for denne studien, da informanten har fått fylle inn enda mer informasjon som vi ikke pratet om i selve intervjuet. Dette har gjort at det er flere detaljer som har kommet frem i etterkant, og at informanten har hatt tid til å fordøye samtalen før det har kommet frem mer informasjon som har blitt lagt til i transkripsjonen.

Analyse

Etter at intervjuene er gjennomført, begynner arbeidet med organisering og bearbeiding av dataene. Det er viktig at den utskrevne tekstversjonen av intervjuene er sjekket opp mot lydfilene som har blitt gjort av intervjuet, da dette må være korrekt for at du som forsker skal få en klarhet i hva informantene har sagt (Kvale og Birkmann 2015).

Analysedelen av intervju som forskningsmetode består av fem ulike trinn. Første trinn består av å lese gjennom intervjuene for å se intervjuene i sin helhet. Etter å ha lest gjennom intervjuene kommer fase to, som innebærer at man bestemmer seg for ulike sentrale temaer og begreper man skal se etter i intervjuene. I det tredje trinnet av analyseringen prøver man å

kartlegge hva som er mest fremtredende i de ulike intervjuene. Her ser jeg etter hvilke tema og hvilke begreper er det som er viktigst for de ulike informantene. Trinn fire består av å sette denne informasjonen opp mot formålet til forskningsprosjektet. I trinn fem blir utsagn og meninger satt til de forskjellige emnene jeg har bestemt meg for (Kvale og Birkmann 2015). Jeg kommer til å bruke meningsfortetting og meningsfortolkning til å analysere empirien jeg har samlet inn. Meningsfortetting går ut på å forkorte det informantene har sagt til kortere formuleringer. Ved bruk av meningsfortetting skal jeg ta de ulike begrepene jeg setter søkelys på og forkorte det informantene har sagt om dette. Her skal det sentrale innenfor hvert begrep komme frem (Kvale og Birkmann 2015). Ved å bruke meningsfortetting kan du lettere sette ulike temaer eller kategorier til det informantene har sagt, og koble dette til relevant teori og tidligere forskning. Komplekse og lange intervjuetekster blir i denne prosessen kortet ned til kortere og mer presise tekster (Dalen 2019).

Jeg kommer til å bruke en rekke sentrale begreper som står i læreplanen i musikk under det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring. Denne delen av læreplanen lyder slik: I musikkfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at eleven utvikler evne til å uttrykke seg gjennom spill, sang, andre vokale uttrykk og dans. Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbilde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas. Musikk er en ressurs for å gjenkjenne, sette ord på og håndtere tanker og følelser, i medgang og motgang. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå både eget og andres følelsesliv bedre, og dette legger grunnlag for god psykisk helse. (Utdanningsdirektoratet 2013)

De sentrale begrepene jeg trekker frem her er; bygge relasjoner mellom mennesker, mestringsfølelse, håndtere følelser i medgang og motgang, og god psykisk helse. Jeg kommer også til å sette det informantene mine har snakket om opp mot de ulike kompetansemålene læreplanen trekker frem som relevante med tanke på begrepet Folkehelse og Livsmestring. I den neste delen av analyseringen har jeg forsøkt å sette det informantene sier opp mot kompetansemål som kan linkes til det tverrfaglige begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget.

Under analyseringsprosessen er det mulig å tematisere dataene etter de ulike kategoriene du har presentert i intervjuguiden. På denne måten får du presentert dataene på en ryddig måte. (Kvale og Birkmann 2015). Etter første kodingsprosess har jeg da satt dataene inn i de ulike kategoriene fra intervjuguiden; *Folkehelse og Livsmestring*, *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget og *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisning.

Kategoriene kan oppstå under selve analyseringen også. Under analyseprosessen har jeg brukt en rekke forskjellige metoder for å forstå og gi mening til informasjonen jeg har fått fra informantene. Blant annet har jeg brukt kompetansemål fra LK20 og trukket linjer mellom disse kompetansemålene og det informantene har sagt.

Jeg har valgt en deduktiv tilnærming til analyseringen. Jeg har satt opp en rekke kategorier ut ifra læreplanen og opplæringsloven som er relevante for å få svar på problemstillingen.

Kategoriene jeg har tatt utgangspunkt i er:

- Folkehelse og livsmestring i skolen
- Folkehelse og livsmestring i musikkfaget
- Mestring, motivasjon og mestringsforventning
- Relasjoner og fellesskap
- Følelser og eksistensiell erfaring
- Folkehelse og livsmestring representert i musikkundervisning
- Folkehelse og Livsmestring, musikk som estetisk arbeidsform og ressurs inn i skolehverdagen

Kategoriene som har blitt brukt underveis i analyseringen av datamaterialet har tatt utgangspunkt i det som har blitt lest på forhånd av litteratur, og det som står skrevet om *Folkehelse og Livsmestring* i den overordna delen av læreplanen. Dette er *Folkehelse og Livsmestring* som i generell del av læreplanen og *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Samtidig har jeg sett på det som står i opplæringsloven som et ekstra argument.

I opplæringsloven under *formålet for opplæringa* står det:

Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne mestre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng.

Dette er begreper som er relevante for det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*. Mestring står frem som et sentralt begrep. Elevene skal mestre livene sine for å kunne delta i samfunnet og fellesskapet. Elevene må kunne mestre kunnskap og holdninger. Skaperglede, utforskning og engasjement kommer også frem som viktige deler av mestring.

I læreplanen i musikk er det flere begreper som kommer frem som sentrale med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget.

I musikkfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om at eleven utvikler evne til å uttrykke seg gjennom spill, sang, andre vokale uttrykk og dans. Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbylde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas. Musikk er en ressurs for å gjenkjenne, sette ord på og håndtere tanker og følelser, i medgang og motgang. Kunstneriske uttrykk gir mulighet til å forstå både eget og andres følelsesliv bedre, og dette legger grunnlag for god psykisk helse (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Slik lyder den tverrfaglige beskrivelsen av *Folkehelse og Livsmestring* i læreplanen i musikk. I dette avsnittet er det flere ord som fremstår som sentrale for å gjennomføre *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Blant annet fellesskap og relasjoner, mestringsfølelse og musikk som ressurs for å forstå egne og andres følelser.

Kategorien *Folkehelse og Livsmestring*, musikk som estetisk arbeidsform, er en kategori som er oppstått i etterkant av første gjennomgang av datamaterialet. Etter første gjennomgang av datamaterialet kom denne kategorien frem som et viktig tema hos alle informantene. Dette har gjort at jeg har valgt å ta med dette også som en kategori inn i analysen.

Etiske perspektiver

I Norge tar vi utgangspunkt i tre grunnleggende krav til etisk forskning. Disse kravene er at det skal være informert samtykke, informantene har krav på privatliv og at det de sier blir anonymisert. De har også krav på at de blir korrekt gjengitt (Postholm og Jacobsen 2018). Jeg kommer til å ta utgangspunkt i disse tre kategoriene og beskrive hvordan jeg har prøvd å ta hensyn til dette underveis i intervjuprosessen min.

Informert samtykke

Det er viktig å presisere at informantene som deltagere er med på et frivillig prosjekt. Informantene skal hele tiden være klar over hva informasjonen som blir innhentet blir brukt til (Kvale og Birkmann 2015). I studien skal vi diskutere *Folkehelse og Livsmestring* og hvordan dette blir brukt som tverrfaglig tema i musikkundervisningen, og andre fag. Det er viktig at informantene forstår hva denne informasjonen blir brukt til, og hva som er hensikten med å snakke om dette temaet. Det er viktig at jeg som forsker sørger for at alle informantene har forstått denne informasjonen (Postholm og Jacobsen 2018).

Alle informasjonene har signert et samtykkeskjema som inneholder informasjon om forskningsprosjektet, hvordan informasjonen blir oppbevart, og hvordan informasjonen

kommer til å bli brukt. På denne måten sørger jeg for at informantene virkelig vet hva det innebærer å delta (Dallog og Trygstad, 2018). I samtykkeskjemaet står det også at de har kontroll over informasjonen de gir og kan når som helst trekke tilbake og si at de ikke vil at det de sier skal bli brukt i studien (Postholm og Jacobsen 2018). Informantene har også fått mulighet til å stille spørsmål rundt forskningsprosjektet hvis noe har vært uklart, eller hvis det er noe de luer på og eventuelle kommentarer til studien. De har fått informasjon om studien både muntlig og skriftlig. I vedlegg 2 kan du se samtykkeskjema som inneholder informasjon om studien og godkjenning fra NSD.

Konfidensialitet

Konfidensialitet handler om enigheten mellom forsker og informant og hva datamaterialet som blir innhentet under intervjuprosessen skal brukes til, som blir en del av resultatet av studien (Kvale og Birkmann 2015). Desto mer informanten deler av egne erfaringer og sensitive opplysninger desto sikrere må jeg være på at privatlivet til informanten blir ivaretatt og at det ikke er mulig å identifisere enkeltpersoner. Jeg som forsker skal kunne garantere at personopplysninger fra personen ikke blir spredd og har brukt ulike strategier for å sørge for at deltakerne er anonyme (Postholm og Jacobsen 2018). Jeg har blant annet gitt alle informantene fiktive navn

Under selve intervjuprosessen gjorde jeg opptak via en app som er koblet direkte opp til UiO sitt nettskjema som brukes til å oppbevare sensitiv informasjon til forskningsprosjekt.

Opptakene ble ikke lagret på telefonen min, men direkte på nettsiden der du må logge på for å få tilgang til opptakene. Opptakene ble lagret i 90 dager før de blir slettet. Jeg har informert deltagerne om at datainnsamlingen har blitt behandlet og i tråd med personopplysningsloven og forskningsetiske prinsipper. Jeg har også informert dem om at lydopptakene blir slettet og fjernet etter masterprosessen er gjennomført.

Krav på å bli korrekt gjengitt

For at resultatet skal bli best mulig har jeg prøvd å gjengi det informantene sier så nøyaktig som mulig. Selv om det kan være fristende å ikke ta med et sitat siden det ikke passer inn i intervjuet, eller at det var en avsporing, så er det allikevel viktig at dette blir transkribert og er med. Dette vil anses som å redusere detaljer og ikke en fullstendig gjengivelse av det informantene sier og kan anses som å jukse med data og dermed bryte med forskningsetiske prinsipper. Å utelate data på denne måten kan også påvirke analysedelen senere i forskningsprosjektet (Postholm og Jacobsen 2018). Alle sitatene som er brukt fra informantene i dette forskningsprosjektet er direkte sitat, gjengitt i sin helhet.

To av de transkriberte intervjuene gikk helt som planlagt, informantene har ikke ønsket å lese gjennom transkripsjonen, mens det siste intervjuet gikk informanten gjennom transkripsjonen og la til informasjon der noe manglet, eller hvis noe var feil. Dette har gjort at den siste informanten har hatt mulighet til å se over at den informasjonen jeg har skrevet ned i etterkant er riktig med tanke på det vi pratet om under selve intervjuet.

Validitet og reliabilitet

For å kunne si om forskningsprosjektet mitt er valid og reliabelt er det to spørsmål og forhold jeg har reflektert rundt. Det første er om avgrensinger er knyttet til forskningen, og om jeg som forsker har påvirket de endelige resultatene med måten jeg har gått frem på under forskningsprosjektet. Det første spørsmålet handler om validitet, som refererer til gyldigheten til forskningen. Det andre spørsmålet handler om reliabilitet, som refererer til troverdigheten til forskningen og om forskningen er pålitelig (Kvale og Birkmann 2015).

Validitet

Validitet handler om forskningen som er gjennomført er gyldig. Det handler om kvaliteten til studien og om det er egnet til å undersøke det som skal bli undersøkt (Kvale og Birkmann 2015). I forbindelse med denne studien, kan det være nyttig å trekke frem to ulike former for validitet som er viktige for denne masteroppgaven, indre og ytre. Det indre dreier seg om funnene jeg som forsker har kommet frem til er gyldige for det studien skal undersøke. En måte å styrke denne validiteten er å skildre måten jeg har gått frem på under analyse og tolkninger. Dette gjør at leseren får innblikk i måten jeg har gått frem på som forsker styrker resultatene som blir lagt frem (Postholm og Jacobsen 2018). Jeg har prøvd å beskrive så godt jeg kan hvordan jeg har gått frem i studien. Både måten jeg har valgt ut begreper som brukes til analysing av datamateriale, og hvordan selv intervjuprosessen har foregått. For å styrke validiteten på studien hadde jeg en dialog med informantene om transkriberingen, både om det var noe jeg var usikker på, og om det var noe som manglet. På denne måten kan man gi informantene mulighet til å se på datamaterialet, og de har fått mulighet til å komme med innvendinger og tilbakemeldinger (Postholm og Jacobsen 2018).

Ytre validitet handler om overførbarhet (Kvale og Birkmann 2015). I et kvalitativt forskningsprosjekt, og i dette forskningsprosjektet som tar utgangspunkt i 3 lærere fra Rogaland er det ikke mulighet til å si noe om lærere i hele Norge. Studiet tar for seg noen måter å tolke Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkundervisning. Formålet med studien er å få frem noen synspunkt om dette temaet og diskutere dette i forhold til relevant teori (Postholm og Jacobsen 2018). Studiet skal heller trekke frem måter og metoder lærere

kan bruke det tverrfaglige temaet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvilke metoder og tanker informantene har om å trekke inn musikkfaget i andre fag og hvordan dette er relevant for Folkehelse og Livsmestring. Siden dette er et lite, kvalitativt forskningsprosjekt der informantene i tillegg kommer fra samme landsdel, er det ikke mulig å komme til en konklusjon ut ifra analysene jeg gjør. Det viktigste i en slik studie er at informantene gir nok informasjon til at du kan undersøke det som skal undersøkes i en slik studie, og at det svarer på problemstillingen (Kvale og Birkmann 2015). I denne studien med tre informanter vil jeg si at jeg har fått nok informasjon til å gjøre en analyse, trekke frem ulike syn på bruk og tolkning av Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget. Datamaterialet er et godt grunnlag for analyse og diskusjon og svarer på problemstillingen jeg har, men vil ikke være tilstrekkelig når det kommer til overførbarhet.

Forskningsprosessen i denne studien har ikke vært feilfri. Selv om jeg har lagt et godt grunnlag for at studien skal være best mulig er det allikevel utfordringer som har skapt utfordringer. Under det ene intervjuet ble lydfilen slettet, som har gjort at jeg har måtte skrive ned det jeg husker ut ifra notater og ved hjelp av informanten selv. Dette har gjort at transkriberingen til det ene intervjuet ikke har blitt like nøyaktig som de to andre intervjuene. Jeg opplever det allikevel som at jeg har fått skrevet ned og fått frem direkte sitat best mulig ved hjelp av notater og dialog med informanten.

Reliabilitet

Reliabilitet handler om hvorvidt studien har kommet frem til resultater som svarer på studiens formål. (Jacobsen, 2015). Dette handler i all hovedsak om hvordan undersøkelsen er designet, hvordan du har samlet inn data, analysering, og hvordan dette har påvirket resultatet du får. Elementer som kan påvirke resultatet er blant annet jeg som forsker, og deriblant relasjonen jeg har til informantene. Dette kan påvirke datainnsamlingsprosessen, noe som kalles intervjuereffekt (Jacobsen, 2015). Informanter påvirkes blant annet av hvordan forskeren er kledd, hvilken holdning forskeren har, fremtoningen, hvordan forskeren responderer til svarene deres, og hvilke oppfølgingsspørsmål som stilles (Kvale og Birkmann 2015). Informantene påvirkes også av hvilke omgivelser intervjuet foregår i. I denne studien har jeg latt informantene selv velge lokasjoner de trives i. Disse lokasjonene har vært svært forskjellige, da den ene informanten for eksempel helst ville gjennomføre intervjuet hjemme hos seg selv, og en av de andre informantene ville møtes på cafe i byen. I og med at disse to lokasjonene er så forskjellige, kan det ha det påvirket datainnsamlingen i denne masteroppgaven. Det intervjuet som ble gjennomført på cafe har hatt dårligere utgangspunkt

med tanke på transkribering. Grunnen til dette er at cafeen hadde mye bakgrunnsstøy som gjorde enkelte setninger vanskelige å transkribere siden det var vanskelig å fange opp nøyaktig hva informantene sa.

Et annet viktig aspekt med forskningsintervju er det å ikke stille ledende spørsmål. Som forsker skal du finne den virkeligheten som er hos de ulike intervjuobjektene, og ikke søke etter den informasjonen du vil ha (Kvale og Birkmann 2015). En annen utfordring i et dybdeintervju er at du som forsker ikke skal påvirke de resultatene du får i intervjuprosessen. Her er spørsmålene du stiller viktig, slik at de er konkrete og ikke ledende (Dalen, 2019). I min masteroppgave har dette i hovedsak handler om å stille spørsmål som er åpne, men som allikevel gjør at informantene kommer med svar som kan brukes til diskusjon og analyse. For eksempel har jeg stilt spørsmålet Har du eksempler fra praksis? Dette spørsmålet har blitt stilt etter at vi har pratet om Folkehelse og Livsmestring i musikkundervisningen. På denne måten får lærerne komme med konkrete eksempler og undervisningstimer der Folkehelse og Livsmestring har vært en del av musikkundervisningen. Spørsmålet er et enkelt spørsmål, men engasjerer informantene som har fortalt flere gode eksempler fra praksis.

Kapittel 4

Presentasjon av funn

I dette kapittelet skal jeg presentere de funnene jeg har gjort under analysering av data. Før jeg gjør det vil jeg gi en kort presentasjon av informantene som har tatt del i denne studien.

Presentasjon av informanter

Før jeg går videre til presentasjon av funn vil jeg gi en kort presentasjon av informantene som har vært en del av denne studien. Alle informantene har fått fiktive navn for å ivareta anonymitet.

Oddvar

Oddvar har arbeidet som lærer i over 20 på barnetrinnet. Han har jobbet både på småtrinnet og mellomtrinnet, men har de siste årene primært arbeidet med mellomtrinnet. I 2020 startet han med PHD. Oddvar har undervist i de fleste fag, siden hun primært har vært kontaktlærer. I tillegg til dette har han hatt musikkundervisning, og andre kreative fag. Dette har blant annet vært kor og drama. I tillegg til dette har Oddvar vært en fremdriver for oppsetninger, idol, juleforestillinger og lignende på skolen.

Oddvar sin bakgrunn som musikk lærer er gjennom spill på instrumenter selv, med arbeid i studio, spill i bog og egen solokarriere. I tillegg til dette har Oddvar musikk fra universitetsutdanningen på lærerstudiet.

Magne

Magne jobber også som kontaktlærer, og har de siste årene kun undervist sin egen klasse i musikk. I tillegg til musikk underviser Magne i naturfag, matte og trafikalt grunnkurs som er et valgfag på skolen der han jobber.

Magne sin musikkbakgrunn er både fra universitetet og fra egen karriere. Magne har spilt piano fra 6-årsalderen, men har de siste årene prøvd å lære seg flere instrumenter gjennom egenlæring. Magne har ikke et mål om å bli verdensmester i disse instrumentene, men kunne mest mulig slik at han kan lære bort flest mulig instrumenter til sine elever. Både gjennom bog, men også for å ha kunnskap om disse instrumentene når det kommer til komponering. Magne mener at desto flere instrumenter hun selv kan spille desto bedre undervisning vil hun kunne gi til sine egne elever.

Tilda

Tilda har jobbet som lærer i over 20 år. Hun har for det meste arbeidet som kontaktlærer i klasser, og har i tillegg til dette vært faglærer i de praktisk-estetiske fagene som kunst og håndverk, mat og helse og musikk. Tilda har også vært en fremdriver for det musikalske miljøet på skolen. Dette har blant annet vært i form av åpen scene og gjennom musikal på 10.trinn.

Tilda har sin musikkbakgrunn gjennom lærerutdannelsen og gjennom eget engasjement i privatlivet. Gjennom kirken, kor og annen musikkaktivitet har dette også blitt en naturlig del av hennes læreridentitet.

Presentasjon av funn i intervju

Jeg kommer til å presentere funnene under de temaene jeg har brukt i intervjuguiden. Disse er Folkehelse og Livsmestring, Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget og Folkehelse og Livsmestring i musikkundervisning.

Jeg kommer til å presentere de viktigste funnene innenfor temaene jeg har brukt i intervjuguiden, og deriblant noen sentrale begreper fra læreplanen i musikk under det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*. Jeg vil trekke ut de viktigste temaene som står frem som sentrale til de kategoriene jeg har brukt i analyse av materiale. I neste kapittel vil jeg se funnene i lys av relevant teori.

Jeg kommer til å presentere det de ulike informantene sier etter ulike kategorier som er forankret i læreplanen og opplæringsloven, og som er relevante for det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. Jeg kommer til å presentere de etter kategoriene:

- Folkehelse og livsmestring i skolen
- Folkehelse og livsmestring i musikkfaget
- Mestring, motivasjon og mestringsforventning
- Relasjoner og fellesskap
- Følelser og eksistensiell erfaring
- Folkehelse og livsmestring i musikkundervisning
- Folkehelse og Livsmestring, musikk som estetisk arbeidsform

Folkehelse og Livsmestring

I denne delen skal jeg presentere det de ulike informantene sier om hvordan de tolker det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring* i når det gjelder skolen som helhet.

Det kommer frem i intervju fra informanten Oddvar at begrepet *Folkehelse og Livsmestring* at hans syn på dette tverrfaglige begrepet er to begreper som henger sammen, som satsing fra Regjeringen, fordi det er en satsing på noe skolen mangler. Oddvar trekker frem at skolen også ifølge staten ha som oppgave å sørge for at elevene skal ha en god fysisk og psykisk helse. For at Norge skal ha en god folkehelse må skolen også gjøre en innsats for at elevene skal ha de rette kompetansene som trengs for å mestre eget liv.

For meg så er folkehelse den betydningen som er for en nasjon, at folket i loget og nasjonen har en god psykisk og fysisk helse.

Livsmestring, da tenker jeg at livsmestring handler om hvordan du mestrer deg selv i forhold til omgivelsene og de utfordringene du står i selv i ditt eget liv. – Oddvar

Videre kommer det frem at dette synet på det tverrfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring* i stor grad handler om at skolen skal forberede elevene på den verden de møter på utenfor skolen. Skolen sitt ansvar er å gi elevene de rette sosiale kompetansene som trengs for å kunne delta i samfunnet som en god borger. *Folkehelse og Livsmestring* handler om å skape et godt liv for seg selv, få seg jobb og fungere i egen hverdag etter skolegangen er ferdig. Dette kan en trekke en direkte kobling til det som står i den overordnede delen av læreplanen under det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*, som trekker frem at barn og unge skal utvikle kompetanse som gjør at de klarer seg utenfor skolen, som er fysisk og psykisk helse, levevaner, seksualitet og kjønn, forbruk og personlig økonomi, mediebruk, relasjoner og følelser, og respektere andre (Kunnskapsdepartementet, 2020a). Her handler det om å danne hele mennesket.

Magne forklarer at en annen side av *Folkehelse og Livsmestring*, er hva det betyr på skolen som helhet. Her forklarer han at *Folkehelse og Livsmestring* handler om å mestre de små tingene i hverdagen, som å gå på tur fordi det er bra for kroppen din. Magne kommenterer at det handler ikke om å være best i alt, men å mestre de enkelte delene av hverdagen slik at du har et godt liv, og kan ta ansvarlige valg for egen helse. Han trekker også frem at *Folkehelse og Livsmestring* handler om å utfordre seg selv i hverdagen, livsmestring skal være gøy, det skal ikke handle om å nå opp til det streberske samfunnet vi lever i. Et viktig poeng fra Magne er at konkurranse ikke skal prege *Folkehelse og Livsmestring*. Lekenhet kan ses som en bro mellom det faglige i skolen og livsmestring i skolen. Dette ser en igjen i det Bandura sier om at det sosiale miljøet har en viktig påvirkning på læring og utvikling i skolen (Bandura, 1997).

Livsmestring handler om å få til noe, ha det gøy, og å få til noe nytt. Da oppnår du livsmestring i hverdagen din. - Magne

Beskrivelsen fra informant Tilda ligner på den vi nettopp har sett fra Magne;

For meg er ikke dette et nytt begrep. Folkehelse handler for min del om hva skolen, og staten gjør for at elevene skal få en god helse, mens livsmestring handler om at du som lærer skal hjelpe dem til å utvikle strategier for å håndtere det som skjer i hverdagen. -

Tilda

Hos Tilda kommer det frem at *Folkehelse og Livsmestring* er et begrep som alltid har vært til stede i den norske skolen, siden skolen har som mål å danne det helhetlige mennesket. Hun mener at det er viktig at lærere i den norske skolen har et bevisst forhold til de tverrfaglige temaene som kommer frem i fagfornyelsen 2020. *Folkehelse og Livsmestring*, demokrati og medborgerskap og bærekraftighet er en viktig del av det å danne hele mennesket og bør av den grunn være en naturlig del av alle fag.

Til slutt vil jeg trekke frem et element som kommer frem som tydelig hos alle informantene, som er at skolen har som oppgave å fostre det sosiale aspektet av *Folkehelse og Livsmestring*. Skolen i dag er en av de viktigste arenaene for barn og unges utvikling. Dette gjør skolen til en naturlig arena for barn og unges dannelsesarena med tanke på de ulike verktøyene de trenger for å oppnå *Folkehelse og Livsmestring*. Her må elever forholde seg til andre elever i klassen og på andre trinn. Tilda poengterer blant annet frem at elevene må forholde seg til kontaktlærere, faglærer og andre voksne på skolen. Skolen er en arena der elevene møter mennesker med andre kulturer og bakgrunn enn det de selv har, som er viktig for at de skal kunne ha en gjensidig respekt for de menneskene de treffer. Dette ser vi også igjen i det Sælebakke (2018) sier, om at elevene møter på ulike sosiale settinger i løpet av skoledagen som også er viktig senere i livet. Dette er en del av *Livsmestring*. (Sælebakke, 2018).

Relasjoner er en viktig del av elevens dannelsesarena. Gjennom relasjonene de får på skolen gjennom lærere, andre ansatte, venner og andre elever på skolen vil elevene være bedre rustet for å klare seg i samfunnet (Sælebakke, 2018).

Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget

Nå vil jeg presentere hvordan de ulike lærerne opplever *Folkehelse og Livsmestring* som en del av musikkfaget. Her kommer det frem tanker som reflekterer *Folkehelse og Livsmestring* sin plass i musikkfaget.

En viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget for Magne er det å prøve nye ting. Musikk er et fag som er preget av at elevene hele tiden må teste nye ting og utvikle ny kompetanse. Musikk er et fag som ikke er likt noen andre fag i grunnskolen, og derfor er det et viktig fag for livsmestring, fordi elevene får utfolde seg på en kreativ og skapende måte. Du eksponerer deg på en helt annen måte i musikkfaget enn det du gjør i andre fag, ifølge Magne. Dette skjer gjennom å skape musikk, spille musikk, og å fremføre musikk. Dette er livsmestring. Dette er også ferdigheter du kan ta med deg inn i andre fag, i matte, samfunnsfag eller KRLE. Her ser en da at Magne setter søkelys på at elevene skal utvikle

kompetanse som er overførbare til de andre fagene i skolen. I Ludvigsen-utvalget trekkes de praktiskeestetiske fagene frem som en viktig del av arbeidet med flerfaglig kompetanse, og en viktig del av den helhetlige skolen (NOU, 2015)

Alt er under livsmestring. - Magne

Alle delene av musikkfaget kan sorteres under livsmestring. Du må hele tiden forholde deg til ditt eget liv, hvordan det går i hverdagen, hvordan det går i de ulike fagene. Elevene får uttrykke seg på en helt annen måte enn det de får i andre fag, som er både viktig for det å trives på skolen, mestre, lytte til musikk, bruke musikk.

Jeg er ikke opptatt av hvilket instrument du spiller, men at de viser frem det de vil og at de klarer å oppnå det de vil vise for meg, ja da er det livsmestrende. Da har du uttrykt hvem du er. Musikken begynner der ordene slutter, hvordan er ikke dette livsmestring? - Magne

Dette synet på musikkundervisningen og musikkfaget er det som kommer tydeligst frem hos informantene. De streber etter at deres undervisning som en helhetlig undervisning skal inneholde *Folkehelse og Livsmestring* som en naturlig del av musikkundervisningen. Om musikkundervisningen er god og helhetlig vil den på en naturlig måte bidra til å gi elevene de ressursene de trenger for å klare seg i sitt eget liv. Dette påpekes også i læreplanen, nemlig at musikken skal være en ressurs for elevene, der innholdet i musikkfaget skal sørge for at elevene utvikler kompetanse for senere liv (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Et problem Oddvar påpeker med musikkfaget er at dette er et fag som det ofte er manglende kompetanse i. Dette vil påvirke kvaliteten på undervisningen lærerne uten kompetanse kan gjennomføre. Samtidig ser han at lærere pakker musikkundervisningen inn i andre fag med små drypp av litt sang, eller at de har en «just dance¹» uten at de gjennomfører musikkundervisning som rent undervisningsfag. Manglende kompetanse i faget går ikke bare ut over kvaliteten på undervisningen og innholdet til undervisningen, men det går også ut over de ressursene musikkfaget potensielt kan gi elevene. Den betydningen musikkfaget kan ha for barn og unge forsvinner i at musikkundervisningen er mangelfull eller ikkeeksisterende.

Magne har den tolkningen av *Folkehelse og Livsmestring* som er mest forskjellig fra de andre informantene. Han mener at *alt* i musikkfaget er *Folkehelse og Livsmestring*. Et viktig poeng som kommer frem hos Magne er at musikkfaget er det faget som skiller seg mest ut fra de

¹ Just dance er et dansespill som settes på skjermen. En figur danser til en sang, og målet er å gjenta dansebevegelsene som figuren gjør. Lærere kan søke på «just dance» på youtube for å finne slike musikalske aktiviteter. Elevene reiser seg opp og danser sammen med videoen.

andre fagene i skolen. Med dette mener Magne at musikkfaget er det faget i skolen der elevene kommer med lite eller ingen forkunnskaper i faget fra barneskolen. Magne trekker frem at dette er en stor kilde til *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, fordi elevene hele tiden må utfordre seg selv og den sosiale settingen de er i. Det fremstår at Magne til tider kan mene at så lenge læreren gjennomfører musikkundervisning, og lar elevene prøver nye ting så er dette godt nok for at *Folkehelse og Livsmestring* skal være representert.

Samtidig ser vi på synet på musikkfaget og *Folkehelse og Livsmestring* som kommer frem hos Tilda og Oddvar. Det er ikke et syn som er langt ifra det Magne beskriver, men det har noen forskjeller som er relevante å beskrive. En helhetlig og god undervisning er nok for å ha det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* som en del av musikkundervisningen. Med helhetlig undervisning ser jeg at det er en undervisning som både gir elevene faglig utfordring i form av teori, men det vil også styrke de sosiale og emosjonelle egenskapene musikken vil gi elevene.

Jeg har ikke gjort noe forskjellig. - Oddvar

Et siste aspekt som er viktig å nevne er musikkfagets rolle i det tverrfaglige arbeidet de opplever på sine skoler. I motsetning til informantenes beskrivelse av hvordan *Folkehelse og Livsmestring* skal være en del av undervisningen på skolen blir synet på musikkfagets rolle med tanke på *Folkehelse og Livsmestring*. Min tolkning av det informantene sier og beskriver er at musikkfaget forsvinner i de samarbeidsukene og tverrfaglige prosjektene som gjennomføres i en lang periode der et tema skal stå i sentrum. Her handler det også om at rammefaktorene og kollegaers holdninger til *Folkehelse og Livsmestring* ikke involverer musikkfaget. Graden av flerfaglighet informantene trekker frem som gunstige når det gjelder musikkfaget er en tilnærming der musikkfaget setter lys på det musikken har å tilføye det flerfaglige begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. I tillegg til dette ser jeg at både Oddvar og Tilda beskriver tverrfaglige uker og perioder i form av musikkprosjekter som går på tvers av trinn og klasser. Oddvar gjør dette i form av talentiade, småidol og koroppsetninger på skolen. Tilda gjennomfører slike tverrfaglige uker i form av musikal som er et arbeid som går over flere uker. Her står musikkfaget i fokus, med innslag av andre fag.

Arbeidsmåter i musikkfaget knyttet til *Folkehelse og Livsmestring*

Under dette temaet skal jeg presentere ulike deler av musikkundervisningen der *Folkehelse og Livsmestring* kommer frem. De ulike informantene kommer med ulike eksempler fra praksis, på undervisningsopplegg som gjennomføres i undervisningen deres der *Folkehelse og Livsmestring* er med som en naturlig del av undervisningen.

Oddvar

Oddvar trekker frem en rekke undervisningsopplegg som legger opp til at *Folkehelse og Livsmestring* skjer i musikklasserommet. En viktig faktor for Oddvar i musikkundervisningen er at elevene skal mestre de aktivitetene som skjer i klasserommet. Blant annet beskriver Oddvar et utøvende musikkopplegg som bruker grunnrytme og improvisasjon. Her skal alle elevene lære seg en grunnrytme på et instrument. Når alle har mestret grunnrytmen får enkelte grupper eller elever sjansen til å improvisere, eller «frijazz». På denne måten får elevene muligheten til å improvisere og utfolde seg, og at ingenting av det de gjør er feil. Her vil alle elevene mestre, fordi ingenting er feil.

Komponering er også en viktig oppgave med tanke på kreativitet, frihet og mestring i musikkundervisningen. Gjennom komponering som oppgave trekker Oddvar frem at alle elevene får utforske med det programmet de bruker og har tilgang til og at de lærer gjennom å prøve selv og at de får instruksjoner underveis. Alle mestrer, fordi alle leker seg med det verktøyet de skal bruke. Elevene får mulighet til å utfolde sin egen personlige skaperkraft med å komponere musikk de selv liker og er engasjerte i. Dette ser Oddvar på som en viktig del av identitetsutviklingen hos elevene sine.

Magne

Magne trekker frem både spill på instrumenter og komposisjon som viktige deler av musikkundervisningen der *Folkehelse og Livsmestring* kommer frem. Blant annet trekker Magne frem gitarundervisning som en viktig kilde til livsmestring. Her får elevene bruke et instrument som er nytt for de aller fleste. Magne legger opp til at alle elevene får prøve ut gitaren. De får teste ut å holde gitaren, spille på gitaren, og teste og finne ut av ting litt på egenhånd. Magne mener at dette gjør at elevene får et nærmere forhold til instrumentet, og at de mestrer på en annen måte. Så lenge de får til å lære seg akkorder og spille til enkle sanger så har de klart å mestre det de trenger. Ifølge Magne er det viktigste at det elevene får til er godt nok. Det er ikke et mål om at de skal bli verdensmestere på gitar eller virtuose, men at de skal forbedre seg fra deres eget utgangspunkt.

En annen viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen er at elevene får mestre gjennom komponering. Magne tar ofte utgangspunkt i at elevene skal lage noe de selv synes er kult, med utgangspunkt i det de har lært av teori i timene hans.

Det må ikke være en bestemt sjanger, så lenge de synes det er kult, og kan begrunne hvorfor de synes det er kult. - Magne

Tilda

Tilda forklarer at i hennes musikkundervisning er *Folkehelse og Livsmestring* alltid en del av undervisningen på en eller annen måte. Om det er små drypp hele tiden, eller om det er større prosjekt der *Folkehelse og Livsmestring* står sterkere som tverrfaglig tema. For Tilda er det viktig at musikkundervisning alltid inneholder noe praktisk, siden det er et praktisk estetisk fag, som igjen gjør at *Folkehelse og Livsmestring* blir en naturlig del av musikkundervisningen.

Elevene mine gjør alltid noe praktisk i musikkundervisningen min.

Hun trekker samtidig frem at en av de viktigste elementene i musikkundervisningen slik hun ser det er at elevene får muligheten til å uttrykke seg, og gjøre en praktisk oppgave i løpet av timen. Det er viktig for Tilda at musikkfaget ikke blir et rent teoretisk fag selv om de skal ha musikkhistorie. Hvis det er rene teoritimer legger hun allikevel inn en praktisk oppgave i form av for eksempel rytmelek, musikkbingo, eller lignende.

Ressurser som musikkfaget bidrar med til *Folkehelse og Livsmestring*

I denne delen av presentasjon av funn har jeg tatt utgangspunkt i en rekke ressurser musikkfaget tilføyer *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema. Jeg vil presentere hvordan de ulike ressursene kommer frem hos informantene, i deres undervisning, og eventuelle tanker de har rundt de ulike ressursene.

Fellesskapet rundt musikken bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse, bidrar til å utvikle et positivt selvbylde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas (Kunnskapsdepartementet, 2020). Dette står skrevet i læreplanen i musikk, og er noe informantene formidler gjennom sin musikkundervisning. Jeg vil prøve å belyse de ressursene de bidrar med i sin undervisning som ivaretar musikkfagets kjerneelementer samtidig som det

bidrar til at elevene utvikler de ressursene de trenger fra musikkfaget for kunne bli bedre rustet for livet utenfor skolen (Kunnskapsdepartementet, 2020)

Mestring, motivasjon og mestringsforventning

Mestring fremstår som et sentralt tema hos informantene når de forteller om hvordan de tolker og bruker det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Her vil jeg trekke frem noen perspektiver på mestring som kommer frem hos informantene.

Ifølge Oddvar er mestring en viktig kilde til at elevene skal oppleve *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Gjennom å bruke oppgaver der alle starter på samme nivå uten at det er stort sprik av forkunnskaper vil alle elevene kunne oppleve mestring. Oddvar bruker ofte komponeringsoppgaver der elevene får leke seg med komponering uten at det er kriterier. Mestring i musikkfaget er derfor en viktig kilde til at elevene skal kunne oppleve *Folkehelse og Livsmestring*.

Musikk som fag er en bidragsyter til at elevene opplever mestring gjennom noe kreativt og gjennom andre arbeidsformer enn det de gjør i de vitenskapelige fagene. Oddvar trekker frem en rekke elementer fra musikkfaget der elevene opplever mestring, som etter hans mening fører til økt livsmestring hos elevene. I tillegg til komponering trekker han frem det å lage klassesang sammen med læreren. Her mester elevene ikke bare på individnivå, men de mestrer som klasse i et fellesskap. Gjennom læreren får de mestre sammen som klasse og har en egen sang som er deres. Magne trekker frem at mestring står sentralt i hans musikkundervisning. Han legger vekt på at både store og små former for mestring er viktige for utvikling av kompetanse i musikkfaget. Når jeg ser på det informantene sier om mestring i deres undervisning ser jeg en likhet med det Ringereide og Thorkildsen (2020) sier om at musikken kan bidra til at elevene føler mestring med blant annet spill på instrumenter og komponering.

Det kommer også frem at en viktig del av mestring i musikkfaget er mestringsforventning til faget. Magne trekker blant annet frem at musikkfaget er et anderledesfag, som legger opp til at elevene kan mestre å utfolde seg på en helt annen måte enn de får gjort i teoritunge fag. Dette mener han legger opp til at elevene kan utvikle stor selvtillit i faget, på grunn av at læringskurven er så bratt. Kaarsten og Nilsen (2016) trekker frem at selvtillit i faget er en viktig faktor til at elevene skal mestre faget (Kaarstein & Nilsen, 2016). Tilda trekker også frem at hun ser hvordan elevene mestrer i musikkfaget når de tror på seg selv, og får veiledning fra læreren.

Relasjoner og fellesskap

Relasjoner og fellesskap i klasserommet kommer frem som en av de tydelige begrepene med tanke på *Folkehelse og Livsmestring*. Informantene kommer med noen perspektiver på hvordan de bruker dette som et element inn i deres undervisning.

Gjennom det Oddvar forteller kommer det fram at fellesskap og relasjoner er en viktig kilde til at han lykkes med *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Et godt forhold til læreren er en sentral faktor til at elevene mestrer faget, og trives. Gjennom ulike oppgaver og aktiviteter i hans timer får elevene øvd seg på samarbeid og samspill som er en kilde til å utvikle elev-elev relasjon og bedre samhold i klasserommet. Magne og Tilda bruker også musikken som en god mulighet til å bygge relasjoner og et godt fellesskap, men fokuserer mer på at de skal bygge gode lærer-elev-relasjoner. De trekker frem at dette er viktig for at elevene skal mestre, at de skal ha et godt samarbeid, som gjør at fellesskapet i musikklasserommet bedre.

Alle informantene trekker frem at musikkfaget kan være en god måte å skape relasjoner og bygge fellesskapsfølelse og tilhørighet i klassen. Oddvar forteller at han bruker musikktime og musikken aktivt for å skape et godt klassefellesskap gjennom å lage klassesang og gjennom lek og spill på instrumenter der alle mestrer og får til. Oddvar trekker også frem at han gjennom mange år har brukt korsang på tvers av trinn, som fungerer godt for å skape fellesskap på skolen og i klassen. Han har brukt dette på hele trinn, og som aktivitet på hele mellomtrinnet.

Men det å lage show, dramaoppsetninger og ha ukentlig korsang, som også skaper en enorm fellesskapsfølelse. - Oddvar

Tilda og Oddvar snakker begge om at en viktig faktor til fellesskap på skolen er bruk av en form for talentiade eller forestilling, der musikk er viktig. Her får elevene vist frem dans, sang, bog, eller annet som de øver på. Dette skaper et helt annet fellesskap på hele skolen, der alle elevene som ønsker får vise frem det de kan. I tillegg til dette fremhever Oddvar at han bruker kor inn i sin undervisning. Han ser at 90% av elevene opplever et enormt engasjement ved å ha kor inn i musikkundervisningen og inn i skolehverdagen. I likhet med det Oddvar og Tilda formidler med bruk av musikal og kor i skolehverdagen og prosjekter kan vi se på det Ruud (2016) sier om kor i skolen. Kor og fellessang er med på å skape en enorm fellesskapsfølelse for mennesker, der en får delta i et musikalsk fellesskap uten å være hovedaktøren (Ruud, 2016). Dette vil jeg også komme tilbake til i drøftingen.

En annen metode som kommer frem under analysering av datamaterialet er hvordan informantene bruker musikk som medium inn i overgangssituasjoner. Dette kan være for eksempel til rydding av utstyr eller når de skal ut til friminutt. Oddvar påpeker at denne formen for fellesskapsbygging går på å opprettholde det sosiale fellesskapet i klassen, ved at humøret opprettholdes samtidig som en unngår uønskede situasjoner som kan ødelegge det sosiale. Denne form for musikk i hverdagen blir også en form for selvregulering for elevene.

Følelser og eksistensiell erfaring

Informantene snakker alle om bruk av musikk i egen hverdag. Det er litt forskjell på hvordan de underviser dette, og hva de mener om hvilken effekt musikk har for elevenes følelser. Alle informantene trekker frem at det er viktig at elevene har et bevisst forhold til hvordan musikken kan påvirke følelsene og hvordan musikken høres ut i forhold til ulike følelser. Læreplanen bruker også dette inn i sin beskrivelse av hvordan musikken skal bidra til *Folkehelse og Livsmestring* i skolen, og hvordan de selv opplever å lytte til musikken. Magne poengterer at å lære seg å lytte er en viktig faktor for musikkutviklingen. Han ser en vesentlig forskjell mellom å høre og å lytte. Når elevene lytter vil de kunne oppleve musikken og hvordan musikken kan påvirke kropp og sinn. Dette ser jeg igjen i det Varkøy (2003) sier om musikkens egenverdi for elevene. Den eksistensielle erfaringen trekker han frem som givende og en sentral del av musikkunnskapen elevene skal utvikle i musikkfaget (Varkøy, 2003).

Det er allikevel ganske stor forskjell på hvordan dette gjennomføres i klasserommet. Oddvar som jobber på barnetrinnet bruker bare lytting, og ofte lytting med lukkede øyne som en inngang til musikk og følelser, og som en inngang til å snakke om følelser og hvilken følelse musikken kan få frem. De andre lærerne bruker mer spillelister og hvilken funksjon musikken kan ha med tanke på trening, eller andre formål. Derimot bruker Oddvar klassisk musikk slik at elevene skal kunne kjenne på kroppen hvordan den klassiske musikken høres ut og hvilken stemning de føler på kroppen sin ved å lytte til den. Han bruker musikk av Haydn som et eksempel på hvordan dette kan gjennomføres som metode i musikkfaget.

Musikk som estetisk arbeidsform i andre fag

Musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag fremstår som et viktig tema hos samtlige av informantene når de prater om *Folkehelse og Livsmestring* og hvordan de bruker musikk inn i andre fag for å styrke det tverrfaglige temaet. Her vil jeg både trekke frem perspektivene som kommer frem med tanke på musikk som faglig forsterker inn i de andre fagene, og hvordan informantene bruker musikk som pauseaktivitet inn i andre fag.

Samtlige av informantene trekker frem at de oppfordrer elevene sine til å bruke de estetiske arbeidsformene inn i andre fag. Oddvar forteller blant annet at han ser at elevene får en annen forståelse for det de lærer i fagene som samfunnsfag hvis de klarer å bruke musikken på viktig måte inn i fremføringen. Et viktig poeng her er at musikken gjenspeiler samfunnet en lever i, og den funksjonen musikken hadde på den tiden. Også Magne trekker dette frem som noe han oppfordrer til i hans undervisning. Å koble musikk og kunst opp mot selve historien gjør at du får det lille ekstra. For eksempel kan en koble det klassiske verket Hiroshima fra 1953 opp mot atombombene over Hiroshima og Nagasaki. Oddvar og Magne trekker også frem Haydn frem som et eksempel de selv har brukt for å gi en dypere forståelse av samfunnet. Fredriksen (2013) trekker frem det at elevene ser lærestoffet fra en ny side kan knyttes opp mot den helhetlige læringen hos elevene (Fredriksen, 2013).

Andre elementer som kommer frem som en viktig estetisk arbeidsmetode er bruk av dans og skuespill inn i for eksempel powerpointpresentasjoner. Et viktig argument som kommer frem fra Oddvar er at dette skaper et helt annet engasjement hos elevene i klassen. Både engasjement rundt det å lage presentasjonen, men også et helt annet engasjement når elevene skal fremføre og se på hverandres presentasjoner. Tilda forteller at hun ser hvordan dette gir det lille ekstra inn i undervisningen. Magne trekker frem at han ser en helt annen form for refleksjon når elevene bruker musikken inn i presentasjoner på denne måten. På denne måten får elevene undersøke betydningen av lærestoffet..

Et problem Oddvar ser i sammenheng med bruk av musikk som flerfaglighet og musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag er mangel på kompetanse.

Elementer som film, skuespill, musikk, dans, slag, talekor, det er en sånn verden som lærere ikke har kompetanse vegrer seg for. - Oddvar

For mange lærere er dette en verden som er ukjent, og en verden der lærerne ikke har kontroll. Mange lærere føler at de ikke har den kompetansen de trenger for å trekke inn musikk som estetisk arbeidsform i andre fag. Oddvar trekker frem at det som regel er de lærerne som ikke er redd for å gå utenfor boksen, og de lærerne som tørr å utfordre seg selv og elevene på å bruke musikk inn i det «vanlige» klasserommet får mye mer igjen. Både på det sosiale i klassen og det faglige.

Et aspekt av *Folkehelse og Livsmestring* som kommer tydelig frem hos samtlige informanter er at de streber etter å bruke musikk som medium inn i andre fag, og at dette er en viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* for dem. Oddvar trekker frem at dette er spesielt viktig når

musikk blir brukt som tverrfaglig tema i de andre fagene. Musikk skal være et avbrekk der elevene skal mestre på en annen måte enn de gjør ellers på skolen. Hvordan kan læreren gjennomføre musikk inn i de andre fagene? Kan musikk brukes gjennom skuespill, kan musikk brukes inn i en PowerPoint, gjennom sang og dans i presentasjoner? En del av det tverrfaglige i musikk kommer frem gjennom nettopp disse tiltakene. De er lette å bruke, men ofte mange som ikke kommer på at de kan bruke musikk på denne måten inn i andre fag. Slike løsninger kommer best frem i løpet av temauker på skolen. Dette kan en trekke opp mot det Ludvigsen-utvalget sier om flerfaglighet og å koble flere fag opp mot et tema for å se den helhetlige sammensetningen av dagens skole (NOU, 2015). I likhet med det med de andre informantene forklarer også Magne frem at han prøver å legge til rette for at musikken skal være et naturlig element av andre fag. Magne bruker også tverrfaglighet i form av å vise elevene hvordan de kan bruke elementer fra andre fag, som i denne studien er musikk, inn i andre fag. Dette kan være skuespill, dans eller sang, for å gjøre fremføringer mer spennende.

Musikkaktiviteter som ressurs i skolehverdagen

Det kommer også tydelig frem hos flere av informantene at musikk er et viktig medium med tanke på fristed og pause i timen. Flere informanter sier at ved bruk av musikk som ressurs bruker de selv «just dance» som pauseaktivitet med dans, for at elevene skal få et avbrekk i timen. De beskriver viktigheten av at det er tilgang til slike verktøy som er mulige å bruke for lærere uten noe særlig kompetanse i faget. Musikk blir brukt som et medium som skal være gøy, og som bringer glede inn i klasserommet. Som nevnt i sitatet tidligere til Oddvar blir musikkfaget brukt som et medium som skal skape glede. Tilda trekker også frem viktigheten av pauseaktiviteten inn i andre timer som et trivselselement i timene sine. I likhet med de andre informantene forklarer Magne at for hans del kan *Folkehelse og Livsmestring* handle om at elevene skal få oppleve musikk, og oppleve seg selv gjennom mestring i et annet medium enn de teori-tunge fagene.

En annen viktig del av musikk som flerfaglighet og ressurs inn i andre og skolehverdagen gjennom pauseaktiviteter. Pauseaktiviteter i andre fag er en viktig del av skolehverdagen. Både for at elevene skal konsentrere seg bedre i timene, men også for å få inn litt «glede» i skolehverdagen. Oddvar trekker frem at en viktig del av å trekke inn musikk som pauseaktivitet er at det skal være lett for alle lærere å gjennomføre uten faglig kunnskap i musikk. Hvis lærere kan være «administratorer» for en aktivitet kan de lett styre aktiviteten og selv være med på aktiviteten.

Eller du kan ha breaks i timene så kan du ha på lets dance, just dance, det har vi brukt mye. Til og med lærere som ikke har musikk har brukt dette, fordi endelig har de noe de kan bruke, de kan være administrator. - Oddvar

En annen form for ressurs musikken blir brukt til i skolehverdagen er gjennom musikk i overgangssituasjoner. Oddvar beskriver at han bruker musikk gjennom spill og sang når elevene skal ut til friminutt, når de skal vaske hender eller i andre overgangssituasjoner. Musikken blir i denne situasjonen en form for selvregulering for elevene. Oddvar poengterer at han ser at det oppstår færre konflikter når han bruker musikken på denne måten. Med mindre konflikter vil han ivareta det sosiale fellesskapet i klasserommet, og være en god flokkleder som Ringereide og Thorkildsen (2020) trekker frem som en av de viktigste egenskapene til læreren i klasserommet.

Oppsummering av funn

Folkehelse og Livsmestring i skolen og med tanke på musikkfaget

Informantene er alle enige om at *Folkehelse og Livsmestring* handler om at skolen har som oppgave å sørge for å gi elevene riktige verktøy til å mestre sine egne liv. Både sosialt, psykisk og fysisk. Det kommer frem at *Folkehelse og Livsmestring* skal være en naturlig del av skolen.

Funnene som kommer frem i intervjuene er at informantene har en oppfattelse av *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema i skolen, og hvordan skolen og regjeringen vil at det tverrfaglige temaet skal gjennomføres i skolen. Samtidig viser funnene at informantene opplever at musikkfaget blir nedprioritert i forbindelse med temauker der tverrfaglig tema skal ha fokus.

Musikkfaget bidrag til *Folkehelse og Livsmestring*

Etter analysering av materiale ser jeg tydelig at de elementene informantene prater om og reflekterer rundt er de kjerneelementene som blir presentert i LK20, som er utøve musikk, lage musikk, oppleve musikk og kulturforståelse. Videre tar jeg opp en oppsummering av noen av de viktigste elementene som kommer frem når jeg ser på musikkfagets ressurser til *Folkehelse og Livsmestring*.

Mestring, motivasjon og mestringsforventning

Analysen synliggjør at denne kategorien er en viktig sak for informantene. Både at elevene skal være motiverte til å lære i informantenes musikkundervisning, men også at informantene

legger til rette for at elevene alltid skal mestre noe i deres undervisning, som øker selvtilliten deres i faget. Dette skjer gjennom en rekke ulike arbeidsoppgaver i musikkfaget, som blant annet spill på gitar, komposisjon og classesang.

Informantene vektlegger komponering som en viktig kilde til mestring i musikkfaget, og ser godene av at dette er en oppgave der alle elevene kan mestre på sitt ferdighetsnivå. Gjennom analysen ser jeg at dette er en oppgave som både gir mestring hos elevene, samtidig som de får muligheten til å utforske sin egen musikksmak. Dette bygger videre på mestringsforventning og hvordan elevene opplever at de selv mestrer faget, og hvilke forventninger de har til sin egen prestasjon i musikkfaget.

Relasjoner og fellesskap

Relasjoner og fellesskapsfølelsen rundt musikkfaget fremstår som et viktig tema i henhold til *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Informantene fremhever dette på ulike måter, både gjennom lærer-elev-relasjon i klasserommet og hvordan dette påvirker de faktiske prestasjonene i klasserommet, men også hvordan musikken er med på å skape en fellesskapsfølelse på gruppenivå i klassen og på skolen. Oddvar og Tilda bruker blant annet kor og fellessang som en ressurs inn i skolehverdagen som de opplever skaper en enorm fellesskapsfølelse blant elevene.

Følelser og eksistensiell erfaring

For å bygge videre på musikk og mestring bruker informantene og elevene musikk som mestringsstrategi gjennom det læreplanen uttrykker om musikk og følelser. Elevene skal kunne sette ord på egne og andres følelser, som de jobber med på ulike måter i musikkundervisningen. De jobber både med hvordan musikk uttrykker og forsterker ulike følelser gjennom musikken, samtidig som de jobber med å finne musikk selv gjennom spillelister til eget bruk i hverdagen.

Et annet punkt som kommer inn her er musikkerkjennelse i klasserommet, som bygger på hvordan musikken oppleves på kroppen, og at elevene klarer å lytte aktivt til musikken. Magne bruker dette med lytting som veldig viktig i sin musikkundervisning. Jeg tolker dette tema som noe informantene jobber med i undervisning, men ikke like aktivt som de oppgavene der elevene får uttrykke mer av seg selv i undervisningen.

Musikkfagets arbeidsmåter

Alle informantene trekker frem spill på instrumenter som en viktig undervisningsmetode i musikkundervisning med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema. De mener alle at et slikt opplegg kan styrke relasjoner og samarbeid i klassen, og at det vil skape en enorm mestringsfølelse når de får spille sammen, eller at de klarer å spille en sang på gitar. Informantene trekker også frem komponering som en viktig faktor for å oppnå *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Komponering er et emne der elevene får utfolde seg på en annen måte enn i andre fag og oppgaver. Informantene trekker også frem at komponering er en mulighet for at elevene får utforske musikkfaget gjennom å prøve seg frem og at ingenting er feil. Både gjennom at lærerne kommer med hjelpemidler og musikkteoretisk kunnskap som kan forbedre deres forståelse og gjennomføring av komponeringsoppgaven, men også gjennom at elevene får utforske sin musikkforståelse etter de de lytter til av musikk ellers. På denne måten får informantene se hva elevene synes er kult og hvilken musikk sjanger de liker, og hvordan de jobber når de får helt frie tøyler i musikkfaget.

Folkehelse og Livsmestring som estetisk arbeidsform inn i andre fag

Alle informantene er enige om at musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag er viktig. Både som motivasjon, for å gjøre faget mer spennende, og som pauseaktivitet. De forteller alle at de bruker musikk som estetisk arbeidsform slik at elevene får bruke sin kreativitet inn i andre fag. Om det er å flette inn dans eller musikk i fremføringer, eller om det er å koble musikken til historiske hendelser slik at musikken blir satt i kontekst, og historien får musikk som gjenspeiler historien.

Musikk som ressurs inn i skolehverdagen

Forskjellen hos informantene er at Oddvar bruker musikk som pauseaktivitet. «Just dance» er en viktig aktivitet inn i annen undervisning. Han forteller at denne type musikkaktivitet er viktig for de andre lærere, spesielt fordi de trenger de ingen kompetanse fra tidligere, og kan være administratorer. Oddvar trekker inn at det er en viktig del av musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag at de ikke trenger noe særlig kompetanse i musikk. Oddvar beskriver også musikk i andre fag gjennom sang og musikk med hele klassen, som er en tydelig forskjell på barnetrinnet og ungdomstrinnet.

Oppsummerende tanker

Det viktigste som kommer frem i analysering av datamaterialet er at informantene jobber hele tiden med at deres undervisning skal være *helhetlig* for elevene. Elevene skal ha muligheten til å oppnå det som er hovedmålet til musikkfaget. *Gjennom faget musikk skal elevene utvikle sine estetiske, kreative og skapende evner og få mulighet til å uttrykke seg. Faget skal legge til rette for musikkglede og mestringsfølelse, og elevene skal få erfare at egen stemme betyr noe i fellesskapet (Kunnskapsdepartementet, 2020).* Gjennom det informantene sier og under analysen står den helhetlige undervisningen frem som sentralt med tanke på de ressursene elevene skal utvikle i faget, og for at *Folkehelse og Livsmestring* skal være en del av faget.

Kapittel 5

Drøfting av funn

I denne delen av studien skal jeg drøfte funnene jeg har gjort i intervju og analyseprosessen. Med tanke på problemstillingen; «», har jeg tatt utgangspunkt i en rekke begreper fra læreplanen og opplæringsloven som er relevante for å svare på den gitte problemstillingen. Jeg kommer til å ta for meg disse begrepene i drøfting av funn, som er:

- Folkehelse og livsmestring i skolen
- Folkehelse og livsmestring i musikkfaget
- Musikkfaget som *Folkehelse og Livsmestring*
- Mestring, motivasjon og mestringsforventning
- Relasjoner og fellesskap
- Følelser og eksistensiell erfaring
- Musikk som estetisk arbeidsform i andre fag
- Musikk som ressurs inn i skolehverdagen

Videre skal jeg løfte frem de perspektivene som kommer til syne med tanke på *Folkehelse og Livsmestring*, og hvilken betydning det har i musikkfaget, og hvordan de gjennomfører dette i musikkundervisningen. Ved å se på hvilken betydning begrepet *Folkehelse og Livsmestring* har i musikkfaget er det også relevant å se på hvilken forståelse lærerne har av begrepet *Folkehelse og Livsmestring* generelt på skolen. Det er interessant for meg som forsker og leseren å se om informantene har et annet syn på *Folkehelse og Livsmestring* generelt, enn det de har på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Jeg kommer til å trekke frem noen ulike perspektiver i henhold til *Folkehelse og Livsmestring*, og perspektiver og refleksjoner som kommer frem som sentrale både med tanke på generelt i skolen og med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. I analyseringen kommer det frem at informantene har forskjellige tanker på dette begrepet ut ifra om det brukes generelt på skolen og om det brukes om musikkundervisning.

Folkehelse og Livsmestring på timeplanen

Folkehelse og Livsmestring har fått plass som et eget tverrfaglig tema i norsk skole i fagfornyelsen 2020, og er en del av de fagovergrepene i skolen, som inneholder

temaer som er relevante for flere fag og kompetanseområder (NOU, 2015). Det kommer frem i analyse av datamaterialet at informantene har en helhetlig forståelse av *Folkehelse og Livsmestring*, men at de stiller seg mer kritisk til måten det organiseres på i skolen, som tilsynelatende er målstyrt og spesifikk. Oddvar trekker frem at hans syn på *Folkehelse og Livsmestring* er at skolen har fått ansvar fra regjeringen for å sørge for at barn og unge blir gode borgere i samfunnet. Videre ser en at informantene foretrekker en helhetlig undervisning der *Folkehelse og Livsmestring* er en naturlig del av undervisningen, og ikke blir sett på som et produkt elevene skal oppnå. Dette ser vi også igjen i hvordan temaet *Folkehelse og Livsmestring* står beskrevet i den nye overordna delen av læreplanen. LK20 presenterer *Folkehelse og Livsmestring* som en rekke ressurser fagene i skolen skal tilby elevene i ordinær undervisning. I fagfornyelsen skriver de at skolen skal gi elevene kompetanse som fremmer psykisk og fysisk helse, og som gir elevene mulighet til å ta ansvarlige livsvalg (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Videre snakker Oddvar om Livsmestring som en del av begrepet *Folkehelse og Livsmestring*. Dette handler om å mestre verktøy, mestre fag, mestre livet, og både håndtere hverdagen din og håndtere livet slik at du får en inntekt. Magne forteller at når han tenker på begrepet *Folkehelse og Livsmestring* så handler det om å legge bort alt det som handler om at ting skal være riktig, men at elevene skal ta de valgene som er riktige for deres egen liv og helse. Dette trekker også en parallell til det som står i fagfornyelsen om *Folkehelse og Livsmestring*, som sier det at et samfunn er avhengig av at en tar de riktige valgene for seg selv, i det at gode helsevalg hos det enkelte individ har stor betydning for den enkelte og for folkehelsen (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Dette ser en også igjen i at det ikke bare er helsesektoren sitt ansvar å sørge for at barn skal ha et godt liv. Det er også skolen sitt ansvar å sørge for at barn og unge har en god oppvekst, og at de klarer å ta egne selvstendige valg og at deres skolehverdag er best mulig. *Folkehelse handler for min del om hva skolen, og staten gjør for at elevene skal få en god helse, mens livsmestring handler om at du som lærer skal hjelpe dem til å utvikle strategier for å håndtere det som skjer i hverdagen -Tilda*. Sitatet viser til at god folkehelse handler om at skolen skal komme med de riktige verktøyene, og at elevene skal lære seg å bruke disse verktøyene i sin egen hverdag. Skolen har som ansvar å sørge for å gi elevene alle mulighetene de trenger i senere liv, både sosialt og i arbeidslivet (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

I den overordna delen av læreplanen står det om det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* at elevene skal utvikle kompetanse som fremmer både god psykisk og fysisk helse, og som gir elevene mulighet til å ta ansvarlige livsvalg (Kunnskapsdepartementet,

2017a). Når jeg ser på det informantene sier trekker de frem en rekke relevante temaer som vi finner igjen i *Folkehelse og Livsmestring*. *Livsmestring, da tenker jeg at livsmestring handler om hvordan du mestrer deg selv i forhold til omgivelsene og de utfordringene du står i selv i ditt eget liv. Og jeg tenker at det handler både om indre mestring, altså det psykiske, sosiale form for mestring altså de du omgås som deltagere i, i lag med andre mennesker der du er - Oddvar*. Dette sier den ene informanten om hans tanker på hva Livsmestring betyr i skolen. Vi kan derfor si at livsmestring i skolen handler om å tilegne seg den kompetansen de trenger i senere liv. Livsmestring kan sees som en parallell til god psykisk helse, som går på ting vi trenger for å ha det bra i vår egen hverdag, slik som søvn, fysisk aktivitet og annet.

Det kommer til syne i analyse av intervjuene at en viktig ressurs skolen bidrar med til *Folkehelse og Livsmestring* er ulike former for relasjoner, og å utvikle elevenes relasjonskompetanse. Dette står frem som viktige deler av deres bruk av *Folkehelse og Livsmestring* i undervisningen. Sælebakke (2018) trekker frem at gode relasjoner en viktig del av å ha en god skolehverdag, som igjen er en viktig del av det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*. Relasjoner er en viktig del av dannelsen til barn og unge, som skjer blant annet gjennom relasjonene elevene får på skolen. Oddvar forteller i sitt intervju at *Folkehelse og Livsmestring* også handler om at elevene skal mestre det sosiale livet på skolen og i egen hverdag. Dette kan også knyttes opp mot begrepet relasjonskompetanse. Elevene må tilegne seg relasjonskompetanse gjennom samhandlingen de får på skolen. Dette gjelder både elev-lærer relasjoner og elev-elev relasjoner. På skolen som arena samhandler elevene med andre elever i klassen, elever fra andre klasser og trinn, lærere de har i undervisning og lærere som de møter utenom undervisningen (Sælebakke, 2018). Tilda trekker frem i sitt intervju at en viktig nøkkel til et godt sosialt miljø er en god lærer-elev relasjon, som står i tråd med det Ringereide og Thorkildsen (2020) sier om at læreren som en tydelig flokkleder er en viktig faktor til *Folkehelse og Livsmestring* på skolen. Hvis læreren er en tydelig flokkleder og har en god relasjon til elevene vil elevene føle en tilhørighet og sosial aksept hos «flokk» eller i klassen (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Et annet perspektiv som kommer frem med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema er at det er et vidt begrep, og at informantene ikke føler at de har en felles forståelse av begrepet på skolen og kollegiale. Det kan også være at de ikke har hatt tid til å jobbe med de tverrfaglige begrepene sammen. Oddvar sier i sitt intervju at de har diskutert hvilken forståelse de har på trinn, eller de ulike avdelingene, men at de ikke har satt en felles forståelse på skolen. Magne sier at de har diskutert begrepet i kollegiet, men at det er enormt

stor forskjell på hvilken forståelse de har av begrepet og hvordan de skal jobbe med de nye tverrfaglige temaene som skal være en del av skolen og alle fagene. Tverrfaglighet kan være en temauke der elevene jobber med en problemstilling, og fag inngår i hverandre, fordi det er flere fag og fagområder som er relevante for temaet (Kristensen, 1987). Denne måten å jobbe tverrfaglig på trekker Magne frem som en av de arbeidsformene de har diskutert på hans arbeidsplass. Denne måten å arbeide på trekker også Ludvigsen-utvalget (2015) frem som en relevant måte å jobbe tverrfaglig på, der timeplanen oppløses og at et tema eller en problemstilling står i fokus. Dette vil være en viktig del av fremtidens skole, og handler om å tilegne seg kunnskap fra ulike fagområder som er relevant (NOU, 2015). En viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* på skolen er at elevene klarer å tilegne seg den kunnskapen som er relevant, og se bort ifra fagene som undervises på skolen. Tilda forteller i sitt intervju at de har temauker som handler om et bestemt tema. I de tverrfaglige ukene hadde de ikke hatt det i *Folkehelse og Livsmestring*, men tatt for seg andre temaer der *Folkehelse og Livsmestring* var den del av dette.

Samtidig som det kommer frem mange gode, positive perspektiver på *Folkehelse og Livsmestring* blir det i intervjuene også rettet kritikk mot det tverrfaglige temaet. Magne forteller at han stiller seg kritisk til måten å arbeide på med *Folkehelse og Livsmestring* på skolen. Han stiller spørsmål til om en uke med tverrfaglig undervisning er nok til å dekke behovet til *Folkehelse og Livsmestring*. Det samme kommer frem i boken *Livsmestring på timeplanen* (2020). Der kommer det frem kritikk til *Folkehelse og Livsmestring* som tverrfaglig tema i klasserommet, og om dette er nok til å dekke behovet som er i samfunnet i dag. Skal det være et mål at elevene skal mestre sitt eget liv, eller er det et mål at de skal kunne klare dette? Er livet noe som i det hele tatt lar seg mestre? Dette trekker Madsen (2020) frem som problematisk, og at *Folkehelse og Livsmestring* ikke nødvendigvis er en løsning (Madsen, 2020). Også Oddvar trekker frem i sitt intervju at de nye tverrfaglige temaene virker som noe som er påtvunget av regjeringen, men at det er fordi de har sett at dette er nasjonale utfordringer i samfunnet over tid, og at staten har holdt frem disse tverrfaglige temaene som en måte vi kan nå disse utfordringene samfunnet står ovenfor.

Før jeg går videre til hva musikkfaget gir elevene med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* vil jeg poengtere graden av tverrfaglighet informantene ser på som gunstige med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* og musikkfaget. Som nevnt tidligere i oppgaven er det ulike grader av tverrfaglighet eller flerfaglighet som opereres med i skolen. Ludvigsen-utvalget opererer tilsynelatende med integrert tverrfaglighet som målet. En problemstilling på tvers av

fag og fagområder er dermed ønskelig. Dette skal sørge for dybdelæring og forståelse av temaet på tvers av fag. Denne type tverrfaglighet skal også legge til grunn for at elevene ser en sammenheng mellom fagene (NOU, 2015). I analyse av datamateriale uttrykker informantene tvil ved den tverrfaglige ordningen Ludvigsen-utvalget legger til grunn for fremtidens skole. Følelsen de sitter igjen med er at måten skolene deres og utvalget bruker tverrfaglighet på gjør at musikkfaget ligger i bakgrunnen og ikke blir prioritert i det tverrfaglige. Det som kommer til syne i analysen er at informantene allikevel fremmer og bruker en form for flerfaglighet i deres undervisning. Informantene kobler *Folkehelse og Livsmestring* på i musikkundervisningen sin, og gir de relevante ressursene som er relevante fra musikkundervisning. Denne type flerfaglighet gjør at musikkens ressurser med tanke på det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* kommer frem i større grad.

Folkehelse og Livsmestring i musikkfaget

I denne delen av masteroppgaven kommer jeg til å beskrive en rekke perspektiver som kommer frem med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, og hvordan dette reflekterer musikkpedagogisk virksomhet i dagens skole. Senere vil jeg løfte frem ulike deler av musikkfaget og musikkfagets verdier som kommer frem som sentrale når det gjelder *Folkehelse og Livsmestring*. Jeg kommer til å trekke frem en rekke kategorier som kommer frem som sentrale med tanke på nytteverdi, samt trekke inn spesifikke undervisningsmetoder informantene mine ser på som verdifulle for å ha *Folkehelse og Livsmestring* på agendaen i musikkundervisningen.

Øyvind Varkøy (2003) diskuterer musikkens egenart og nytteverdi, hvis musikkfaget skal være et fag som ikke alltid har fokus på det som er målbart. Han stiller seg kritisk til instrumentalistene, der produksjon er skolens fokus. Med det målbare i sentrum, tenker han at musikkfaget stilles i en vanskelig posisjon der den verdien som ikke er målbar kommer til syne, slik som nytteverdien musikken har for livskvaliteten (Varkøy, 2003). Dette handler f.eks. om hvordan musikk kan styrke elevenes kreativitet eller konsentrasjonsevne. Forfatteren mener at musikkfaget i denne sammenhengen henger sammen med å skape nyttige samfunnsborgere. Dette er også en refleksjon som står tydelig frem med hvordan informantene beskriver musikkfaget og hvordan det skal brukes med tanke på *Folkehelse og Livsmestring*. Selv om informantene ikke beskriver spesifikt at musikkfaget skal være et fag som handler om å danne hele mennesket og skape en god samfunnsborger gjennom

musikkfaget beskriver de en rekke ulike elementer og tanker som har dette som mål.

Fellesskapet rundt musikk bygger relasjoner, gir mestringfølelse, og bidrar til et positivt selvbilde, når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas (Kunnskapsdepartementet, 2020) Dette er noe som står frem som sentralt i det informantene sier gjennom sine intervjuer. Musikkundervisningen skal ha som mål å både ivareta det faglige, men også den eksistensielle verdien som musikken kommer med. Et musikkfag som ivaretar alle kjerneelementene er en helhetlig undervisning som legger til rette for dybdelæring, der *Folkehelse og Livsmestring* da blir en naturlig del av undervisningen.

Et annet viktig tema som står frem med tanke på hvordan informantene tolker begrepet *Folkehelse og Livsmestring* opp mot musikkfaget er kilden til kreativitet. Magne beskriver musikkfaget som det mest spesielle faget i skolen, fordi det er et fag der elevene kan ha null forkunnskaper, men at dette kan være noe positivt. Elevene får uttrykke sin egen kreativitet uten at forkunnskapene påvirker det de lager. Også Oddvar beskriver dette som en positivt med tanke på at han kan komme med kunnskap underveis i for eksempel komponering, og at musikk kombinert med utforskning kan være en fin kilde til elevenes intuitive forståelse av musikkteori (NOU, 2015). Dette ser jeg i sammenheng med opplæringens verdigrunnlag, som beskriver at opplæringen skal legge til rette for at elevene skal utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling (Kunnskapsdepartementet, 2017a).

Innenfor *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget er utvikling og utvikling av kompetanse et sentralt tema. Her er det ikke bare snakk om utvikling av fagkompetanse, men også utvikling av kompetanse for fremtiden, slik som psykisk helse og sosial kompetanse. Hvis en ser på det som står skrevet om *Folkehelse og Livsmestring* under musikkfaget er dette noe som også kommer tydelig frem som kompetanser elevene skal lære i musikkfaget. Her kommer det frem at elevene skal lære å uttrykke seg selv, fellesskapet rundt musikken står også frem som noe sentralt (Kunnskapsdepartementet, 2020). Ludvigsen-utvalget fremhever også at musikkundervisningen er en inngang til sosial og emosjonell kompetanse (NOU, 2015). Dette gjenspeiles også i det Ringereide og Thorkildsen (2020) poengterer, hvor det trygge klassefellesskapet ligger til grunn for at elevene skal ha en god skolehverdag. Det trygge klassefellesskapet skapes i musikkundervisningen gjennom samspill og utfoldelse på instrumenter sammen med de andre i klassen og læreren (Hanken & Johansen, 2009).

En problematikk som Oddvar mener spiller en stor rolle med tanke på gjennomføring av musikkundervisning og *Folkehelse og Livsmestring* er mangel på kunnskap i faget. Gjennom

sin praksis ser han at dette har vært et stort hinder for gjennomføring av musikkaktiviteter i klasserommet. Mangel på kunnskap i faget går ut over fagets innhold, noe som igjen går ut over om undervisningen ivaretar musikkens faglige og estetiske dimensjoner. Musikk lærere på barne- og ungdomstrinnet har vesentlig mindre formell kompetanse i faget fra universitetsnivå (Sætre et al., 2016). Oddvar fortsetter videre med at han har observert at det er en problematikk i dagens grunnskole at lærere uten kompetanse underviser i faget. Han ser at lærere med erfaring fra spill på instrumenter som barn, eller lærere som kan spille gitar blir satt til å undervise i musikkfaget. Dette støttes også av en undersøkelse fra 2011 om Praktiske og estetiske fag på barnesteget i norsk grunnskole. Resultatene fra undersøkelsen viser at 97% av lærerne har pedagogisk utdanning, men at kun 21% har 30 studiepoeng eller mer i musikkfaget (Espeland et al., 2013). I intervjuet spurte jeg om de ulike musiske aktivitetene blir vedlikeholdt etter Oddvar byttet jobb, der han svarer at lærerne som underviser i musikkfaget ikke har kompetanse eller engasjement til å gjennomføre de type aktivitetene han har gjort. Dette viser til en likhet til det Sætre og kolleger (2016) beskriver om lærerens kompetanse i musikkfaget, og den uformelle aktiviteten som skjer utenfor skolen (Sætre et al., 2016). Tilda beskriver også i sitt intervju at musikalske aktiviteter som krever kunnskap og engasjement ofte kan være vanskelige å gjennomføre på skolen. Dette gjelder både den musikalske virksomheten som skjer i selve musikkundervisningen, men også den som skjer i skolehverdagen gjennom det eksempelet hun bruker som er musikal. Kunnskap i faget er altså en forutsetning for å kunne gjennomføre en undervisning som ivaretar opplæringens verdigrunnlag. Uten kompetanse i faget vil ikke læreren være i stand til å gjennomføre undervisningen som kreves for å ivareta fagets egenart, eller realisere opplæringens verdigrunnlag (Kunnskapsdepartementet, 2020)

Musikkfaget som Folkehelse og Livsmestring

Fra analysen ser vi at musikkfaget spiller en betydelig rolle med tanke på at det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* skal være en del av skolen, og en del av undervisningen. I denne delen av drøftingen kommer jeg til å trekke frem en rekke ressurser som er viktige for den musikkpedagogiske virksomheten, og som setter *Folkehelse og Livsmestring* på agendaen i musikkundervisningen.

Under analysering av datamateriale er det flere av de begrepene som nevnes i beskrivelsen av det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring* i overordnet del og i *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget som står frem som viktige for informantene, og som de bruker

aktivt i sin undervisning. Både deres pedagogiske virksomhet i skolehverdagen som underbygger *Folkehelse og Livsmestring*, og spesifikke tiltak de gjør og undervisningsopplegg som gjør at *Folkehelse og Livsmestring* er en del av elevenes musikkundervisning.

I denne delen av drøftingen vil jeg trekke frem en rekke perspektiver og elementer av musikkundervisningen med tanke på det tverrfaglige temaet *Folkehelse og Livsmestring*.

Den trygge musikklæreren

Et sentralt element som kommer frem med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget er viktigheten av relasjoner, og viktigheten av å skape et godt fellesskap i klasserommet. Her skal jeg trekke frem noen viktige aspekter som kommer frem i analyse av datamaterialet av hvordan relasjoner og fellesskap spiller en rolle i musikkfaget.

Relasjoner og fellesskap i klasserommet kommer frem som et viktig tema i intervjuene som er gjennomført i forbindelse med denne studien. Informantene trekker frem hvordan relasjonskompetanse er en viktig del av livsmestring i skolen. Tilda beskriver i sitt intervju at lærer-elev relasjon er en viktig del av hennes skolehverdag, og at en god relasjon til læreren er viktig for at elevene skal tilegne seg kunnskap i faget. Wittek (2018) beskriver at elevene vil oppleve en større grad av mestring og utvikling av kompetanse i faget som undervises i om de har et godt forhold til læreren. Det er opp til læreren å få elevene til å bli trygge på seg som underviser, kunnskapsformidler og stødig voksen. Tilhørighet i klasserommet oppstår ved respekt blant elever og lærere og er en viktig faktor til at elevene skal trives i klasserommet (Wittek, 2018). Et annet viktig element som kommer frem med tanke på viktigheten av gode relasjoner i klasserommet er at elevene må ha et godt forhold til læreren om de skal håndtere medgang og motgang i undervisning. Skaalvik og Skaalvik (2021) poengterer at et godt forhold til læreren er essensielt for at elevene skal utvikle seg faglig. Dette krever en balanse mellom at læreren kan tilby både faglig og personlig støtte til elevene. På denne måten stilles det høye nok krav til elevene og det det kan oppnå i faget, samtidig som en støtter opp rundt det emosjonelle rundt eleven (Skaalvik & Skaalvik, 2021).

Et annet viktig element i musikkundervisningen som styrker det sosiale samholdet er samspill i bog og spill og sang på instrumenter i hel klasse. Magne beskriver at han ser hvordan elevene koser seg i hans undervisning når de får til ulike samspillsoppgaver, eller lager ting sammen i klasserommet. Beckmann (2014) trekker frem at denne type arbeid med samspill er en kilde til tilhørighet og sosialt samhold i klassen, som igjen styrker relasjonsbygging. Et trygt klasserom der elevene har en god dialog med læreren lager trygge læringsomgivelser

slik at elevene tør å utfordre seg selv og utfolde seg kreativt (Wittek, 2018). Ifølge Ringereide og Thorkildsen (2020) skapes det trygge klasserommet ved at læreren er en god flokkleder for elevene. Elevene søker tilhørighet og aksept i flokken, eller klassen sin, som gjør det viktig at læreren er en tydelig og trygg leder for flokken (Ringereide & Thorkildsen, 2020). Dette viser også igjen i måten informantene beskriver samhandling med elevene, men også mellom elever.

Oddvar trekker frem i sitt intervju at han har fokus på fellesskapsfølelsen i sitt klasserom. Både i musikkundervisningen og i klasserommet ellers. Gjennom musikken skaper han et klasserom som er for alle, der elevene har en tilhørighet i gruppen. For Oddvar er det musikalske fellesskapet i klasserommet like viktig i musikkundervisningen som det er i vanlig undervisning. Blant annet poengterer han at det er viktig for elevene hans å føle på noe som er deres eget, og at musikk som engasjerende medium inn i vanlig undervisning kan skape en helt enorm fellesskapsfølelse. *Skal vi lage klassesang? Jaaaa, VB5, så lager vi en sang sammen som handler om verdens beste 5.klasse. -Oddvar.* På denne måten skaper Oddvar et musikalsk fellesskap der elevene deltar som helhet i å lage en sang. Relasjoner utvikles og bygges i samhandling med andre, slik som i klasserommet på denne måten. Nordahl (2010) synliggjør at lærere som vil bygge en god relasjon med elevene må tillate seg å være menneske for å bygge og ivareta denne relasjonen. Magne forteller i sitt intervju at han jobber mye med å vise sin egen menneskelige side til elevene for å bygge gode relasjoner. Dette er med på å skape trygge rammer for elevene, i at de har en god relasjon med læreren og de andre i klassen. Ved å bruke klassesang på denne måten skapes det et klasserom der elevene trives i, og føler seg trygge i som er sentralt med tanke på at elevene skal tilegne seg kunnskap. En god relasjon til læreren og et godt klassemiljø er en forutsetning for læring (Wittek, 2018).

Skolen som et musikalsk fellesskap

Et annet viktig element som kommer frem i analyse av datamaterialet er hvordan informantene bruker musikk som et medium i skolen for å skape en fellesskapsfølelse for hele skolen. En viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* med tanke på musikkfaget er hvordan musikken bidrar til å styrke fellesskapsfølelsen for hele skolen i tillegg til å stryke fellesskapsfølelsen i klasserommet. *Folkehelse og Livsmestring* skal sørge for at elevene skal føle tilhørighet i samfunnet, og kan delta som gode samfunnsborgere (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Et viktig element som Ruud (2016) beskriver er hvordan opplevelsen av levende musikk i et fellesskap har en helt annen betydning og påvirkning enn

det å lytte til musikk alene (Ruud, 2016). Tilda og Oddvar fremhever dette i sine intervju. De beskriver deres musikkvirksomhet på skolen, og det engasjementet de gjør utenom den undervisningen som skjer i klasserommet som en viktig bidragsyter til *Folkehelse og Livsmestring* med tanke på musikkfaget. De beskriver også hvordan musikken er med på å skape et fellesskap for hele skolen. Oddvar beskriver blant annet hvordan han har lagd sang til skolen med tilhørende musikkvideo med hele skolen.

Et siste element jeg vil trekke frem i denne delen av drøftingen er hvordan Tilda beskriver korsang som et element i skolen for å skape fellesskap og tilhørighet. Tilda har brukt kor som en del av musikaloppsetning på et helt klassetrinn. Eric Clarke (2010) forteller at fellesskapet rundt musikken kan gi økt livsglede og livskvalitet. Videre trekker han frem den musikalske aktiviteten som skjer gjennom korsang bidrar til å bygge sosiale bånd og han fikk uttrykke seg i et musikalsk fellesskap uten at han sto alene på scenen (Clarke et al., 2010). Dette gjenspeiler det Tilda forteller om sine erfaringer med å sette opp en musikal på trinnet. *Musikalen skaper et helt annet sosialt samhold på trinnet. – Tilda.* Her skaper elevene en stor oppsetning med kor og drama, som er noe større enn seg selv, og som skal vises frem. Tilda fortsetter med å fortelle om hvordan elevene alltid gleder seg til musikalen. På samme måte beskriver Eric Clarke (2010) om hvordan korsang gjorde at han følte at han bidro med noe som var nyttig for andre. Dette ser man igjen i det Tilda forteller om musikalen. I en slik oppsetning er alle elevene en del av noe større og har en betydning for at musikalen skal gjennomføres og bli bra (Clarke et al., 2010).

Men også dette å lage show, dramaoppsetninger og har ukentlig korsang, som også skaper en enorm fellesskapsopplevelse, hvis læreren klarer å drive kor på en engasjerende måte der læreren er engasjerende på deres nivå, da kan kor bli en fellesopplevelse for 90% av elevene. - Oddvar

Oddvar beskriver noe av det samme i det han forteller om sin bruk av kor på skolen. Han har brukt kor i hel klasse og på tvers av klasser og trinn. Oddvar beskriver kor og classesang som en kilde til *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Dette finner man også igjen i beskrivelsen av musikkfaget i læreplanen, som sier at musikkfaget er en viktig for å bygge relasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2020). Samtidig trekker også Ludvigsen-utvalget frem musikkfaget som en bidragsyter til å styrke det sosiale fellesskapet på skolen, og for å styrke elevenes ferdigheter til å bygge relasjoner i klasserommet, og på tvers av klasser og trinn (NOU, 2015). Denne beskrivelsen av musikkfaget gjenspeiler det Oddvar sier om kor, og

hvordan han opplever at for 90% av elevene så er kor et fristed, og et sted de kan slippe seg løs i musikken og synge ut uten bekymringer for at noen skal le av dem eller kommentere på dens enkeltprestasjon. Kor som musikalsk arena kan på denne måten skape mestring på gruppenivå, og en opplevelse av å være en del av et fellesskap (Ruud, 2013).

Mestring

Et tema som står frem som viktig hos alle informantene er hvordan musikkfaget legger opp til at elevene skal mestre i det at de skal finne ut av musikkfaget på egenhånd. Med dette mener jeg at elevene kan utforske og bruke sin intuitive læring i faget til å finne seg selv, finne ut av enkle ting på egenhånd som bidrar til økt mestring i musikkfaget. Jeg kommer i denne delen av drøftingen til å trekke frem ulike musikkopplegg informantene trekker frem som sentrale til at elevene mestrer i musikkfaget, og som bidrar til at de får økt selvtillit i faget, som igjen fører til at de har lyst til å lære mer.

Det er enighet hos alle informantene om hvilket begrep som er mest sentralt med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, nemlig begrepet mestring. I Magne musikkundervisning er mestring en viktig del av hverdagen, og dette gjelder både i musikkundervisningen og i hans lærerhverdag. For Magne er både de små og store formene for mestring i musikkundervisningen viktige. Magne trekker også frem at økt mestring i musikkfaget gjør at elevene trives bedre i faget, og at de har lyst til å lære mer. Dette ser vi igjen i at økt selvtillit i faget som undervises i øker motivasjonen til å få til nye egenskaper i musikkundervisningen, som igjen gir økt mestring (Karstein og Nilsen, 2016). Også Tilda beskriver at mestring er en viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. Hun fremhever at selve opplevelsen av å få til noe på egenhånd eller sammen med andre elever i klasserommet, som en ser igjen i det Manger og Wormnes (2005) sier om mestring. De poengterer at en viktig faktor til mestring er gjennom at elevene får prøve seg i forhold til seg selv og andre elever og lærere. Skolen er en viktig arena til at elevene får mestre på individnivå og gruppenivå (Manger & Wormnes, 2005). Dette er også tydelig prioritert i det LK20 sier om hva musikkfaget skal bidra med økt mestringsfølelse når de estetiske og faglige dimensjonene ivaretas (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Selvtillit og samspillsopplevelse

LK20 beskriver utfoldelse og kreativitet som en viktig kilde til mestring i musikkfaget. Gjennom muligheten til å uttrykke seg selv får eleven føle på en kilde til mestring i samspill med andre (Kunnskapsdepartementet, 2020). En arbeidsmåte som står tydelig frem under

analyse av data er oppgaven Oddvar beskriver som *frijazz*. Et viktig element for å oppnå mestring i musikkfaget er spill på instrumenter. Magne trekker frem at i hans undervisning er det viktig at selv de minste delene av mestring i musikkundervisningen blir satt pris på, dette gir motivasjon, som igjen gjør at elevene har lyst til å lære mer og at de blir flinkere på spill på instrumenter som igjen fører til økt mestring (Skaalvik og Skaalvik, 2021). En viktig del av Oddvars beskrivelse av oppgaven *frijazz*, er hvordan den legger til rette for mestring gjennom lek og utfoldelse, som er en viktig del av kjerneelementet *utøve musikk* (Kunnskapsdepartementet, 2020).

En viktig del av mestring i musikken er at elevene har selvtillit i faget. Jeg bruker eksempelet *frijazz* til å illustrere hvordan økt selvtillit sammen med lek kan øke mestring og motivasjon i musikkfaget. Oddvar bruker en grunnrytme, som alle elevene øver inn på et instrument. Når alle har mestret dette sammen får instrumentgruppene muligheten til å ha en solo som Oddvar har gitt navnet «*frijazz*». Under instrumentgruppens solo er det ingenting som er galt i det de spiller. Oddvar setter da søkelys på det Ringereide og Thorkildsen (2020) sier om at musikk skal være et fag som gjennom spill på instrumenter fører til mestring på gruppenivå og individnivå. *Det som er så fint er at det ikke er noen prestasjon i det «alle får lov». Frijazz vær så god, noen vil holde takten, noe slipper seg løs. – Oddvar.*

De to sentrale elementene som underbygger *Folkehelse og Livsmestring* her, er selvtillit og samspillsopplevelse. Disse to er sentrale temaer i denne oppgaven, og henger sammen med det kjerneelementene i læreplanen i musikk, som sier at elevene skal oppleve mestring gjennom samspill på instrumenter (Kunnskapsdepartementet, 2020). Samtidig ser en at det også gjenspeiler det at selvtillit i faget og oppgaven er viktig for at elevene skal mestre. I en oppgave der ingenting er galt vil elevene ha en større frihet til å uttrykke seg fritt i sin egne musikalske kreativitet. Dette underbygger Skånland (2007) som sier at musikkfaget legger opp til skaperkraft og utfoldelse gjennom spill på instrumenter, dans og sang (Skånland, 2007). Jeg relaterer dette til kjerneelementene i musikkfaget, og hvordan denne arbeidsmåten i musikkfaget ivaretar kjerneelementet som er å utøve musikk. *Kjerneelementet utøve musikk legger vekt på elevenes aktive deltakelse med stemme, kropp og instrumenter i samspill, framføring og lek og i ulike musikalske uttrykk og sjangre (Kunnskapsdepartementet, 2020).*

I tillegg til at denne formen for mestring ved bruk av kreativitet, improvisasjon og utfoldelse i gruppe kan jeg se at Magne og Tilda gjennomfører samme type mestring på individnivå i sin undervisning. Magne beskriver spill på gitar som en viktig kilde til mestring hos elevene. Han

ser hvordan de lærer seg noe helt nytt og at elevene utforsker spill på gitar, (...) *skal du ha den mellom bena eller oppå kneet. Plutselig finner du ut av det, fordi du har sett andre som har gjort dette før, du bruker noe som er kjent, men du vet ikke hvor du skal trykke fingrene eller hvordan du skal spille.* - Magne

Komponering

Når informantene snakker om mestring, og mestring med tanke på musikkfaget trekker alle frem komponering som en viktig arbeidsmetode som fremmer mestring i musikkfaget. Magne forteller at dette er en arbeidsmetode der alle elevene stiller på samme plan. Han poengterer at komponering er en viktig kilde til at elevene får uttrykke seg selv. De bruker loops, der elementene som ligger inne i programmet passer sammen, som gjør det lett for elevene å sette sammen musikalske grunnelementer sammen. Elevene får gjennom komponering finne ut av sine egne preferanser i musikkfaget, og lager sin egen musikk som er den de selv ønsker å uttrykke. Dette ser en igjen i det læreplanen trekker frem som en viktig kilde til *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget; «Elevene skal utvikle en evne til å uttrykke seg».

(Kunnskapsdepartementet, 2020). Magne fortsetter med å fortelle om hvordan dette er en viktig kilde til mestring i musikkfaget. Han påstår at gjennom komponering, og at elevene får uttrykke seg selv på denne måten, så vil elevene føle på en enorm mestringsfølelse. Dette er en følelse av å ha skapt noe, og en følelse av å ha fått til noe unikt og eget, noe han fremhever som viktige poeng. Skånland (2007) poengterer at musikkfaget skal være en kilde og bidragsyter til at elever skal mestre gjennom andre aktiviteter enn de vitenskapelige fagene i skolen. Her kommer komponering frem som en av de metodene som legger opp til skaperkraft hos elevene (Skånland, 2007). *De også får vist frem sin egen musikksmak. De får vist frem en liten bit av seg selv til de andre i klassen.* -Magne. Elevene får gjennom komposisjon muligheten til å uttrykke seg selv kreativt, elevene skaper egne kulturer, gjennom faglige og estetiske dimensjoner (Kunnskapsdepartementet, 2020). Gjennom arbeid med komponering på denne måten ivaretas også de nye kompetansemålene fra læreplanen der elevene skal utforske og formidle musikalske opplevelser og erfaringer (Ringereide & Thorkildsen, 2020). Selv om en slik oppgave som tar for seg komponering på denne måten kan en allikevel stille seg spørsmålet om elevene faktisk lærer det musikkteoretiske i en slik oppgave, eller om det bare skal være trivsel og gøy. Ser vi på kjerneelementet som er å lage musikk kan den uttrykke at det både handler om det musikkteoretiske, samtidig som elevene skal få uttrykke sine egne preferanser gjennom sin komposisjon. Dette ser vi også ser igjen i de nye kompetansemålene i LK20, der blant annet kompetansemålet *lytte og prøve ut ulike uttrykk*

og begrunne valg i skapende prosesser fra idé til ferdig resultat underbygger Magnes undervisning der elevene får utforske egne preferanser uten strenge krav i komponering (Kunnskapsdepartementet, 2020).

I likhet med det Magne forteller om komponering trekker også Oddvar og Tilda frem komponering som et viktig verktøy i musikkfaget. De fremhever derimot den utforskende og intuitive delen av komponering, og trekker frem mestringen som skjer med denne type læring. En viktig kilde til at elevene mestrer denne type musikkundervisning er motivasjon til å lære flere effekter eller lignende som ligger inne i komponeringsprogrammet, og utforske det de kan gjøre. Kaarstein og Nilsen (2016) beskriver dette som en viktig kilde til at elevene mestrer. Motivasjonen som driver elevene fremover og gir dem lyst til å lære mer, er det som gjør at de blir flinke og mestrer (Kaarstein & Nilsen, 2016). Videre forklarer Oddvar at han lar elevene utforske og bli kjent med programmet de bruker til komponeringen, samtidig som han gir elevene tips til hva de kan gjøre for å bygge videre på det de har begynt på. For eksempel kan han se at flertallet av elevene står fast på hvordan de kan legge til en god trommebeat i komposisjonen de har lagd. Dette øver elevene i å uttrykke seg og å lytte bevisst i skapende prosesser, noe som ivaretar det som står i læreplanen: *å øve elevene i å uttrykke seg og å lytte bevisst i skapende prosesser* (Kunnskapsdepartementet, 2020). Videre tar Oddvar den kunnskapen han ser at elevene mangler, og har en kort instruksjon for klassen slik at de kan fortsette med det arbeidet de holder på med. Slik ivaretar han den utforskende og særegne med elevenes komposisjon samtidig som han fyller på med kunnskap om komponering og notelære. Dette er en måte å ivareta den kreative prosessen slik at elevene får utforske sin egen musikalske identitet i den pedagogiske virksomheten (Sætre & Salvesen, 2010).

Dette kan også sees i tråd med det Sætre og Salvesen (2010) sier om vurdering i musikkfaget for å styrke elevenes mestring i undervisningen. Ved at Oddvar gir instruksjoner og ser elevenes ståsted i oppgaven gir han en form for formativ vurdering kontinuerlig i undervisningen. Sætre og Salvesen (2010) poengterer at formativ vurdering er en sentral kilde til at elevene mestrer i musikkfaget. Veiledning i musikkfaget gjør at elevene blir kjent med programmet de bruker til oppgaven, de blir bedre kjent med faget, og bedre kjent med målet med arbeidet de gjør (Sætre & Salvesen, 2010). Ved å bli bedre kjent med faget på denne måten har elevene bedre anlegg for å finne ut hvordan de skal komme frem til målet på egenhånd. Her er skolen en viktig arena for at elevene skal kunne utvikle kunnskapen om hvordan de skal klare oppgaver i hverdagen og livet utenfor skolen (Manger & Wormnes, 2005).

Mestringsforventning

Et annet viktig perspektiv som kommer frem med tanke på mestring er mestringsforventning. Musikkfaget er som nevnt tidligere et fag der elevene har mulighet til å utfolde sin egen kreativitet på en helt annen måte i de teoritunge fagene i skolen. Magne forteller at han opplever at musikk er et fag der elevene stiller med lite kunnskap. Både fordi det er et fag som ikke blir prioritert i like stor grad, og at det er mange skoler der lærere uten kompetanse i faget blir satt til å undervise i musikk.

Mestringsforventning, og hvordan elevene forventer at de skal prestere i de ulike oppgavene er en viktig faktor som spiller inn i *Livsmestring* i musikkundervisningen. Oddvar poengterer at i hans undervisning legger han opp til at alle skal kunne mestre uansett hvilket nivå de er på, både som enkeltindivid og på gruppenivå. Dette henger direkte sammen med at elever mestrer i større grad når de utvikler selvtillit i faget, og har tro på at de kan få til oppgaven (Skaalvik & Skaalvik, 2021). En oppgave han beskriver som viktig i dette arbeidet er arbeid med grafisk notasjon. Ved bruk av grafisk notasjon i musikkundervisningen skal grupper skal elevene både komponere ved bruk av grafisk notasjon, og tolke andres komponering med grafisk notasjon.

Vi har jobbet med komposisjon, assosiasjonskomposisjon, der vi ikke bruker noter, men grafiske symboler der elevene har fått i oppdrag å først skap de tegne prikker og streker med stor tusj. Så skal de gi det til en annen gruppe og tolke det de har fått av den andre gruppen. Hvordan kan de spille dette, så må de kanskje har 3 A4 ark, legge de i rekkefølge og spille det og lagt dette «partituret» jeg har opplevd det som enormt engasjerende. -Oddvar.

Sælebakke trekker frem mestring og mestringsforventning som en av de avgjørende faktorene til å oppnå *Folkehelse og Livsmestring* i skolen. Med dette kommenterer Sælebakke (2018) at et godt selvbilde er avgjørende for å føle seg god nok i samfunnet og at en kan forvente at man kan fungere som individ i samfunnet. Magne snakker i sitt intervju mye om det å være en god samfunnsborger og hvordan han bruker seg selv i musikkundervisningen til å modellere hvordan han gjør dette. Det viktigste man kan kjenne igjen fra Sælebakke i intervjuet som ble gjennomført med Magne er han trekker frem nettopp dette med mestringsforventning. Magne trekker sier nemlig at musikk er et fag der elevene ofte kommer uten noen form for kompetanse eller forkunnskaper, dette gjør at de ikke har en helt enorm form for mestring i faget. Magne setter søkelys på alle former for mestring i musikkfaget, fordi det er slik det

også er i livet utenom. *Så du turte å gjøre noe nytt i musikk, ja da klarer du vertfall å gjøre noe nytt ellers.* – Magne. I læreplanen ser vi at noe av det samme kommer igjen i det Magne beskriver. *Faget musikk skal forberede elevene på deltakelse i et samfunns- og arbeidsliv som har behov for praktiske og estetiske ferdigheter, kreativitet og sosial samhandling (Kunnskapsdepartementet, 2020).* Dette sier noe om at musikken skal hjelpe elevene til å mestre de utfordringene de treffer i samfunnet, som er nettopp det Magne sier. Klarer elevene å utfordre seg selv i musikkfaget, så klarer de å utfordre seg selv på andre oppgaver i livet ellers.

Fokuset på at musikkfaget er en inngang til at elevene skal mestre de små tingene ser en igjen i det at skolen er den viktigste arenaen til at elevene skal lære om, og oppnå mestring (Sælebakke, 2018). Dette kan vi også se opp mot det Kaarstein og Nilsen (2016) sier om motivasjon og mestringsforventning. De beskriver ytre motivasjon som en essensiell faktor til å oppnå *Folkehelse og Livsmestring* gjennom mestring. Gjennom ytre motivasjon vil elevene søke mot å ha nytteverdi i samfunnet, og at de lærer har en nytteverdi hos seg selv og i samfunnet (Kaarstein & Nilsen, 2016). Tilda forteller at det er viktig at det elevene lærer i musikkundervisningen har en verdi. Både med tanke på det elevene skal lære i undervisningen og med tanke på kompetansemålene som er satt i læreplanen, men også med tanke på hva de faktisk trenger i sin egen hverdag, og hvilken nytteverdi kunnskapen i musikk har.

Mestringsforventning er et sentralt tema med tanke på mestring og motivasjon (Woolfolk 2004). Som nevnt tidligere bruker Magne alle former for mestring til sin fordel i undervisning. *Folkehelse og Livsmestring* handler om å tilegne seg ny kunnskap og mestre ting du tenkte at du ikke skulle få til. Bandura definerer mestringsforventning som «troen på ens egen evne til å organisere og utføre de handlinger som er nødvendige for å nå gitte mål», som også kan sees sammen med det Samdal (2017) sier om mestringsforventning. Samdal (2017) trekker frem at det ikke er alt med mestringsforventning som nødvendigvis er positivt. Når mestringsforventningene er lave, som i møte med et fag der du ikke har noe forutsetning for å mestre kan en slik situasjon oppleves stressende og negativ. Dette samsvarer med det Magne sier om at han møter elever som ikke har noen kunnskap i musikk, og plutselig skal lære seg å spille gitar eller komponere låter på egenhånd. *Ikke være redd for dette, du døde ikke, du ble ikke skadd av å prøve noe nytt.* – Magne. Magne mener at det at elevene starter så på bar bakke vil gi økt motivasjon i faget på grunn av at læringskurven er så stor. Dette ser en igjen i det Damsgaard (2019) sier om motivasjon og mestringsforventning.

Mestringsforventning og selvtillit i faget har en stor påvirkning på mestringen og motivasjonen til elevene (Damsgaard & Lindvig, 2019). Samdal (2017) trekker frem at om mestringsforventningen er lav kan møte med oppgaver som er nye være stressende på en negativ måte, men i likhet med informanten Magne, sier også Samdal at dersom elevene blir flinke på å møte situasjoner der de ikke har høy mestringsforventning og allikevel mestrer vil elevene da bli flinkere på å møte slike situasjoner (Samdal et al., 2017). Ved å oppnå dette vil elevene bli flinkere på å møte motgang (Woolfolk, 2007). Sitatet ovenfor fra Magne viser til nettopp dette. Ved å prøve nye ting i undervisningen og hverdagen blir elevene flinkere til å måtte prøve ut oppgaver de aldri har gjort før, og kaste seg uti noe nytt, som igjen fører til at de blir flinkere til å ikke få til oppgaven på første forsøk. Dette gjør at elevene blir flinkere til å møte motgang i hverdagen sin (Woolfolk, 2007).

Selv om det er mye positivt som kommer frem med tanke på mestring, mestringsforventning og hvordan musikkfaget inngår i dette må en allikevel trekke frem noe av problematikken som kan oppstå ved at musikkfaget er fag med lite kunnskap. Selv om musikkfaget er et fag i skolen der elever kan møte stor utfordring, fordi de har lite eller ingen forkunnskaper i faget. Oddvar trekker frem i sitt intervju at det er ikke alle elever musikkfaget vil gi stor mestring i, fordi alle mennesker har så forskjellig møte med musikk fra barndommen. Oddvar forteller at han opplever at barn som ikke mestrer noen deler av musikkfaget blir frustrerte og vil ha vanskeligere for å mestre i andre deler av musikkfaget. Samdal (2017) trekker frem at mangel på mestring vil påvirke hvordan hverdagen blir ellers. Lite mestring kan føre til vanskeligere å mestre stressituasjoner, og vil føre til mindre overskudd til for eksempel fysisk aktivitet (Samdal et al., 2017).

Musikk som mestringsstrategi, følelser og eksistensiell erfaring

Tidligere i oppgaven har jeg beskrevet sitat fra Oddvar, som går ut på at en alltid kan trekke inn musikk i skolehverdagen, fordi da blir det «glede» da koser elevene seg. Dette er et poeng som gjenspeiler det Varkøy (2003) sier om fagets egenart. Han beskriver hvordan dagens skole har mistet store deler av formålet med musikkfaget, og den påvirkningen musikk kan ha i elevenes hverdag. Den estetiske erfaringen er en del av musikkfaget som ikke er målbart, av den grunn stilles i en vanskelig posisjon i dagens skole (Varkøy, 2003). Det sentrale begrepet som kommer frem fra dette sitatet er «glede» og hvordan musikken *alltid* får frem dette. Skånland (2007) peker på at musikken kan ha en stemningsregulerende effekt. Læreren kan på denne måten bruke musikken til å påvirke stemningen dit en selv ønsker (Skånland, 2007).

Videre kommer noen flere perspektiver og arbeidsmetoder informantene ser på som relevante med tanke på elevene og bruk i skolen.

Spillelister og følelsesregulering

I denne delen av drøftingen skal jeg trekke frem hvordan informantene bruker musikk og følelser i musikkundervisningen. Dette er et tema som kommer frem i læreplanen, både med tanke på hvordan læreplanen beskriver *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget, og som en del av kjerneelementene i musikkfaget. Under kjerneelementene beskrives dette som å «oppleve musikk», noe som går både på estetisk og eksistensiell erfaring, og hvordan musikken påvirker elevene i deres egen hverdag. Det som står frem som sentralt hos flere av informantene er at musikk kan brukes som en fin inngang til å snakke om følelser med elevene og hvordan musikken gjenspeiler den situasjonen de står i selv. Varkøy (2003) poengterer viktigheten av den kunnskapen elevene kan tilegne seg av musikkfaget som ikke er et produkt slik som i andre fag. Før fagfornyelsen 2020 trådte i kraft påpekte han at musikkfaget var i ferd med å miste egenarten til musikkfaget. Med dette viste han til nettopp denne kunnskapen elevene lærer gjennom lytting til musikk (Varkøy, 2003). Informantene viser til den samme kunnskapen gjennom det læreplanen sier om at *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget blant annet skal lære elevene skal kunne sette ord på og regulere egne følelser (Kunnskapsdepartementet, 2020).

Hvordan er musikk en viktig del av elevenes hverdag, og hvordan bruker elevene musikk som selvregulering? Magne beskriver dette som veldig viktig. Ludvigsen-utvalget poengterer i styringsdokumentet *Fremtidens skole* (2015), at fremtidens kompetansebehov i musikkfaget handler om elevenes sosiale og emosjonelle læring og utvikling. Utvalget fremhever at musikkfaget er viktig element i denne utviklingen (NOU, 2015). I likhet med dette beskrives det at musikkfaget er en plass der elever kan få sette ord på og uttrykke følelser (Ringereide & Thorkildsen, 2020). Ved å inkludere (si noe om hva Magne gjør), gir Magne en inngang til at elevene skal kunne lære om sitt eget forhold til musikken, og hvordan de selv bruker musikken i sin egen hverdag. På samme måte viser Kari Batt-Rawden (2007) frem hvordan hennes informanter bruker musikken som selvregulering i egen hverdag. Musikken er for dem en viktig motivasjon for å delta i sosiale settinger, og den er en viktig motivasjon for trening (Batt-Rawden, 2007). I likhet med dette trekker også Skånland (2007) frem hvordan mennesker bruker musikken i sin hverdag. Hennes fokus ligger på hvordan informantene bruker musikken for å regulere følelsene sine, og hvordan dette påvirker deres hverdag. Hun viser til at informantene bruker det til å stenge ute følelser, som blant annet frustrasjon og

bekymringer (Skånland, 2007). Informanten Magne er et eksempel på hvordan dette kan gjennomføres i musikkundervisning. Han bruker seg selv på et veldig personlig nivå i undervisningen.

Mitt liv er musikk, selv om du hører lite på det i perioder. Men hvordan du følelsesmessig håndterer livet har mye å si. Jeg gjør også dette med elevene mine, jeg deler mine opplevelser med elevene, slik at de vet hvordan jeg forholder meg til musikken, jeg utfordrer de med ny musikk. - Magne

Han viser her til hvordan musikken både gjenspeiler sine følelser, og hvordan han bruker musikken til å forsterke de følelsene han selv har hvis det er ønskelig. Tilda gjør noen av de samme tingene som Magne, men bruker ikke seg selv på et like personlig nivå. Hun bruker plattformer der en har lagd spillelister som er tilpasset ulike følelser og humør, som hun viser til elevene sine. I tillegg til dette skal elevene gjøre dette selv. Her får de bruke den musikken de selv liker, de må reflektere over hvordan musikken påvirker dem, og sette ord på hvorfor denne musikken gjør det. Dette er en inngang til å reflektere og sette ord på egne følelser (Manger & Wormnes, 2005). Dette kan også være en inngang til hvordan elevene selv uttrykker sine egne følelser, og hvordan musikken uttrykker følelser (Ringereide & Thorkildsen, 2020).

Selv om det trekkes frem flere positive sider ved musikk som ressurs i elevenes hverdag er det allikevel ikke alt som anses som positivt. Musikken trekkes frem som en faktor som kan påvirke humøret, og regulere følelsene til noe positivt, samtidig ser vi kritikk som peker på at dette ikke alltid er sannheten. Blant annet Even Ruud (2016) poengterer at i flere tilfeller har ikke musikken ønskelig effekt, men den kan tvert imot være skadelig. Musikken kan forsterke uønskede følelser, eller være et uromoment i ulike situasjoner der det ikke er ønskelig (DeNora, 2000). Oddvar sier i sitt intervju at han opplever at elever som møter stor motgang vil være vanskelige å snu, selv med alle ressursene en kan tilby i musikken.

For å bygge videre på denne tanken kan en se på musikkopplevelsen i klasserommet, og egenverdien den har for elevene. Oddvar trekker inn et undervisningsopplegg som underbygger det Varkøy (2017) sier om eksistensiell erfaring i klasserommet. Han vektlegger det å oppleve musikken og musikktradisjonen. Musikken kan mulig lede til spørsmålene som handler om noe større, og som krever noe større enn seg selv (Varkøy, 2017). Læreplanen fremhever dette som noe som skal få elevene til å reflektere rundt musikken, egne følelser, samt at de skal kunne reflektere over og sette ord på andres følelser

(Kunnskapsdepartementet, 2020). *Kunsten er et redskap for å kunne erkjenne verden og oss selv på samme måte som vitenskapen er et erkjennelsesmiddel, men det er en ikke-verbal erkjennelse som skjer via sansene (Hanken & Johansen, 2010, s. 171).* Oddvar bruker musikken inn i klasserommet der elevene får kjenne hva musikken gjør med kroppen. Ved å lukke øynene og ligge helt i ro er det lytting som er hovedfokus, og alt annet forsvinner. Oddvar bruker Haydn som et eksempel han bruker inn i denne type undervisning. Her får elevene kjenne på hvordan musikken kjennes og føles på kroppen ved overraskelsesmoment. *Haydn brukte dette hele tiden for å overraske, og inspirere gjennom musikken han skapte. – Oddvar.* Han bruker også denne metoden som en inngang til at elevene skal kunne bevege seg og kjenne på hvordan de selv kjenner musikken på kroppen sin. Dette blir en form for ikke-verbal erkjennelse hos elevene, der sansene skal brukes til kjenne på kunsten (Hanken & Johansen, 2009).

Samtidig som bruk av seg selv og sine egne musikalske erfaringer med tanke på musikk som ressurs i egen hverdag er det viktig at en har et bevisst forhold til ens personlige musikksmak. Lærerens musikksyn kan påvirke innholdet i musikkundervisningen (Sætre & Salvesen, 2010). Lærerens oppgave er å lede elevene inn på *riktig* spor med tanke på egne musikkopplevelser, mens Sætre og Salvesen utdyper at læreren lett kan lede elevene inn i feil spor, som er preget av lærerens egen musikksmak og preferanser. I tillegg til dette legges det vekt på at læreren skal være en inngang til barn og unges kunstopplevelse og estetiske opplevelser gjennom musikken (Sætre & Salvesen, 2010). Kunnskapsløftet vektlegger at elevene skal lytte aktivt, og oppleve emosjonelle erfaringer gjennom musikken. Kunnskap og erfaring rundt ulik musikk skal gi elevene en inngang til å kunne reflektere og utforske musikkopplevelser (Kunnskapsdepartementet, 2020). Oddvar og Magne trekker frem Haydn som et eksempel han bruker inn i sin musikkundervisning. Med dette som utgangspunkt bruker de lytting og musikkopplevelser som hovedfokus. Ofte sammen med at elevene skal ligge på gulvet med øynene lukket. Elementet av overraskelse er noe elevene kan merke på kroppen sin, som hjelper dem til å utforske flere dimensjoner av den musikalske opplevelsen (Sætre & Salvesen, 2010). Fossum mener at musikkopplevelser i klasserommet er utgangspunktet for musikkpedagogisk virksomhet. Selve musikkopplevelsen, og hvordan den kjennes og føles er en viktig del av det som skal formidles til elevene (Fossum, 2010).

Skal elevene egentlig lære noe?

Samtidig som det kommer frem flere undervisningsopplegg og strategier i musikkundervisningen som underbygger *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisning

kan en allikevel se på dette med et kritisk blikk. Eric Clarke (2010) viser blant annet til at elevene ofte er mer engasjerte når læreren gjennomfører aktiviteter som ikke er læringsbaserte i klasserommet, noe som også gjenspeiler noe av det informantene sier (Clarke et al., 2010). Vinge (2014) trekker frem at musikkfaget i all hovedsak er et kunnskapsfag, der læringen blir noe konkret som du kan vurdere (Vinge, 2014). En viktig utfordring som trekkes frem med dette er at personlige preferanser og opplevelser kan påvirke vurderingen, og det legges vekt på faginnhold som lett kan måles og settes karakter på (Vinge, 2014, p. 348). Samtidig poengterer Varkøy at musikkfaget bør gå bort fra den kunnskapen som alltid skal måles opp mot vurderingskriterier, fordi mye av det elevene lærer i musikkfaget er kunnskap som ikke er målbart (Varkøy, 2003). For å bygge på den problematikken Varkøy ser i musikkfaget i skolen har fagfornyelsen 2020 sett verdien av de ressursene musikken kan ha for elevene, og de godene som kommer av musikken. Blant annet skal elevene lære om musikkens egenart med tanke på å håndtere egne følelser (Kunnskapsdepartementet, 2020). Dette viser at den ikke-målbare kunnskapen blir verdsatt i den fagfornyelsen 2020.

En annen problematikk med musikkfaget er den manglende kunnskapen som lærere har, og fokus på at musikkfaget kun skal være et trivselsfag. Det kan oppleves problematisk at Oddvar kommer med utsagnet *ta inn musikkfaget, da blir det glede*. Manglende kunnskap i faget, spesielt i barneskolen forandrer innholdet i musikkfaget. Manglende kompetanse, som også Oddvar snakker om i sitt intervju går ut over selve kvaliteten på undervisningsinnholdet (Sætre et al., 2016), som Oddvar beskriver blir det redusert til en aktivitet inn i klasserommet, og ikke et fag som er likestilt med de andre teoretiske fagene. I den manglende kunnskapen hos musikkklærere forsvinner fagets egenart, og en vil ikke oppfylt det som står i læreplanen *felleskapet rundt musikk bygger relasjoner mellom mennesker, gir mestringsfølelse og bidrar til et positivt selvbilde når musikkens faglige og estetiske dimensjoner ivaretas* (Kunnskapsdepartementet, 2020). vi kan da se en sammenheng mellom det Oddvar beskriver, samtidig at vi ser på forskningen hos Sætre, Ophus og Neby (2016) viser til at undervisningsmaterialet som blir presentert hos elevene ikke er opp til den standarden som kreves for å ivareta musikkfagets agenda (Sætre et al, 2016).

Musikk til hverdags og fest, pauseaktivitet inn i skolehverdagen

Et tema som sto frem som et sentralt tema etter intervjuene var gjennomført og første gjennomgang av datamaterialet er musikk som ressurs inn i andre fag. Ressursen informantene beskriver i sine intervjuer er hvordan de bruker musikk som et medium, både

som selvregulering i overgangssituasjoner som når elevene henter bøker eller skal ut til friminuttet, eller som pauseaktivitet for at elevene skal få bevege på seg mellom aktiviteter.

Folkehelse og Livsmestring i musikkundervisningen er en viktig faktor til at elevene opplever glede i skolehverdagen. Dette sier Oddvar i sitt intervju. Dette trekker Oddvar frem i sitt intervju. *La oss ha musikk, for da trivs elevene der er det mye glede, da blir det glede og livsmestring.* – Oddvar. Dette kan en trekke opp mot det læreplanen sier om *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget. I LK20 står det at elevene skal gjennom spill, sang og andre aktiviteter utvikle et positivt selvbilde og et godt fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2017a). Glede i faget er med på å skape et godt fellesskap i klassen, som er viktig for å kunne oppnå *Folkehelse og Livsmestring*. Musikkfaget kan også være en kilde til bedre humør gjennom lytting. Musikken kan brukes som en ressurs på den måten at lytting til musikk til et spesifikt formål kan forsterke dette humøret (Batt-Rawden). For eksempel brukte noen av informantene til Batt-Rawden musikken som motivasjon til å delta i sosiale settinger som konserter eller lignende. Dette kommer også frem hos informantene til DeNora (2000), som trekker frem at de bruker musikken til å regulere energien (DeNora 2000). Dette ser vi igjen i måten mine informanter trekker frem bruk av musikk i klasserommet. Oddvar bruker musikken i klasserommet både i musikkundervisning og i andre fag for å få opp energien og for å øke gleden i klasserommet. Oddvar trekker frem at han bruker enkle sangleker, og just dance i sine timer. Også Tilda trekker frem at hun bruker musikken på denne måten. Hun kan alltid sette på en sang for å få opp stemningen i klasserommet, ofte sammen med en enkel aktivitet. Dette ser vi igjen i det Eric Clarke (2010) sier om bruk av musikk. Han trekker frem at elevene ofte er mer engasjerte i musikken når det ikke er læringsbaserte aktiviteter i musikkundervisningen (Eric Clarke 2010). Selv om aktivitetene ikke alltid er direkte styrt av læringsmål eller rettet etter et spesifikt kompetansemål er det allikevel viktig at elevene får oppleve slike typer ikke-lærerstyrte aktiviteter. Som Oddvar beskriver er engasjementet og læringen godt representerte i aktiviteter som ikke nødvendigvis har et mål.

Utsagnet Oddvar kommer med trekker frem problematikk som kommer frem med tanke på musikkfagets egenart. Musikkfaget kan bli redusert til et middel som blir brukt som et redskap inn i andre fag. Varkøy (2003) trekker dette frem som en problematikk som kan oppstå i dagens skole (Varkøy, 2003). Selv om fremtidens skole går mot en kunnskapsutvikling som er mindre styrt av vurdering og mer fokus på barns helhetlige dannelse (NOU, 2015), er det allikevel en rekke sentrale elementer av musikkundervisningen som er fokusert på målbare elementer (Varkøy, 2003). I følge Varkøy (2003) er denne retningen i ferd med å miste

musikkfagets egenart. Den eksistensielle og estetisk erfaringen i musikkfaget er ikke noe målbart, og av den grunn et problematisk element i skolen (Varkøy, 2003). Det kroppslige og emosjonelle rundt musikken skal også være en del av fokuset. Hvordan musikken bygger opp til bevegelse under aerobics, eller hvordan musikken støtter opp om fotballaget en heier på, eller den opplevelsen av å tilhøre et fellesskap i den hverdagslige musikken (Knudsen, 2010). Dette er også en del av *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen. Hvordan elevene deltar i det musikalske fellesskapet i samfunnet.

I samtalen om musikk med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i musikkundervisningen kom det frem at musikk er en viktig faktor inn i andre fag hos informantene. Musikken blir ofte bruke som pauseaktivitet, og som aktivitet som legger opp til litt fysisk aktivitet mellom timene. Sælebakke trekker frem i boken *Livsmestring i skolen*, et relasjonelt perspektiv (2018) frem viktigheten av pause. Pause i undervisningen er en viktig faktor til at elevene skal kunne fordøye den kunnskapen de får gjennom skoledagen. En aktivitet som er noe helt annet vil gjøre at elevene lettere kan skru på «på» knappen og være mer tilstede og mottakelige for mer kunnskap (Sælebakke, 2018). For eksempel bruker Oddvar «just dance» inn i sine timer som pauseaktivitet. «Just dance» gjør at alle elevene kommer seg opp fra stolen sammen med læreren og får bevegde seg til musikk og dans. Dette er noe andre lærere på skolen også bruker. Eric Clarke (2010) formidler at han ser at elevene trives best og er mer engasjerte i aktiviteter som ikke er læringsbaserte. Her ser vi en direkte parallell mellom det Clarke sier og det Oddvar og Tilda gjør i undervisningen inn i andre fag. Aktiviteter som «just dance» skaper engasjement blant elevene samtidig som det er en pauseaktivitet inn i andre fag og inn i musikkfaget (Clarke et al., 2010).

Musikken blir ifølge informantene et selvreguleringsmiddel, der elevene lærer et viktig verktøy for *Folkehelse og Livsmestring* med tanke på at man skal regulere egne følelser og kroppen i ulike situasjoner som oppstår i hverdagen. Musikkens betydning i en estetisk og samspill med andre slik som i denne situasjonen har stor betydning for den sosiale utviklingen hos elevene (Sætre & Salvesen, 2010). Oddvar trekker frem bruk av musikk som utgang av timen. Dette er for å skape engasjement i denne situasjonen, men også for å gjøre overgangene i timen mer systematiske og mindre konfliktskapende hos elevene. Her blir musikken et ritual der elevene deltar i lytting og samhandling med andre (Sætre & Salvesen, 2010).

Musikk som kreativ ressurs inn i andre fag

Det kommer frem i analyse av data at musikkfaget er et middel som blir brukt som noe som bare er «gøy» og «glede» inn i skolehverdagen. Gjennom bevegelse og dans blir det musikalske en friplass for elevene mellom oppgaver og aktiviteter inn i skolehverdagen. Samtidig som det er viktig at musikken skal verdsettes på lik linje med de teoritunge fagene trekker informantene i denne masteroppgaven frem musikkfaget som et fag som har det lille ekstra. Med dette trekker jeg frem den evnen musikkfaget har til å både være et trivselsfag inn i alle fag, og evnen til å være et kunnskapsfag. Hanken og Johansen (2013) trekker frem en måte å se på musikkfaget på og dens egenart som evnen til å sette den sosiale kunnskapen i fokus. Musikkfaget har evnen til å utvikle det sosiale og relasjoner, som blir ansett som en positiv egenskap ved musikk og musikkfaget. (Hanken & Johansen, 2013). Samtidig som Hanken og Johansen fremhever viktigheten av sosial kompetanse ser vi også at Ludvigsen-utvalget beskriver musikkfaget som en viktig bidragsyter til at elevene lærer sosial kompetanse, der elever samhandler gjennom samspill og dans gjennom musikken (NOU, 2015). Spørsmålet er om musikkfaget blir bare et middel inn i andre fag, uten at det bygger videre på noen kompetanse? Som Varkøy (2003) beskriver, er en sentral del av musikkfaget evnen til å verdsette den funksjonen musikkfaget har som ikke er målbart (Varkøy, 2003). Det sosiale samværet som skjer i klasserommet er noe som ikke kan måles, men det er allikevel en viktig kunnskap som vedlikeholdes i klasserommet ved å gjennomføre slike type aktiviteter. Informantene poengterer at en viktig del av *Folkehelse og Livsmestring* i musikkfaget også handler om å ta musikkfaget ut av musikklasseromme og inn i andre fag som en estetisk arbeidsform. Samtlige av informantene forteller at de ønsker at elevene skal bruke musikken inn i andre fag. Magne forteller at han blant annet oppfordrer elevene sine til å bruke musikk og dans inn i presentasjoner for å gjøre de mer spennende, og for å få en bedre forståelse av materialet som blir brukt. De estetiske arbeidsmetodene kan knyttes til fenomenologien ved at mening og betydning skapes gjennom erfaring. Ved dette menes det at ved å bruke de estetiske arbeidsformene i klasserommet får elevene brukt kroppen og sansene, samt det kognitive gjennom aktivitet og erfaringer (Rendtorff, 2004). Fredriksen (2013) trekker frem at ved å bruke for eksempel musikk inn i undervisningen får lærestoffet, som kan knyttes til en helhetlig læring hos elevene. Tilda beskriver også at bruk av musikk inn i andre fag ser hun at elevene reflekterer på en helt annen måte enn det de gjør ellers. De estetiske arbeidsmetodene inn i andre fag styrker elevenes evne til å uttrykke seg kreativt, problemløsning og hjelper blant annet på elevenes engasjement (Deasy, 2002).

Magne beskriver hvordan musikken også er et medium inn i norskundervisning, som estetisk ressurs. Han poengterer at før mennesket lærer å snakke lærer de seg musikken språket inneholder. Språket inneholder en rekke musikalske elementer som ved hjelp av musikkfaget kan få en dypere forståelse av språket en lærer. Dette kan for eksempel være lyd, rytme og komposisjon (Sætre & Salvesen, 2010). Musikken er med på å lage en dypere forståelse av språkets oppbygging og mening (Brean & Skeie, 2019).

Kapittel 6

Avsluttende refleksjoner

Etter en lang og krevende periode med masteroppgaven kommer det tydelig frem at for meg handler *Folkehelse og Livsmestring* i stor grad om å gi elevene de rette verktøyene de trenger for å kunne klare seg som gode samfunnsborgere utenfor skolen. Jeg har forsøkt å svare på problemstillingen *Hvilken forståelse har musikk lærere av begrepet Folkehelse og Livsmestring med tanke på musikkfaget, og hvordan jobber lærerne med dette i undervisningen*. I å undersøke dette ved hjelp av kvalitativt forskningsintervju har synliggjort en rekke syn på hvordan *Folkehelse og Livsmestring* kommer til syne hos informantene på skolen, i musikkundervisningen, og hvordan *Folkehelse og Livsmestring* opprettholdes i musikkundervisningen og gjennom musikk som en del av skolehverdagen.

Det kommer frem en ganske klar og tydelig forventning om hva *Folkehelse og Livsmestring* i skolen er, og hvorfor informantene stiller seg kritiske til den målstyrte retningen de opplever hos skolene. En viktig refleksjon er om de praktisk-estetiske fagene blir representert godt nok i tverrfaglige uke som Ludvigsen-utvalget presenterer som mulighet for tverrfaglighet (NOU, 2015). Et spørsmål en kan stille seg er om det er behov for at tverrfagligheten må representeres i form av temaperioder på denne måten, eller om en god helhetlig undervisning kan dekke behovet? I tillegg til at en helhetlig undervisning er en undervisning som ivaretar musikkfagets estetiske og faglige dimensjoner, er dette også en undervisning som legger til rette for at andre fag og tverrfaglige temaer blir en mer naturlig del av musikkfaget der det er behov for det.

Et av de sentrale faktorene som kommer frem i denne masteroppgaven er musikkfaget som et fag som verdsetter det sosiale og relasjonsbyggende i skolen. Musikk står frem som et element i skolen som kan brukes på en annen måte enn de teoritunge fagene kan. Med dette mener jeg at musikkfaget kan være et trivselsfag i tillegg til at det er et kunnskapsfag i skolen. Dette skjer gjennom samspill og samhandling i det utøvende i klasserommet. Oddvar er en fremdriver på hvordan han har gjennomført dette både i musikkundervisningen og inn i andre fag. Inn i andre fag trekker han musikken inn som et element av trivsel og pauseaktivitet. Det er tydelig at betydningen av engasjerende lærere i musikkvirksomheten på skolen er. Uten dette ser det ut til at den musikkpedagogiske virksomheten utenom musikkundervisningen er til stede i liten grad eller i ingen grad. Det kommer frem i denne studien at informantene og jeg ser verdien i denne type musikkpedagogisk virksomhet, der musikkfaget får en annen

arena der det faglige ikke nødvendigvis er i fokus, men den sosiale kompetansen og gleden i å uttrykke seg og utfolde seg kreativt er i fokus.

I tillegg til denne type relasjoner er også relasjonsbygging med tanke på lærer-elev relasjon og elev-elev relasjon en sentral faktor som er viktig med tanke på *Folkehelse og Livsmestring* i skolen. Samtlige av informantene beskriver hvordan de bruker seg selv inn i undervisningen, og hvordan de bygger relasjoner for at elevene skal stole på dem, utvikle den kunnskapen de trenger i faget, og at de skal tørre å bruke seg selv i undervisningen. Magne forteller at lærer-elev relasjonen står sentralt i hans undervisning på ungdomstrinnet fordi elevene skal *legge frem sjelen sin* gjennom det de komponerer og det de spiller. Magne beskriver musikkfaget som et fag der eleven er *nakne* i og med at de står så alene, og at de skal uttrykke hvem i er gjennom det musikalske det gjør i klasserommet.

Samtidig som det er mye positivt med musikkfaget kommer det også til syne at det er flere feller en kan gå i. Musikkfaget er et fag, som Magne påpeker, der elevene er ekstremt sårbare. Informantene er opptatt av at elevene skal få utforske på egenhånd, at de alltid skal mestre og at musikkfaget skal i størst mulig grad være gøy. Musikkfaget fremstår nesten som et fristed for elevene der den kreative utfoldelsen og uttrykket står i fokus (Kunnskapsdepartementet, 2020). Selv om dette ikke i utgangspunktet er noe negativt er det allikevel viktig at en som pedagogene som sitter på kunnskapen i faget utfordrer elevene på sin egen kreative utfoldelse samtidig som de får relevant faglig påfyll. Slik som Oddvar poengterer. Han lar elevene utforske sin egen kreativitet i undervisningen, samtidig som det teoretiske i faget må være til stede. I tillegg til dette kan det være en utfordring om musikkfaget kun skal handle om at elevene *alltid* skal mestre i musikkfaget. Utvikling av kompetanse skjer også i det at elevene klarer å møte motgang i utføring av oppgaver. Arbeidsoppgaver i musikkfaget og andre fag i mange tilfeller må øves på, og gjentas gjentatte ganger før eleven mestrer.

Det som overrasket meg mest i denne masteroppgaven med tanke på musikkfaget og *Folkehelse og Livsmestring* er hvordan informantene trekker inn musikkfaget som et viktig estetisk element inn i andre fag. Deres bruk av musikk som estetisk arbeidsform inn i andre fag har overrasket meg på en positiv måte, i og med at dette var noe jeg ikke så for meg, og noe som har inspirert meg til å ville gjøre det samme inn i min egen undervisning. Jeg ser først og fremst fordelene med at det musikkpedagogiske kommer inn i annen undervisning. Både som en ressurs inn i andre fag som skaper en annen dimensjon inn i undervisningen, slik som Sætre og Salvesen (2010) beskriver i bruken av musikk inn i ordinær undervisning (Sætre & Salvesen, 2010).

En av de andre viktigste elementene jeg vil trekke frem som har fått et nytt og viktig lys i denne studien er viktigheten av lærerens kompetanse og engasjement. En engasjerende lærer som bryr seg om elevene, og som er engasjert i fagfeltet sitt er en viktig faktor til at *Folkehelse og Livsmestring* er en del av skolen og en del av musikkundervisningen. En engasjerende lærer bryr seg om elevene sine, de har lyst til at elevene skal mestre faget, og har lyst til at elevene skal få utforske faget, og lar elevene uttrykke seg selv gjennom musikken. Musikkfaget er en mulighet til å la elevene få utforske seg selv, og hvordan de vil uttrykke seg selv gjennom musikken de spiller og musikken de bruker i hverdagen sin. Musikken er en del av identiteten til både læreren og elevene, og skolen er en viktig del av grunnen til at elevene blir kjent med sin egen musikalske identitet.

Folkehelse og Livsmestring er en viktig del av dannelsen til elevene. Dette tverrfaglige temaet er en vei for skolen til å danne hele mennesket og gjøre elevene klare til livet på egenhånd og livet utenfor skolen.

*Jeg har alltid tenkt at, nå er jo jeg bare et lite datapoint i verden, men jeg lille meg ble jo lærer på grunn av dette. Jeg ble lærer fordi at som lærer er det lærerens, jeg har alltid hatt en visjon som lærer som er å få lov til å være med å utvikle hele mennesket. –
Oddvar.*

Folkehelse og Livsmestring er en viktig del av dannelsen til barn og unge, og en del av skolens ansvar. I dette spiller musikk en viktig rolle, både som fag og som en ressurs inn i skolehverdagen. Det kommer til syne at informantene verdsetter gjennomfører *Folkehelse og Livsmestring* ved at musikkundervisningen er helhetlig og gjennomført. I dette ligger det at en musikkundervisning som har god kvalitet er en musikkundervisning som setter *Folkehelse og Livsmestring* på agendaen og gir elevene muligheten til å tilegne seg ressurser for senere liv. I tillegg til dette viser informantene til sin egne pedagogiske hverdag der musikk er en viktig ressurs inn i andre fag, både som estetisk arbeidsmetode for å styrke det teoretiske, men også som medium i overgangssituasjoner, og som pauseaktivitet. En helhetlig musikkundervisning i klasserommet, samt den musikkpedagogiske virksomheten utenom klasserommet og muligheten til å ta musikk med inn i skolehverdagen er altså en viktig del av gjennomføringen og synliggjøringen av *Folkehelse og Livsmestring i skolen*. Musikk og musikkfaget gir elevene mange ressurser som de trenger i hverdagen sin for å mestre sitt eget liv. Både i form av strategier, slik som hvordan elevene bruker musikk som mestringsstrategi, men også i form

av den samhandlingen og kreativiteten de får gjennom samspill og kreative aktiviteter i musikken.

Musikken begynner der ordene slutter, hvordan er ikke dette livsmestring? For meg har livsmestring vært der hele tiden, men nå har de endelig skjønt at vi må løfte dette frem og gjøre det til en del av læreplanen, og en del av alle fag. - Magne

Referanseliste

Helse- og omsorgsdepartementet. (2020a). Folkehelse. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/folkehelse/id10877/>

- Arnesen, J. (2015). Den estetiske skolen i fremtiden. *Bedre Skole* (3), 88-93.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. Freeman og Company.
- Batt-Rawden, K. B. (2007). *Music og Health Promotion: The role og Significance of music og musicking in everyday life for the long term ill* University of Exeter].
- Beckmann, H. B. (2014). *Den livsviktige musikken. En kvalitativ undersøkelse om musikk, ungdom og helse*. Norges musikkhøgskole.
- Bjørkvold, J.-R. (2011). *Det musiske menneske* (Vol. 8). Freidig.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How people learn* (Vol. 11). Washington, DC: National academy press.
- Brean, A., & Skeie, G. O. (2019). *Musikk og Hjernen* (Vol. 1). Cappelen Damm.
- Brekke, B., & Willberg, I. (2017). Frihet, fantasi og utfoldelse: et kvalitativt studie av estetiske arbeidsformer i lærerutdanningen. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk & kritikk*.
- Clarke, E., Dibben, N., & Pitts, S. (2010). *Music og mind in everyday life*. Oxford University Press.
- Dalen, M. (2019). *Intervju som forskningsmetode- en kvalitativ tilnærming* (Vol. 2). Universitetsforlaget AS.
- Dallog, O., & Trygstad, H. (2018). Kilder og kildekritikk, i Dallog, O.(red.) Metode og oppgaveskriving. 6. utg. *Oslo: Gyldendal akademisk*, 150-165.
- Damsgaard, H. L., & Lindvig, I. K. (2019). Utdanning og danning. *Sosialpedagogiske perspektiver*.
- Deasy, R. J. (2002). *Critical links: Learning in the arts og student academic og social development*. ERIC.
- DeNora, T. (2000). *Music in everyday life*. Cambridge University Press.
- Drake, S. M., & Burns, R. C. (2004). *Meeting standards through integrated curriculum*. ASCD.
- Drugli, M. B. (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Cappelen Damm Akademisk.
- Dyndahl, P., Karlsen, S., & Nielsen, S. G. (2019). Musikkfagets effekter og verdier.
- Espeland, M., Arnesen, T. E., Grønsdal, I. A., Holthe, A., Sømoe, K., Wergedahl, H., & Aadlog, H. (2013). Skolefagsundersøkelsen 2011: Praktiske og estetiske fag på barnesteget i norsk grunnskule.
- Espeland, V. (1997). Allmensong, notat til norsk visesang.
- http://www.visearkivet.no/pdf_filer/hverdagssangen/allmennsongen.pdf
- Fiske, E. B. (1999). *Champions of change: The impact of the arts on learning*. Arts Education Partnership.
- Fossum, H. (2010). *På sporet etter den estetiske erfaring: om " det estetiske" i musikkpedagogikk og musikktenkning, med fokus på tenkning omkring den estetiske erfaring og " det estetiske" i Tysklog ved inngangen til et nytt årtusen*
- Fredriksen, B. C. (2013). *Begripe med kroppen: barns erfaringer som grunnlag for all læring*. Universitetsforl.
- Hanken, I. M., & Johansen, G. (2009). *Musikkundervisningens didaktikk* (Vol. 9). Cappelen Akademisk Forlag.

- Hanken, I. M., & Johansen, G. (2013). Hva slags fag er musikk? In *Musikkundervisningens didaktikk* (Vol. 4, pp. 174-187). Cappelen Damm Akademisk.
- Jakobsen, J. (2020, 05.11.2021). Livsmestring – hva er godt nok?
- Kalsnes, S. (2010). Musikkfaget og de grunnleggende ferdighetene-noen perspektiver på kunnskap. *Allmenn musikkundervisning*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Knudsen, J. S. (2010). Musikkulturelt mangfold – forskjeller og fellesskap.
- Knudsen, J. S., Skånland, M. S., & Trondalen, G. (2014). Musikk etter 22. juli. In: Norges musikkhøgskole.
- Kristensen, H. J. (1987). Skolen i fremtiden. Tverrfaglighet og grunnleggende kundskaber. In: København, Gyldendal.
- Kunnskapsdepartementet. (2017a). *læreplanverk- overordna del* Retrieved from <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/3.-prinsipper-for-skolens-praksis/3.2-undervisning-og-tilpasset-opplaring/>
- Kunnskapsdepartementet. (2017b). *Overordnet del- verdier og prinsipper for grunnopplæring*. Retrieved from <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>
- Kunnskapsdepartementet. (2020). *Læreplanen i musikk*. (MUS01-02). Retrieved from <https://www.udir.no/lk20/mus01-02>
- Kaarstein, H., & Nilsen, T. (2016). 4 Motivasjon. In *Vi kan lykkes i realfag* (pp. 63-77).
- Lohne, L. (2018). Nå skal elevene lære seg livsmestring og personlig økonomi. VG.
- Madsen, O. J. (2020). *Livsmestring på timeplanen- rett medisin for elevene?* Spartacus Forlag AS.
- Manger, T., & Wormnes, B. (2005). *Motivasjon og Mestring. Utvikling av egne og andres ressurser*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Myhre, R. (1974). *Mønsterplan for grunnskolen: bokmål*. Aschehoug.
- Nordahl, T. (2010). Eleven som aktør. *Fokus på elevens læring og handlinger i skolen, 2*.
- Nottingham, J. (2013). *Læringsnøkkelene. Hvordan oppmuntre og inspirere til bedre læring?* JN publishing, Cappelen damm akademisk.
- NOU. (2015). Ludvigsen, S Elverhøi, P, Gundersen, E, Indregard, S, Ishaq, B, Kleven, K, Øye, H: NOU 2015: 8 Fremtidens skole-Fornyelse av fag og kompetanser. *Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-8/id2417001*.
- Persen, Å. B. (2005). " Utrolig å få synge ut":-om hvordan sangglede kan hemmes og fremmes
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning*. Cappelen Damm akademisk.
- Prebensen, C., & Hegstad, R. (2017). Livsmestring i skolen, for flere små og store seiere i hverdagen. LNU.
- Rendtorff, J. D. (2004). Videnskabsteori i samfundsvidenskabene. *På tværs af fagkulturer og paradigmer, 2*.
- Ringereide, K., & Thorkildsen, S. L. (2020). *Folkehelse og Livsmestring, Helhet og nærvær*. Vigmostad & Bjørke AS.
- Ruud, E. (2013). *Musikk og identitet*. Universitetsforlaget.
- Ruud, E. (2016). *Musikkvitenskap*. Universitetsforlaget.
- Samdal, O., Wold, B., Harris, A., & Torsheim, T. (2017). Stress og mestring (IS-2655) Oslo: Helsedirektoratet. *Hentet fra https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/stress-ogmestring/Stress%20og%20mestring.pdf/_attachment/inline/11df8af9-831e-4535-aaef-43178fa9b389:faf7b30a63b6004ff91eb7d4bbf2c6a89c4d4718/Stress%20og%20mestring.pdf*.

- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2021). *Skolen som Læringsarena, selvoppfatning, motivasjon, læring og livsmestring*. (Vol. 4). Univeritetsforlaget AS.
- Skånland, M. S. (2007). (Mobil) musikk som mestringsstrategi.
- Sloboda, J. A. (2010). Music in everyday life: The role of emotions.
- Spurkelog, J. (2015). Relasjonskompetanse som grunnlag for å skape resultater i arbeid og på skole. Hentet fra <http://handling.forebygging.no/Artikler--Kronikker/Relasjonskompetanse-som-grunnlag-for-a-skape-resultater-i-arbeid-og-paskole>.
- Sæbø, A. B. (2009). *Drama og elevaktiv læring: En studie av hvordan drama svarer på undervisnings-og læringsprosessens didaktiske utfordringer*. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet
- Sælebakke, A. (2018). *Livsmestring i skolen- et relasjonelt perspektiv* (Vol. 1). Gyldendal Akademisk.
- Sætre, J. H., Neby, T. B., & Ophus, T. (2016). Musikkfaget i norsk grunnskole: Læreres kompetanse og valg av undervisningsinnhold i musikk. *Acta Didactica Norge*, 10(3), 3-sider.
- Sætre, J. H., & Salvesen, G. (2010). *Allmenn musikkundervisning, prespektiver på praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Tararas, K. (2016). UNESCO. In *Culture og Human Rights: The Wroclaw Commentaries* (pp. 278-278). De Gruyter.
- Varkøy, Ø. (2003). *Musikk-strategi og lykke: Bidrag til musikkpedagogisk grunnlagstenkning*. Cappelen akademisk forlag.
- Varkøy, Ø. (2017). *Musikk-dannelse og eksistens*. Cappelen Damm Akademisk.
- Vinge, J. (2014). *Vurdering i musikkfag. En deskriptiv, analytisk studie av musikk læreres vurderingspraksis i ungdomsskolen*. Norges musikkhøgskole.
- Wittek, L. (2018). *Identitet som lærer*. Cappelen damm.
- Woolfolk, A. (2007). *Pedagogisk Psykologi*. Fagbokforlaget.

Vedlegg 1

Livsmestring, skolen er fylt av mål som kan veies og måles, men er det det livsmestring handler om?

Intervjuguide

Hva er livsmestring? Jeg vil finne ut av konkret hva lærere legger i begrepet livsmestring. Hvordan bruker lærere dette begrepet i skolehverdagen sin. hvis du spør om både folkehelse og livsmestring, snakker lærerne om begge begrepene, eller snakker de kun videre om livsmestring?

Dette er ikke en eksamen, men jeg er ute etter dine tanker og erfaringer rundt begrepet folkehelse og livsmestring. Jeg er ikke ute etter en definisjon, men dine tanker om begrepet

Hvem er du?

Bakgrunns spørsmål:

Hvilke fag underviser du i?

Hvor mange år har du undervist i musikk?

Hvilken musikkbakgrunn har du?

Folkehelse og livsmestring- hva legger de i begrepet?

Hva gjør at du ønsker å undervise i musikk?

Bruker du musikk i andre fag?

Hvis jeg sier «folkehelse og livsmestring» hva tenker du på da?

Jobber dere med folkehelse og livsmestring på skolen der du jobber?

Har dere jobbet med dette begrepet i fellestid/kollegiale?

Syns du at dette begrepet er noe nytt i skolen?

Ser du en sammenheng mellom begrepet «folkehelse og livsmestring/livsmestring» og ting du har gjort før i undervisning?

Folkehelse og livsmestring i musikkfaget- hva kan det bety?

På hvilken måte er folkehelse og livsmestring en del av din musikkundervisning?

Hvilke deler av musikkundervisningen er relevant for folkehelse og livsmestring?

Musikkundervisning- konkret, hvordan jobber du med dette i musikkundervisning?

Hva gjør du i musikkundervisningen som har en sammenheng mellom folkehelse og livsmestring?

Hvordan er folkehelse og livsmestring en del av din undervisning? I form av fagdag, hver undervisningstime eller prosjektuke?

Er det noe mer du synes vi burde ha snakket om når det gjelder folkehelse og livsmestring i musikkfaget?

Har du noen eksempler på hvordan du har brukt/tenkt å bruke folkehelse og livsmestring i musikkundervisningen?

Har du noen eksempler fra praksis/undervisning?

Trekk frem kompetansemål om nødvendig:

Til intervju:

Kategorier fra læreplanen:

Veldig store deler av læreplanen kan vi jobbe med folkehelse og livsmestring.

Kompetansemål fra læreplanen:

Vedlegg 2

Godkjenning fra NSD

21.10.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 21.10.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

 Skriv ut

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet. Om prosjektansvarlig ikke svarer på invitasjonen innen en uke må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 1.7.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

agtlærerutdanning

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

Prosjektperiode

01.10.2021 - 01.07.2022

Vurdering (1)

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Nettskjema er databehandler i prosjektet. NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Lisa Lie Bjordal

Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 3

Informasjonsskriv til informanter

Vil du delta i forskningsprosjektet *Folkehelse og livsmestring i musikkfaget, hva er det?*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hva musikk lærere legger i begrepet folkehelse og livsmestring. Hva betyr begrepet for de ulike lærerne, og hvordan brukes det i undervisning? I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en masteroppgave i musikkdidaktikk og opplysningene vil kun bli brukt til dette formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Oslomet – storbyuniversitetet, v/ veileder Hanne Kihlman Evang (Fakultet LUI, Institutt GFU) er ansvarlig for dette prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg har spurt bekjente, tidligere lærere jeg har samarbeidet med og bekjente av bekjente om å delta i denne studien. Alle de spurte er lærere jeg anser for å være erfarne og gode musikk lærere.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i denne studien takker du ja til å delta i et kvalitativt forskningsintervju på maks 45 minutter, der jeg vil spørre deg om dine tanker om og erfaringer med begrepet folkehelse og livsmestring, særlig knyttet til musikkfaget

Spørsmål kan for eksempel være:

- Hva tenker du på når du hører begrepet «folkehelse og livsmestring»?

- Hvordan jobber dere med dette i kollegiet?

Jeg tar lydopptak av intervjuet. Lydopptaket gjøres i appen Nettskjema-diktafon (Diktafon-app) Lydfilen lagres da ikke på den mobile-enheten, men blir overført til Nettskjema.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er meg og veileder som vil ha tilgang til lydopptaket som blir gjort under intervjuet. Jeg kommer til å bruke et lydopptaksprogram Nettskjema-diktafon, som lagrer opptaket på en sikker måte slik at ingen andre får tilgang til det

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.07.2022. De dataene som har blitt samlet inn vil bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet – storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder Hanne Kihlman Evang, hannekih@oslomet.no, tlf 40230877
- Vårt personvernombud: Ingrid S. Jacobsen. Personvernombudet kan nås via e-post: personvernombud@oslomet.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Hanne Kihlman Evang og
(Forsker/veileder)

Synne Mari Vestvik
(masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Folkehelse og livsmestring i musikkfaget, hva er det?* og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsintervju.
- at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)